

КЊИЖЕВНИ ЧАСОПИС

Издаје месечно
Глушци

Главни и одговорни уредник
Анђелко Заблаћански

Уредништво
Енеа Хотић
Сања Живковић
Јелена Глишић

Сарадници чланови колегијума
Проф. др Љубица Несторов
Проф. др Слађана Миленковић
Споменка Денда Хамовић
Марко Јуришић

Технички уредник
Анђелко Заблаћански

Лектура
Јелена Глишић

Коректура
Споменка Денда Хамовић
Јелена Глишић

Контакт
+381649803118
sustinapoetike@hotmail.com

Издавач
Анђелко Заблаћански
Глушци

Први број је објављен 23. новембра 2013. године

Часопис је покренуо
Анђелко Заблаћански

Излази месечно

Народна библиотека Србије ISSN 2334-9417 COBISS.SR-ID 204386828 Суштина поезике, електронски часопис (2013)

Интернет адреса
www.knjizevnicasopis.com

Број 39 - Суштина поетике

Књижевни часопис

*Реална је идеја, суштина ствари, а не изглед.
Константин Бранкуши*

Март 2017
Глушци

*Шта све можете читати у овом броју
Суштине поетике
сазнаћете ако кликнете на*

САДРЖАЈ

Слика на насловној страни
Паја Јовановић – *Кићење невесте*

Уводна реч

Суштина поетике је часопис који је, сигуран сам, већ препознатљив својом формом и садржајем. Формом, јер је јединствен по томе што сваки аутор и текст су објављени на веб страницама, а такође и целокупан број у ПДФ издању. Нажалост и читалаца и аутора штампано издање је немогуће урадити због много чега, мада, често добијам мејлове са питањем где може да се купи или на неки други начин набави *Суштина поетике*. По садржају смо препознатљиви, јер имамо неку основну нит коју из броја у број пратимо с тежњом да се не уљуљкамо већ да будемо бољи. Неке наше сталне рубрике обогаћујемо и мењамо у ходу. Пажљивом читаоцу уочљиво је да *Суштина поетике* од почетка ове године има своје сталне сараднике, а и другачије конципирано уредништво, а све у циљу да се та препознатљива нит, вертикална оса часописа задржи, а коју ће други аутори пратити и својим делима надоградити. Да у својој намери успевамо, један од доказа може бити и *Википедија*, у којој неки аутори као референцу наводе своје објаве у *Суштини поетике*. Несумњиво, доказ је и све већи број квалитетних радова који стижу на нашу адресу.

Као главном уреднику велику радост ми причињава чињеница да млади, талентовани писци радо шаљу своје песме, прозне радове, есеје и друге видове свог стваралаштва, а не кријући да им је *Суштина поетике* једини или један од ретких часописа који им даје шансу. Можемо се похвалити да је у прошлом броју бар 80% аутора било млађе од тридесет година. Невероватан је осећај кад прочитате добар ауторски текст, а онда видите да га је написао гимназијалац. Наравно, овај часопис не дели писце на младе и старе, већ на добре и оне мање добре, али ћу као главни уредник младима мање тражити *длаку у јајету*. Посебно онима који су свесни да историја књижевности не почиње са њима.

Поједини аутори размишљају ако ми се јаве на фејсбуку да ће тако, можда, њихови радови лакше dospети у часопис. Одмах да кажем да греше. Нећу нечије песме или приче ставити на странице *Суштине поетике* само зато што се у фејсбук преписци диви мојим стиховима или раду на часопису, као што га нећу брисати док је хвалећи моју поезију на свој зид ставио песму неког од својих истомишљеника. У правилнику часописа пише на који начин се шаљу радови за *Суштину поетике*.

Главни уредник
4. март 2017. године.

Слободан Гале Заблаћански (1965-2015) – Свети Трифун (винорел)

Сећање на Андрића

Иво Андрић је умро 13. марта 1975.

Такав је живот да човек често мора да се стиди онога што је најлепше у њему и да управо то сакрива од света, па и од оних који су му најближи.

Оно што је најлепше на искреној и дубокој љубави, на којој је све лепо, то је да у односу према ономе кога волимо ни једна наша мана не долази до израза. Много шта што је зло у нама ишчезава а оно што је добро устостручи се.

Оно што може и бити и не бити увек се, на крају крајева, покори ономе што мора бити.

Живети у страху, у кајању, у сталном страху од страха, не моћи ока склопити и не моћи душом данути, и при свему томе радити и смејати се и разговарати, то значи за људе као ја живети и успевати међу светом.

Има жена које су неугледне и опоре на очи, као сеоски хлебац, али крију у себи велику и здраву сласт за онога ко се не да збунити спољашњошћу него гледа и осећа дубље и стварније.

(Знакови поред пута)

Препородите песму | Милка Стефановић

У ЧЕКАЊУ

Препознајеш ли лепоту чекања,
срцем сновано ино да се јави
у бдењу духовни лик да заплави
дах нежности из мог самовања?

Сусретом рођено, у песми краде
опојну росу у цвасти риме.
Души изабраник твоје је име,
додирни боју моје тајне наде.

Залеђен у ватри, засијао чаром,
разобличи се невиним жаром.
Буди песми кап причесног вина!

Водиља у чежњи док се гнезди
окрећем лице ка твојој звезди.
Над сазнањем само месечина.

МАГЛИЧ

Старинско је овде небо,
хлеб, зора и цвет у низу.
Красност вере распрсну се
у монашку црну ризу.
Сваки *пупољ* јоргована
јеком звона оста дужи.
У вихору са путира
низ хучни се Ибар пружи.

И кандила јарко светле
поглед небу кад је ближе.
Ту принц Урош *развршено*
време од љубави диже.
На *плодишту* златног прага
грмљавина где се гласи,
срмен сабља где част брани,
кроз *пој* крсни теку часи.

И данас се над бистриком
у милости тврде вере
Анжујска вила пробуди
цветну плавет да убере.
Бескрај дуге испрати је
поред Ибра гласне воде.
Под куполом божјих чари
цветови се над њом *своде*.

Цвет проказан бдењем чува
кљун *орлујски* на престолу.
Слави цветно светилиште
на стожеру – Ибар долу.
Док здравицу опет *гласи*
са иконе *сад* од славља,
крунидбени дан процвао
на *будници* прах оставља.

Све срушено да не буде
у љубави крв још тече.
У Магличу искована
гради дворац свако вече.
Разнизаним цветовима
златом *безвремја* откана,
светле вере крст још чува
славолук од јоргована.

ПОЉУБ

На уснама пелуд ми се свио
и са срца вихором разноси.
Међу нама светлуца час мио.
Прах са среће оставља у роси.

Чар изданка љубави све више
сам невидљив, ужари ми риме.
Непорецив траг душин мирише
да наликом посрми нам име.

Да л' се љубав сама заветова
па жеђ срца распирује густе.
Свилен-звездо, човече из снова,
ниску звезда на чело ми спусти!

Сто живота овај живот треба
за све што ми у уму засјало.
Не измери време, светлост неба,
ни хук мора хладно почивало.

Девичански сјај чежње вијуга
распрскава у цваст трен још који.
Бојама нас испунила дуга.
Пун чекања нек нас пољуб споји.

НА ХОДОЧАШЋУ

Светом Сави

О ризницо знања и мудрости Божје,
искром из пепела светлиш српству целом.
Над прагом народа твоје име бдије
благодворним миром и Светим Почелом.

Зрацима твог духа дежевски сине
јединство и снага уз сјај бројанице
верно држи Символ вере са висине.
Грамоматом овенча славној лози лице.

Опет у Дежеви међ својим људима
без владарског жезла вршиш проповеди
словом логоса, све твој лик поприма.
Уз раме ти жива сенка с неба седи.

Твоје луче пламен и умна бистрина
надроста темељ што пред силом паде.
Остало кормило Светог Оца и Сина
из вечнога глиба узвиси нам наде.

С твојих руку капље дуга што се јави
повешћу с Врачара кад ти стеже име.
Просуо си семење мира и љубави.
Има ти се завичај заштити чиме.

Трагови твог царства сва времена броје.
Преко наде зора, тобом поста плавља.
На шиљку плама владичанство твоје
распири радост вере Православља.

Божјим знаком печатан у судбини храма
сваки год лелуја из твог очног врела.
Дух стожерног свода опет је са нама.
Пут небу сачува ореол с твог чела.

Кап меда у срцу са именом Христа
пронео си часном душом кроз олује.
Завичај ти зборним ходочашћем блиста.
То мач Божје речи правду почитује.

ПРЕПОРОДИТЕ ПЕСМУ

Песмо, ти хоћеш у облаке
а огњице ти остале без сјаја.
Чудном мером често просуђена
и песничким грехом наружена
на твојем лицу краљевском
празнина је заданила.

На покровцу ти празно семе
са дна сабира строфе око врата
и свети песнички засун подиже,
да ниске страсти закораче
уз тебе и твој жар и јад
у Велика песничка кола.

Немоћна драгано славног гласа
за срце пером прикована,
данас си слуга путу
робе у опни без свиленог сјаја.
На постељи црвоточној
чекаш своје плаћено зрење.

Преображена у сенку наше буђи
ко ће да те препороди?
Црн ти је образ и перо црно
док се у победи побеђена сливаш.
И Дамаскиново име оцрњујеш
док грех песнички ка Голготи носиш.

КАП РУМЕНИ

Момчилу Настасијевићу

Још шапат пољупца буди
Ђурђевдан расут на стени,
где гласје песме полуди
стрепњом из капи румени.

У слутњи љубавна крила
грех ти разнесе телом.
Роса нектаром испупила
за Госпом на коњу белом.

Трешње, чвор жуди ороси.
блискости пресудан знак.
Ковитлац ватром у коси
лепотом споји вам мрак.

Винута крај ногу њених
страст је обавила дуга.
У млазу сјаја застао стих
векује сред лирског круга.

О ПЕСНИКИЊИ

Милка Стефановић - Мими

Рођена је 1956. године у Врановини код Новог Пазара. Прву поетску збирку *Сузе храстова* објавила је 1999. године у кући Универзитетског књижевног клуба *Бранко Миљковић*, другу *Круна на Врачару* 2003. године у Слободној књизи, трећу збирку поезије *Искон у јабуци* објавила је у кући Сцена Црњански 2007. године у Београду, а четврту књигу поезије *Дах мастила* 2014.

године. Све књиге су у рецензији уваженог господина и песника, сада почившег Слободана Ракитића.

Објављивала је у периодици, листовима, часописима, антологијама и зборницима. За своје стваралаштво више пута је награђивана.

Члан је УКС од 2003. године.

Живи у Београду.

Љубавна поезија | Вања Чобанов

ДЕВОЈКА СА ПЕШКИРОМ НА ГЛАВИ

Девојка са пешкиром на глави,
жеђа, у моме крилу,
под сеном јутра –
не жури никуд: детету, старима,
нити сну, ни јави.
Она је моја, и данас, и сутра...
Девојка са плавим пешкиром на глави.

Девојка са сјајем у очима,
погледа нежног, сненог,
над мојим телом –
не тражи разлога: љубави, речима,
нити сну, ни јави.
Она се даје душом целом...
Девојка са плавим пешкиром на глави.

Цура са мирисом лета,
у кожи мекој, тамној
кô седефна ружа –
не чека: часа, минута,
нити сан, ни јаву.
Она ми своје тело пружа...
Девојка са плавим пешкиром на глави.

Девојка са буром у бедрима,
занесена, у љубавном плесу,
иза летње кише –
не говори ништа: о животу, о људима,
нити о сну, ни о јави.
Она са мном у тишини дише...
Девојка са плавим пешкиром на глави.

Девојка са пешкиром на глави,
склупчана, у моме крилу,
под сеном јутра –
не жури никуд: детету, старима,
нити сну, ни јави.
Она је моја, и данас, и сутра...
Девојка са плавим пешкиром на глави.

НИЈЕ ПРВИ ПУТ МИЛА

Није први пут мила.
Научила си да је свет који са вером ствараш
нешто што се може срушити стрелом судбине,
надошлим тужним облаком који ти прича
нешто што не желиш да чујеш.
Или само једним погледом.

Све ти буде јасно.
Анђели падну.
Останеш сама, разголићена и даље лепа,
а око тебе тама.
Црно-бели свет.
Анђели падну и однесу са собом боје.
Црно те вуче да потонеш.
У белом да се изгубиш.

Кад будеш данас ставила црвени руж на усне
биће то једина боја на теби.
Све иза биће сиво и провидно као кише,
као завеса од кише.
Оне боје, боје вина, љубави, музике и плеса,
боје сна – не припадају ти више.

Кад будеш данас мила,
отворила врата,
спусти поглед на своје колена.
Не гледај у непозната лица поред којих пролазиш.
Погледај у своје руке.
И њих си волела.

Својим рукама, на другом крају града,
кујем мач којим ћу победити пролеће!
Све оне очи које гледам а не видим.
Сва тела жена која пожелим а жељу оставим у пасажу,
заборављену и разубљену покретима руку
којима нешто сечем и објашњавам...

Не знам колико ће времена проћи
док не будеш видела зелену и мекано смеђу,
док не будеш помешала златну и друге боје.
Знам само да није први пут драга,
да одлазиш,
и да кад анђели падну однесу и нешто моје.

ЋУТИМ ТЕ

Ћутим Те као пахуљу. Као развејан живот.
А пријатељи ми говоре да су снегови прошли
и да се узалуд снује!
Али ја те ћутим.
И на улици или у возу када се уплашим,
изненада изговорим твоје име,
али тако, да нико не чује...
Знаш, данас никога не занима љубав.

Као што се ћуте загађене воде,
посечене шуме и њиве без живота,
као дете које се невешто скрило.
Као што се ћути Југославија,
до пола света, од пола проклета,
ћутим Те као проливано мастило
које се заувек у крв упило!

Млади људи пролазе крај мене,
пуста, младост увек полаже право на будуће,
али ја им не верујем!
И одмахујем када причају и певају о срећи,
јер знам, кад стигну на пола пута –
вера ће их проћи.
Као што књига ћути о крају,
ја ћутим нас као боцу што плута.

Ћутим Те као бол и као брачки Бол.
Као прву светлост која доноси речи на мол.

И као светлост упаљених свећа,
као смиреност пред иконом,
као помирење: *Сигурно си имао својих разлога, Боже..*
Ћутим Те као миракул,
као што се ћути молитва у цркви Светог Ивана,
у катедрали у Стокхолму,
у малом селу у Банату.

Као што се ћуте завети,
једном у срца ушли,
једном преко усана прешли:
речи су уклетата својина!
И као провиђење Те ћутим.
Јер ко зна где ћемо се наставити,
у какво ћемо се семе претворити,

и пут се чини о, тако бео
и на небу су можда звезде
ал' само један брег стоји цео!
И зато Те ћутим.

Пролази зима, дужа од чекања,
заробљена у магле и мразове,
у дим који се спушта назад у блато.
Ћутим Те док шетам крај старог дворца и Тисе,
док причам с кумом о вину и деци
и говорим: *Још увек смо ту, на киши и ветру...*
Ето, ћутим Те зато.

Ћутим Те као пахуљу. Као развејан живот.
Тамо где си била развукле су се уре
и песма душе не престаје!
Али ја Те ћутим.
И на улици или у возу када се уплашим,
изненада изговорим твоје име,
Бланка...
тихо, тихо, да нико не чује.

О ПЕСНИКУ

Вања Чобанов је рођен 26. августа 1967. године у Сенти, писац са уметничком и животном адресом у земљи и иностранству. Његови досадашњи романи: *Ако је до мене*, *Remedy for love, ready to wear*, *Ноћ ми те дугује* и *Људи који седе у таму*, као и две књиге прича: *Време које се никад више поновити неће* и *Венеција у равници* – узбуркали су многе духове и стекли бројне читаоце. Написао је и сценарио за документарни филм: *Богдан Дунђерски* и био је сарадник на сценарију за филм и ТВ серију: *Santa Maria della Salute*.

Три песме | Зорица Крстовић

ТИШИНА

Када научиш да не постоје велике и мале ствари
Да је мудрост важна, љубав важнија
Када научиш да су очи светлост која прати
Одабране душе
Да једна реч вреди више
Од хрпе прочитаних књига
Што су нанизале боре не твојм лицу
Записе на пергаменту једног времена.

Када научиш да постоје они који не говоре
Који се не заклињу
Само да би се гладни вукови осећали моћнији
И тиме заварали сопствену глад, смириле дух
Заметнуле траг

Када научиш
Да има оних које се не хране празнином тренутка
Да смо ти и ја једнако голи под овим јединим небом

Када научиш да су раздаљине велике
Али да за душе нема препрека
Када препознаш слово на папиру
Које стоји да бих изнова и изнова
Себи опомену дала да није умеће
Видети на овом свету већ видљиво, већ знано
Већ оно што вазнесе и обнавља живот

Тек тада можеш ми рећи
Да ли знаш како се чува тишина

ОН НЕ ПОСТОЈИ

Он не постоји.
Мук и моја немост.
Игра са духовима неодростањем.

Ослушкивање фортуних знакова
негде се прелама у другим причама,
све док не поклекне гледањем у Сунце.

Моје свитање једнако је мојој прошлости,
ненавикнутој на изгарања
без немилосрдне живе воде.

Подсећања на све грешке
које ме ломе,
на све избледеле песме појединих
лепотица и мамаца свакодневница.

Он не постоји..
Плод је таме која доплови на
уздахе смирујућег жениног дојења
детета које спава у мени .

Гуши га та мисао
сече као оштрим ножем против атаксије.
Мој говор је немушт без песме –
он не постоји.

Жаоке хладног камена,
године које су као ветар
од небеске воде дате,
док спирам авети,
обичности људских заборава.

Лажне заклетве,
немања посвећености , писање –
код мене такав живот не постоји....

ТИ

Ту си –
као вечити исход,
као рађање боли,
непредвидљива, заводљива.
Неки се снови ипак због
тебе остваре.

Ту си –
савијаш ме,
прелиставаш као већ
прочитану књигу.
Када занемим, речи ми ухлебљењем вратиш..

Ти
лукавошћу молиш,
као превртљиву жену,
гајим те.
Подно неба остављаш
питања налик мелодији која се
радо слуша.

Гребеш,
кидаш ми тело,
задиреш по помахниталим
деловима ума.

У круг, у круг, у круг.
Још један дах, још један стих,
још једна кап,
још један отпоздрав.

У светлим мољенима
недостижних еона
што нанизале су године,
падам све дубље,
све ниже.

Тежак сам са твојим кофером у руци.
Толико
да те овако сужањски,
песнички призивам.

Ко зна у којим смо се световима
већ видели, са шапатом у сну.
Колико смо молитви заједно
клечећи обновили.
На далеким обалама жеља
још верујем у твоје обресе.

Рекла си костима у којима те носим:
Да!
Надо! Надо!
Сенка си као најтежа
јутарња уморна глувоћа!
А тако те жарко гледам
урањајући у себе...

О ПЕСНИКИЊИ

Зорица Крстовић

Рођена је пре педесет четири године у Војводини у којој је и одрасла.

Пише песме и кратке приче. Воли све што је повезано са писаном речи, романе, приче, есеје и поезију. Годинама објављује у књижевној периодици.

Члан је неколико књижевних удружења и клубова.

Прву збирку песма *Светлост на длану* (2016) објављује након више година сопственог поетског сазревања, трагања и узрастања по лагумима своје душе.

Од пунолетства живи и ради у Београду.

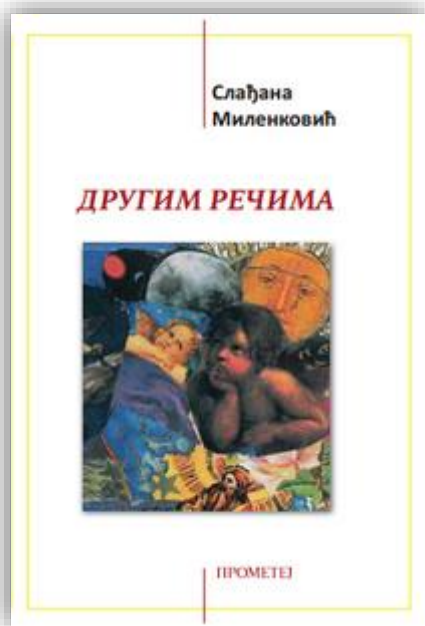

Осврт | Божо Милошевић

ЛЕПА ОСЕЋАЈНОСТ И ПРОМИШЉЕНО СЕЋАЊЕ

Осврт на збирку стихова

Другим речима, Слађане Миленковић

Збирка песама Слађане Миленковић под називом *Другим речима* објављена је у издању новосадског *Прометеја* и своје прво представљање имала је на недавно одржаном *Београдском сајму књига*. У експресивним оквирима, она проналази могућност да се поезијом приближи срећним тренуцима. При томе, то приближавање се исказује у три релативно заокружене мисаоне целине, односно у три циклуса ове заводљиве збирке песама – 1.

Сеобама, кроз беспуће, 2. Потреба за космосом и 3. Држим се.

Иако песникиња Слађана Миленковић, као зрела интелектуалка, може да промишља своје искуство на прозаичнији јасан, дискурзиван начин, из њених стихова произилази да је посебно чини срећном то што се на то искуство може осврнути поетским, *другим речима* како би била сигурна да је на правом путу док *лута и скита у стиху* и како би у *зору и кад дан сване* могла *звезде (...)* у *цеп песника сакрити/и небо у пролеће отворити*.

На тај начин је, у овој њеној збирци песама, дошло до суптилног споја лепе, женске осећајности и промишљеног осврта на драга сећања. Та сећања су извор инспирације да се

срећни тренуци саопште кратким стихом без обзира да ли је реч о сећању на стварно или литерарно обликованог стаситог младића, прозрочно небо ишарано облацима, мио и питом сремски завичај и драги предео у пролећној одори, или је реч о сећању на претке по рођењу или претке по поетском сензибилету. Из тог специфичног загрљаја сећања и осећања израња стварност у којој *мирише љубав*, у којој се хрли у наручје литерарном јунаку *Сеоба*, док послушкује тик-так свог срца у ноћи, крај реке Саве, и по киши, и док додир наговештава ноћ у којој *дише кревет* и у којој треба пожелети нешто чак и када нема наде, јер *иако нисмо/то смо што јесмо*. А, када те и такве стварности понестане, остаје мисао о *изврнутом мушкарцу/који се пара/као џемпер од вуне*.

Песникиња Слађана Миленковић поезију разумева као *повратак у биће*, али такав повратак у коме *певање* супституише стварност коју она промишља. У том смислу, из подсвести, или из проживљене сазнајне позадине (која је обликовала њену докторску дисертацију) израњају стихови посвећени Д. Митриновићу, који се сливају (док *снови шкрипе* и *цвили душа*) у симбиозу са тим магом песничке речи и готово заборављеним српским интелектуалцем с почетка двадесетог века.

Када Слађана Миленковић стихом каже: *Поезија ме прочитала*, иако су мотиви њене поезије некако измештени на дистанцу, неспорно је да су је они обликовали као песникињу. Иако се у њеној поезији развијају сетна осећања, песникиња Слађана – својим промишљеним егом – настоји да задржи приметну дозу оптимизма: *Златно сунце и даље ће сијати за мене*, баш као што се целим својим стваралачким бићем бори да мисао властитог и туђег искуства саопшти *другим речима*. Имајући у виду да је њена делатност (професура) прожета рационалним дискурсом *првим речима*, то се њено служење *другим речима* показује као потреба за слободом и унутрашњом равнотежом. Ова њена поетска збирка указује да је та потреба добрим делом задовољена.

На крају, може се истаћи још једна врлина поезије Слађане Миленковић; та врлина се испољава у својеврсној мотивацијској снази коју њени стихови остављају на читаоце. Ако је неко од њих писао (у младости) поезију или ако (после читања ових стихова) пожели да се и сам огледа на пољу поезије, вероватно је да ће му то поћи за руком јер Слађанини стихови инспиришу да се бар младост приближи када се већ не може у њу (поново) вратити. Зато ова збирка поезије завређује пажњу поетске и шире читалачке јавности, па је љубазно препоручујем за читање.

О ПИСЦУ ОСВРТА

Проф. др Божо Милошевић

Доктор социолошких наука, професор универзитета у пензији, основао је *Катедру за социологију на Филозофском факултету* у Новом Саду. Завршио је *Филозофски факултет – Група за социологију*, Београд, потом магистирао и докторирао на истом факултету, односно универзитету. Радио је као професор и као гостујући предавач на више високих школа и факултета. Има објављених више књига и стотина научних радова у области социологије, мултикултуралности и урбане културе.

Објавио је збирку песама *Сан изгубљени Требиње* 1996. године.

ПЕСМЕ ИЗ ЗБИРКЕ *ДРУГИМ РЕЧИМА*
Слађане Миленковић

ПАНОНСКИ СРЕМ

Страсне речи не говори
ноћ, већ дан кад се попне
уз скуте неба. У равнице кори
затворено језеро копни

и последњи траг Панонског мора
с њим. Глазура пропасти на точкове
времена пада, ни чега нема од скора
и панонске лађе другим морима плове.

Лето се расуло по жити.
Ужарена зрна у небо лете
кад водена деца у ватрено време

жању плод ватре у старом риту. Ласте
се само сећају да је у зеленој шкољци
равнице био затворен плави бисер сете.

СТРАЖИЛОВО

Светлост са врха,
кад се погледа на другу страну
присој.

На рубовима ногавица – стражиловска земља,
фини вео корацима.

Месец се увукао у зене.

Удараш ногама о тло али не!
Без равнотеже си!

Месец испаде ти из ока
и западе у крвоток шуме.

Усправљаш се и дубоко удишеш
цилик црвенице.

Некад био си витак маслачак,
цитат пролећа.

ВИТКИ ПЛАВИ МЛАДИЋ

*Павлу Исаковичу, главном лику друге књиге
романа Сеобе*

Селиш се
из сна
у дан.
Пакујеш кофере
Ти,
господар чежње и снова
гледаш:

Видик ти маше
и
птице заљубљене у овај град,

облаци се размичу
и дозивају те.

Зар си овуда ходио,
крз лучна врата пролазио,
запитан,
зашто смо нанети
на просторе исте
да сањамо недостижно?

Далеко иза
остала је твоја љубав
изневерен заједнички сан.
Уточиша нема
све је запитаност само.
Ти,
витки плави младићу
нико те није имао.

Ти,
само свој
усправни.

Патниче,
што у земаљској љубави
не налазиш смисла, ни краја.

Ходочасниче
нестварног, и далеког.

Дану,
освануо си умивен
на путу у прошлост

прозиран, светао,
само мој.

Недоживљени јуначе
већ звоне ти за душу
ловино што се претвараш у траг,
у трептај
и носиш поколења.

Поклониче ватре
уживам слеђена
дозивам те
лавино давно прошла.

Ходам кроз парк замишљена
лако застајем да удахнем липу,
мирише љубав,
неопало лишће,
осунчани предели.

Јесени у загрљају
хитају гране
сите од сунца
и тешке,

ти живиш
загледан
у прошлост.

Заукан хиташ
крају.

Сеобама
кроз беспуће
идем ти у наручје.

Последња Монтефјоре | Сенада Мешковић

— Волите да се играте детектива, госпођице Мартен? — упитао је Вилијам Паркер са занимањем.

— Пре бих рекла да волим да истражујем и да волим мистерије — одговорила је док је гледала Паркерову збирку бронзаних фигура изложену у витринама.

Вилијам Паркер је прешао педесету годину и иза себе је имао веома успешну каријеру и изграђену пословну империју, али његова највећа страст је била сакупљање ретких уметничких дела. Алину је помало подсећао на мафијашког шефа и није баш била сигурна на којој страни закона се налази. Али није пуно ни марила за то.

— Ако се не варам, дошли сте због овога — показао јој је следећу витрину у којој су били изложени бодежи украшени драгим и полудрагим камењем из разних делова света.

— Управо због овог — показала је на сребрни бодез чија је дршка била украшена угравираним ружама и змијом са очима начињеним од смарагда. На оштрици је била угравирана реч Серпентина. – Бодез Монтефјореових. Мој клијент је купио замак Монтефјоре и намерава да сакупи што више ствари које су припадале породици Монтефјоре.

— Шта знате о породици Монтефјоре? — упитао је.

— Године 1768. гроф Монтефјоре је нападнут док је путовао са супругом и двоје деце, ћерком и сином. Разбојници су напали кочију и убили сва четири члана породице Монтефјоре и троје слугу. Након тој догађаја, лорд Хантли се појавио са документима тврдећи да му гроф Монтефјоре дугује огромну суму новца и да му је у залог дао замак Монтефјоре. Убрзо почињу да се шире гласине да је лорд фалсификовао документа и да је он лично организовао убиство грофа и његове породице. Неколико година касније, један даљи грофов рођак Виктор Монтефјоре започиње своју

освету лорду, прво убија његова два сина, а касније и лорда. Он је погубљен 1780. због убиства тројице Хантлијевих. Верује се да су убиства почињена управо тим бодежом.

— Тако је историја забележила, али да ли мислите да знате целу причу?

— На шта циљате?

— Овај бодеж – извадио га је из витрине и дао Алини. — Никада није припадао породици Монтефјоре. Поседујем документа која то доказују. Да ли је ваш клијент и даље заинтересован за куповину?

— Зависи. Уколико има везе са породицом Монтефјоре... — намерно није довршила реченицу.

— Овим бодежом су убијени Хантлијеви и овај бодеж је искоришћен да једног Монтефјореа пошаље на вешала. Да ли има везе са породицом Монтефјоре?

— Желела бих да чујем вашу верзију приче о Монтефјореовима.

— Знате почетак. Све је истина што сте испричали, али моја прича почиње након убиства грофа и његове породице. Оно што се није знало јесте чињеница да је гроф имао ванбрачну ћерку. Она је 1768. године имала деветнаест година. Звала се Ливија Лавел. Њена мајка је тада била једна од најпознатијих куртизана и била је љубавница грофа Монтефјореа, који никада није признао Ливију као своју ћерку. Ни Ливија ни њена мајка то нису могле да опросте, и Селена је своју ћерку одгајала као да је грофица. Усадила јој је идеју да је она једина права наследница Монтефјореових. Последња од лозе Монтефјоре.

Хантлијево преузимање замка Монтефјоре, Ливија је схватила као личну увреду, као да је отео нешто што њој припада рођењем, те је почела да планира освету. Све је веома пажљиво планирала годинама. Кренула је стопама своје мајке, бирајући само најбогатије племиће за љубавнике, које је касније могла да уцењује. Полако је сакупила право мало

богатство, које јој је било потребно да уђе у високо друштво и обезбеди јој позиве на најзначајније забаве и балове.

Ливија је наручила да јој се изради бодез који држите у руци. Дала је да се украси ружама и змијом, јер су они били на грбу Монтефјоре.

На једном балу под маскама је упознала старијег сина и наследника лорда Хантлија. Била му је љубавница неко време, а затим га је убила тим бодезом. Затим је завела млађег сина, те је и њега убила након неколико месеци колико је трајала њихова афера.

После је учинила нешто непредвидиво и смело, пошто је супруга лорда Хантлија изненада умрла, за шта је била одговорна Ливија, јер ју је отровала, завела је лорда и убедила га да се ожени њоме.

Напокон је постигла оно за чиме је жудела целог живота, са тридесет година је постала леди Хантли. Дочепала се племићке титуле. Међутим, то није био крај њене паклене освете. Једне вечери позвала је Виктора Монтефјореа у лордово име и обезбедила да неколико сведока чује свађу између лорда и Виктора Монтефјореа. Исто вече, лорд је пронађен са бодезом забоденим у срце. Након Ливијине посете судији, са ким је раније била у вези, Виктор Монтефјоре је оптужен и погубљен због троструког убиства. А Ливија се изукла као богата удовица која је коначно имала замак Монтефјоре у свом поседу. Три године касније се преудала и постала маркиза.

Међутим, ту се не завршава прича о Ливији. Године 1809. објављује мемоаре потписане именом Серпентина. У својим мемоарима је описала све своје љубавне авантуре, али је наводила само иницијале својих љубавника. Мемоари су изазвали праву сензацију и главна занимација високог друштва је било нагађање имена који се крију иза иницијала наведених у мемоарима. Две године касније Ливија објављује да је она ћерка грофа Монтефјореа, али и даље крије да је она

Серпентина. Тек пред смрт наводи у једном писму да је она објавила мемоаре под именом Серпентина.

— Тврдите да поседујете документе којима можете да докажете да је Ливија убица?

— Поседујем примерак мемоара Мадам Серпентине и писмо у којем Ливија потврђује да је објавила те мемоаре.

— Да ли бисте продали мом клијенту бодез заједно са мемоарима и писмом? — гледала је бодез који је држала у руци. Размишљала је о причи о последњој Монтефјоре. Била је то прича о похлепи и освети, о крви и новцу, о бескрупулозним убицама.

— Уколико плати двоструки износ новца од понуђеног. Да ли имате овлашћење да донесете такву одлуку, госпођице Мартен?

— Имам овлашћење да преговарам о цени. Да ли сте добро размислили? Желите двоструки износ? — пришла је радном столу из доба Луја XV, села и из ташне извадила чек и налив перо. То налив перо је било прва куповина у антикварници када је завршила факултет.

— Да.

— Али прво желим да видим мемоаре и писмо.

— Ево их — Паркер јој је донео мемоаре и писмо, које је држао припремљене у фиоци. Алина их је пажљиво прелистала, али није детаљно читала. Писмо је пажљиво прочитала два пута.

— Изволите — пружио је чек након што је дописала износ, једину ставку која је до тада била неисписана на чеку.

— Хвала. Било је задовољство пословати са вама. Надам се да ћемо се ускоро поново срести.

— Онда могу да вам дам један савет. Могли сте да тражите и већи износ. Имала сам лимит, али далеко изнад цифре коју сам написала на чеку.

— Занимљиво... Нисам то очекивао од вас. Могу ли да сазнам име вашег клијента, или је то строго поверљива информација?

— Наравно да можете да сазнате. Марлена Хантли.

— Изненадили сте ме. То значи да нисте дошли због бодежа.

— Не, али бодеж је леп бонус. Дошла сам због мемоара и писма.

— Ливијини потомци желе да избришу њено име из историје? — био је заинтригиран. Свиђало му се како га је Алина надмудрила.

— То већ не могу да вам кажем — одлично је одглумила жаљење.

— Лепо сте ме превеслали, госпођице Мартен.

— Није моја кривица што сте ме потценили — рекла је недужно се осмехнувши.

— Али, и даље остајем при ономе што сам рекао раније. Радујем се будућој сарадњи са вама. Уколико сте заинтересовани, желео бих да вас ангажујем приликом обогаћивања моје личне колекције.

— Када будете желели да ме ангажујете, дођите у моју канцеларију, па ћемо се договорити око детаља. А сада бих морала да пођем. До виђења, господине Паркеру.

— Видећемо се ускоро, госпођице Мартен.

Након Алининог одласка, Вилијам Паркер је дуго размишљао о њој. Закључио је да је Алина Мартен особа коју би радо желео да има на свом платном списку, имала је квалитете које је ценио, а један од њих је био и тај да је увек обављала посао за који је плаћена. Знао је да ако њој повери да му набави неки уметнички предмет који жели, да ће га и добити без обзира на цену.

О СПИСАТЕЉИЦИ

Сенада Мешковић

Рођена је 1989. године у Суботици, дипломирала је право 2012. године, писањем као хобијем се бави од четвртог разреда основне школе, и још од основне школе највећа жеља јој је да буде писац. Воли књижевност, историју, архитектуру, историју уметности и шпански језик.

Пише романе и кратке приче у нади да ће једног дана објавити књигу, и учествује на књижевним конкурсима.

Први рад јој је објављен 2007. у *Годишњаку* поводом 100 година средње Економске школе *Боса Милићевић* у Суботици.

Живи у Суботици.

Забрављени песници | Душан Костић

Приредила: Споменка Денда Хамовић

Душан Костић је рођен 23. јануара 1917. у Пећи. Био је песник и романописац, а својим делом је летописац своје земље и веома значајан хроничар времена у којем је живео. Заузима значајно место у нашој књижевности за децу и омладину. После завршене основне школе напушта завичај и наставља школовање у гимназији у Беранима, а затим студира књижевност на Филозофском факултету у Београду. Песме пише од своје четрнаесте године, а као студент је писао песме револуционарног духа, тада омиљене међу омладином. Међутим, власти су с подозрењем гледале на ту делатност младог песника револуционара па је био неколико пута хапшен и затваран што није сломило његову веру у идеје социјализма и комунизма за које се борио стихом и оружјем од првог дана револуције.

После четири године ратовања, у слободној домовини се прихватио једнако убојитог оружја – пера. Значајан је његов уређивачки рад у *Танјугу* и *Радио-Београду*, листовима

Борба и Књижевне новине, и часописима: Младост, Књижевност, Савременик и Нова мисао.

Самоћа је лајтмотив Костићеве поезије, а његова лирика самоће је плава, и плавило има различито порекло и вишеструко значење. Тумачећи то песник каже: *покушавам да домамим ту неизвјесну поетску птицу која однекуд за мене треба да буде плава, сребрна, мјесечинаста.* Плавило означава песникову осећајност али је и инкарнација његовог патриотизма. Костић је сликар плавог, Медитерана и балканских простора. Песмом је сликао родну Пећку Бистрицу, Плавско језеро и Лим, Дунав младости, лепотицу Сочу, Сену, дивљу Арагву. Сликарски обдарен један је од највећих пејзажиста у југословенској поезији. Као новинар је доста путовао својом земљом, али је видео и свет (Француска, СССР, Румунија, Бугарска, Грузија) и то је распаљивало његову песничку искру. Објављивао је и запажене путописе и репортаже.

Хватајући се у коштац са самоћом, као видом човековог отуђења, Душан Костић пева и песмом гради мостове на којим се људи сусрећу, јер мостови су како песник каже *пољубац који спаја* обале. Сводећи свој песнички и животни биланс, пита се зашто је тако много мењао небеса и крстарио друмовима балканским, а сам одговарајући да је он *тужни путник* који је љубав тражио, а то је јасно из свих његових песама које сведоче да је љубав нашао у поезији, и та љубав превладава самоћу, осмишљава чин живљења и певања, што је за Костића потпуно исто. Он је лиричар који је живео у једном не много лирском времену, које карактерише превирање између љубави и мржње, и сва његова поезија је између та два пола – отпор мржњи и чежња за љубављу, а својим песничким делом је утиснуо лирски печат времену у којем је живео.

За свој књижевни рад је добио много награда, међу којима су: награда Удружења књижевника Србије за дечју поему *Градић Јеленград* и за збирку песама *Зов лишћа*, Змајева награда (1979) за дело *Постојбина маслине*, Горанов вијенац

(1981). Добитник је и Октобарске награде града Херцег Новог. Објавио је збирке песама: *Пјесме, Земљи вољеној, Поема о граду и љубави, Прољеће над ровом, Говор земље, Тиха жетва, Мреже, Морија, Пјесме неспокоја, Лирика југа, Архилепаг* и друге. Романи: *Глува пећина, Сутјеска, Модро благо, Гора Коштанова* су га уврстили међу најзначајније писце ове врсте литературе код нас.

Умро је 19. октобра 1997. у Мељинама код Херцег Новог. Песничку заоставштину му је уредио књижевник Велизар Бошковић и објединио је у збирци *Како ће се ово звати*.

ПОНЕКАД

Понекад ми се учини
да си облак који прође:
био је и нестао.
Била си грана, била си грожђе
које сам једва, можда у сну
унесен усном дотакао.

Понекад осјетим, у осами,
да је све тако брзо било
метеор који је у тавно крило
вода и трава пао:
понекад зажелим да смо сами
опет и опет, да дођу снови
које сам ти некад шапутао.

ЦРНИ КОЊИ

Дођоше по њу црни коњи,
ах црни коњи, црни коњи!

Сав залив утону, загуби се
за брдима сад ми мрким,
за магленим.

Измакну се ведрина. Одмами смијех.
Остадох сам на пијеску,
сам на пијеску.

За леђима посљедњи трзај, стисак задњи.
Ошину ме једна смрт,
остави да размишљам.

Однесоше је црни коњи,
ах црни коњи, црни коњи!

*Антологија српске поезије (1847-2000) –
Ненад Грујичић*

ТАМНЕ СУ МОЈЕ РИЈЕЧИ

Тамне су моје ријечи, све тамније,
гладне су моје очи, све гладније,
од шибља ноћи станка немам;
ружне су моје псовке, све ружније,
тужне су моје лађе, све тужније,
куд се то спремам?

На некој грани трава расте,
на некој ливади грање пласте
(зле воде гмижу наопако);
над хумовим дивљач лове,
по хумовима звијезде плове –
зашто је тако?

Грко ми небо кроз косу рије,
простором мојим лишће гњије,
јаблана немам.
Тамне су моје ријечи, све тамније,
тужне су моје лађе, све тужније,
куд се то спремам?

*Антологија српске поезије (1847-2000) –
Ненад Грујичић*

ПЈЕСМА ТИХА

Ништа, ништа не видим. Пијан
од љубави сањам језера давна, ријеке,
острва она знана; испијам
жедним оком пожаре оне далеке.

Да сагорим, да отхујим – шта ли?
О крика овог и срца овог да није:
свему би се, свему би се тако радовали
ко оне птице, на грани, птице двије.

Проћи ће воз, кроз жита, подно звијезда,
пронијет хуку, прозора безброј, лица.
Хоћеш ли ми, селицо, махнути из свог гнијезда –
из купеа неког без сијалица?

Познао бих ти смијех, видио очи – иако
мрак је, и ноћ је... Све би засјало тобом!
И дуго, дуго, послије, док мјесец би кровов'ма скак'о
срећу бих дијелио са пустом мојом собом!...

А не знам. Не видим ништа. Да ли
вољен сам, жено, јер ме данима болиш?
Тијесан себи сâм сам и тако тужно мали
у овај час – кад не знам да ли ме лудо волиш!...

МОЋ ВОДОПАДА

Приђоше пољу. Она рече не.
Стаза се затим вијугну у хлад.
Прођоше шумом. Она рече не.
Кроз сумрак већ се осијав'о град.

И опет траве, па грање, па друм
(неке се сјенке узмутише зле),
однекуд кроз ноћ дојавну се шум –
она рече да, она рече не.

Маглина поче да исплиће кош
од замке слатке слаже нит по нит.
Не, рече она: само мало још,
скренуше потом низ путељак скрит;

још мало само, и још мало, гле:
пред њима ријека сламала се сва,
од водопада трептало је тле –
она рече да, она рече да.

ВУК СРБИЈИ

У тој тами дугој бљешти моја луча,
Србијо, из канџи излети још млађа!
Слутим зору бријегом кроз крв која кључа
за твоју слободу, за све што се рађа.

Избјегах, ал' твој сам до дна, задње нити,
зар могу не вољет дом тај, своје краје?
И овдје, у св'јету, ја ћу с тобом бити
међ' нама даљина макар колика је.

Јер знам чежње твоје, твој сан, твоје наде,
знам ширину душе и љубав без мјере,
твој мрак знам дубоки, и тугу, све јаде,
сву бол коју болиш, све то што те ждере.

Знам шта оком плане. мрко, усред уза,
крену л' чете листом, бљесну ли шишане;
знам ти сваку мис'о, сву горчину суза,
гњев твој предубоки, ланце покидане.

Земљо моја родна! Знам и глад, и хајке,
кевтања, и сплетке, и жуч, мракобјесе;
знам јед шупљоглавца, глас туђе свирајке,
знам душу мантије, ћуд кнежеве кесе.

Ал' за тебе трпјех – за дан што ће доћи,
за пучину твоју што се диже смјела,
за см'јех твог прољећа мрак покидах ноћи,
за живу ти ријеч горјех до пепела.

За све снове твоје уткане у струне
гусала, за бајку мајке – ткаље меко,
за горчину клетве издају што куне,
ријеч њежну драге драгом на далеко.

Земљо моја родна! Твој сам. Руди пјена
над буктињом срца – љубав тихо плави.
Ја знам снагу пера, праха размућена:
сву љепоту твоју свјетом да прославим!

ПЕСМЕ ЗА ДЕЦУ

СЕПТЕМБАР

У жутом ауту дође
јесен, донесе грожђе.

И лишће мог јаблана
позлати јесен рана.

Прођоше дани врели,
миришу плодови зрели.

Јесен је, јесен рана
од бакра сва исткана.

Са гране ластва вели:
– Скоро ћу да се селим.

У клупи ђаче пише:
– Брзо ће магле, кише.

– Позна ме јесен љути,
вели септемвар жути

Јесен се, јесен рана,
прострла преко грана.

У жутом ауту стиже
и жуто лишће ниже.

О ОБЛАКУ ЧАРОБЊАКУ

Надвдио се стар облак
бјелосиви чаробњак.
Изнад града стоји
и кровове броји,
па се чудом чуди:

– Шта је ово, људи?!
Видим – сваки кров
има шиљак нов.
Што ће копља ова
од крова до крова?
Докле дођем кући –
од једа ћу пући...

– Ој, облаче б'јели,
ти се често срдеш,
све би да нагрдиш,
у бијесу свом
пушташ љути гром,
побио би све,
ал' овако – не!

Још би прич'о Брана
тајне громобрана,
но се облак трже,
на пут крену брже,
сав забринут јако

што је све то тако,
што је крову дан
сваком – громобран.

Диже једра стар облак
бјелосиви чаробњак.
И тихо, без буке,
заплака од муке.

И тако, отада
често киша пада...

О жени је реч | Славица Агић

ДОМАЋИЦА

Ех, те силне супе, торте,
месо, тесто, ћевапчићи,
натур-шницле и штаницле
пуне смокви, грожђа сува,
сва та разна јела јешна
она спрема, меси, кува.

Чорба разних - препуни галони,
медењаци, укусни мињони,
сарме, пасте, ћушпајзи, гулаши,
пусле, шапе, гужварице, крофне,
штрудле, нудле, кнедле, нокле – докле?

Она меси, она кува,
кућу чисти, децу чува,
дочекује, ишчекује,
госте гости,
мрс мрсује и пост пости.

Пере, чисти, риба, пегла,
пуни по сто разних тегла,
шије, штрика, вез, шлингерај,
да сакрпи с крајем крај.
Од динара прави два
одакле јој снага та?

И кад има и кад нема,
она спрема, спрема, спрема,
као нека чаробница,
та упорна домаћица.

Сама не зна шта би прво,
штрик за веш о које дрво,
где да смести лепу кату,
љиљан, ружу ил' мушкатлу.

Коме треба нова књига,
коме свеска, блок, оловке – њена брига,
где излазе уџбеници,
где конкурси, где језици.

Ко ће који спорт да игра,
да набави лопту стару,
ко ће фрулу, ко гитару,
тражи, јури као чигра.

Кад почињу сви тренинзи,
докле све то дуго траје,
она мора све то знати
да дочека - палачинка,
топло млеко, вруће јаје.

Ах, та жена, домаћица,
свему спремна, свему вична,
да л' ко види, да л' поштује,
ил' је свима скроз обична.

Мајка, снајка, жена, ћерка,
сестра, ујна, стрина, тетка,
улоге се стално множе,
она све то може, може.

Ах, та жена домаћица,
куварица, мајсторица,
спретна, тиха, неприметна,
ћути ради, свет је свик'о

све уради, без тог не мож' –
ал' не види нико.

Нико не зна кол'ко труда, кол'ко муке,
кол'ко снаге и вештине
вредно чине њене руке,
скромно, тихо, без таштине.

Не треба јој звона, хвала,
не треба јој бучна клика,
после свега, њој је дика
празан тањир са астала.

Сви су сити, па се смеше,
то је хвала, тако теше,
али ником да л' на ум паде
можда може још да даде.

Домаћица она јесте,
ал' се иза тога крије
много више, моћ велика,
у њој јача снага бије.

Никоме се пожалила није,
умела је вешто да сакрије,
своје жеље да угуши, склони,
да би свима било све по вољи.

Нико није знао,
нит је иком на ум пало,
на тај начин, није је гледао,
да је њено биће много могло,
али жртвовало –
јер је врсна домаћица
могла бити - још врснија научница.

О ЖЕНИ И ПРАЗНИКУ

❖ Занимљив је овај Дан жена
жена слави – муж пијан.
Ко онда каже да нисмо једно?

❖ Још један сунчан, нови 8. март
само су блуза и сукња прошлогодишњи
и исти црвени каранфили.

О СПИСАТЕЉИЦИ

Славица Агић (рођ. Влаисављевић) је рођена 29. марта 1958. године у Бачкој Паланци.

Пише поезију и прозу. Издавала је збирку поезије *Башта живота*, а њене песме су се нашле у књизи *Највеће љубави 21. века* као и у зборнику поезије *Жубори са Моравице*, затим у књизи заједничких аутора *Славом предака и снагом потомака Србија васкрсава*.

Са породицом живи у Бачкој Паланци.

Приказ | Ђуро Маричић

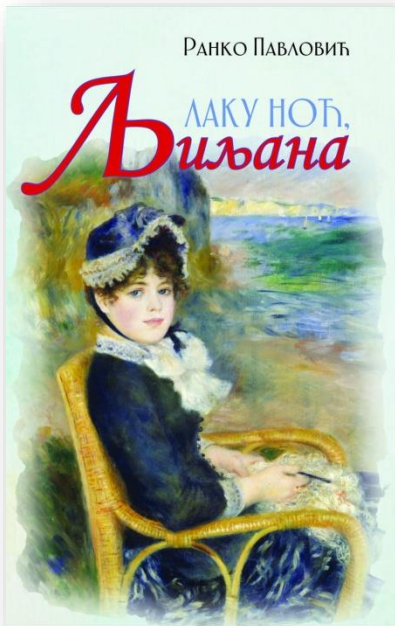
БОГАТСТВО ПЈЕСНИЧКЕ БАШТЕ

Ранко Павловић – *Лаку ноћ, Љиљана* (2016)

Насловна пјесма књиге *Лаку ноћ, Љиљана*, објављена као прва, наговјештава занимљиво богатство пјесничке баште које нам нуди, можда, најплоднији аутор из Републике Српске, Ранко Павловић. Поред дивне метафорике у тој пјесми је с мјером нагомилано мноштво сјајних увјерљивих слика, неочекивано изненађујућих, оцртаних у стилу крокија, у само једном једином стиху. То је оно мајсторство какво се очекује од врхунског пјесника.

... располути небо пуно кише... Обрати незрело воће...

Кроз ову ноћ пролазе анђели и целати... кочијаши без кочија и хитроногих коња... чувари давно покрадених ризница... цвили прохујали вијек... кроз ходнике који никуда не воде...

Колико љепоте лежи у овим стиховима, смионим, откаченим метафорама и синтагмама, знају само профињени сладokusци, они који уживају у њој и знају је тражити у књижевним остварењима. То је само оно у првом дијелу пјесме од четири пјевања, *Причин насред собе*. А шта све лежи у остала три дијела било би претјерано гле-

дати за овај кратак приказ, преоптеретило би га. Можда је то оно најљепше што се о љубави може написати. Испреплићу се снови и стварност. Коначно остаје само сурова стварност.

Једнако је квалитетна, још квалитетнија и слједећа пјесма *На јастуку који мирише на твој сан*. Читаоцу застаје дах пред снагом и немогуће добрим свјежим метафорама, ишчупаним из мрака узаврелог заумља, у којем се крију све тајне пјесничког лудила.

*Хоћу ријеч о коју вук оштри зубе,
о коју се тупи оштрица мача,
која сасијеца негве сужњу љубави.*

Најбоље би било преписати читаву пјесму, али опсег приказа то не дозвољава. Јер, даље теку све бољи стихови и претварају се коначно у златни вез.

Читаоцу ће се допасти и пјесма *Твој роб, љубави*. Наћи ћемо сјајну метафору *...тјера снове из своје собе...* у пјесми *Када се син врати са матуралне* или метафору: *поља нашег језика*, у пјесми *Клице нових ријечи*. Одушевиће га стихови у пјесми *Различак у оку: У њеним очима небо се расцвјетава / у различак...* *Понеси, кажем јој, тај различак у оку, / да плава свјетлост обасја наш стан*.

И можемо тако у недоглед набрајати пјесме у којима ћемо откривати искрице љепоте, које као зрна дијаманта свјетлуцају у нашој узбуђеној свијести. То је та магија поезије која нас опија као шампањац. Која нам уљепшава живот, чини нас срећнијим. При томе је важна одлика ове поезије њена суптилност, истанчаност казивања, пјесничка сензибилност и болна људска топлина. И поред сјајних *Монашких сонета* и пјесама у другим књигама, ових неколико споменутих пјесама су врхунске и код разумног антологичара, њима је мјесто у најбољој антологији српске поезије за одрасле.

Павловић се присјећа свих својих љубави, оне му у сјећање долазе као прекрасна сновиђења, макар то био и само

један незабораван бљесак очију, поглед који се памти до краја живота. А онда, увијек на крају долази она болна стварност, просиједе власи, суочење са садашњошћу, са неумитном пролазношћу, којој је немогуће затворити врата.

Кроз многе од ових пјесама провлачи се филозофска нит о љубави и животу. Над многима лебди лагана сјенка туге, жали за младости, њиховим завршцима аутор се подсећа на своје данас те болне просиједе власи, којих се не може отарасити.

Оно што је већ од раније познато, језик у стваралаштву Ранка Павловића је богат, сочан, разноврстан. Читалац ужива у његовом обиљу, у тој раскоши разноврсних ријечи, од којих су многе свјеже као прољећно растиње.

О ПИСЦУ ОСВРТА

Ђуро Маричић

Рођен је 13. новембра 1934. године у Хашанима, код Босанске Крупе, БиХ, од оца Петра и мајке Данице, рођене Бањанин. Четири разреда основне школе завршио је у Хашанима, нижу трогодишњу *Реалну гимназију* у Босанској Крупи, и *Вишу реалну гимназију* у Загребу. У Загребу је 1962. године дипломирао на *Електротехничком факултету*, слабу струју, где је након тога студирао и *Економске науке* и завршио 1966. године. Говори енглески, руски и немачки.

Објавио је преко четрдесет књига из разних области књижевности, од есеја до дечије поезије.

Живи у Жажини.

ПЕСМЕ ИЗ ЗБИРКЕ *ЛАКУ НОЋ, ЉИЉАНА*

Ранка Павловића

ЛАКУ НОЋ, ЉИЉАНА

(Причин насред собе)

Оштар бол у крстима и муња
која располуги небо пуно кише,
пуно загонетке и зебње која ће ледом
обрати недозрело воће с очевих рукосада.
Умотавам тијело хладним покривачем,
призивам одсјај загубљеног сунца,
док сан бјежи у урлик побјесњеле олује.
Кроз ову ноћ пролазе анађели и целати
у чврстом загрљају, Цигани с трубама
и таламбасима, акрепи у поворкама,
кочијаши без кочија и хитроногих коња,
чувари давно покрадених ризница,
слијепци с путоказима на плећима.
У рачвама старог ораха под прозором
цвили прохујали вијек; у собу би,
у сјећање, нијем као вјечност што хуји
кроз ходнике који никуда не воде.
Трљам снене очи, пуцкета трње у њима.
Причин ли је, шта ли је насред собе?

(Хладна ноћ поодмаклог вијека)

И опет бол. И опет бљесак. И онда
– Љиљана насред собе. Гола до бола.
Огрни нешто, Љиљана. Хладна је
ноћ поодмаклог вијека. Видиш како се
најежила мјесечина на брадавицама

твојих дојки. Осјетиш ли како ти иње
сребром посипа кожу? Огрни нешто,
лудо моја мала, прехладићеш се.
Зашто ми то ниси говорио под чемпресима
на морској обали, онда кад смо
испраћали јегуље у далека мора?
Огрнута си мјесечином, говорио си,
теби ниједан други огртач не пристаје тако.
Под њим пркосиш озвјезданом небу,
пркосиш небеским монасима који,
ено, тргају са себе и бацају ризе што се
у паперјасте облачке претварају, пркосиш
вјетру који те тражи под модрим таласима,
пркосиш своме тијелу које би да се распрсне
у ватру, у шапат морске пјене, у пољупце.
Огрни нешто, Љиљана, сакриј се
од мог страха да ћу те ноћас изгубити.

ОСТАЈУ МЛАДИ У СТИХОВИМА

Када дјевојке из љубавих пјесама
остаре, а њихови младићи посиједе,
па се, клецајући, враћају с пијаце
с понешто поврћа и воћа у корпама,
њихова срца и даље младалачки куцају
у стиховима који никада не блиједе.

Четири песме | Жељка Аврић

ПОМИРЕЊЕ

Где је та песма тај тихи бол
склопљене очи дрхтаји жица
у загрљају ветар и птица
ближе небу још ближе сну

у празном гнезду тишина празнује

са кровова капље месечина
поглед у боји руменог стида
дотиче маглене обале жеља

све чешће ћутим
понекад љубим
помало старим
и слутим
слутим

далеки смех детињства
јесен у бдењима
јутарње неспокоје

безимене цесте и туђи трагови
траже смисао у некадашњој суштини

чекања кисну као послушна псета
раздевичену чежњу
боли невиност успомена

и сневам
док дуго бдим
и видим
видим
све оно што је
у ово моје

смејем се псујем пркосим
живим о води мислим на хлебу
ћутим мајчиним *млијеком*
казујем у ветар у ветрењаче

и равно и плавно и рујно и нујно
све давно где сам и што јесам

па станем и
дрхтај смирим
и мирим
мирим
оно некада
са овим сада

УСПАВАНКА

ону која спава
виђам у ноћима пуног месеца
долази у дуге бесанице
у моја заветна ћутања
дахом милује освите
погледом дозива сумраке
између њих столећа

она која спава
светло је мог мрака
и моја најлепша бол
са њом сневају сунцокрети
шуморе воде шапућу траве
питања имају одговоре
кајање стид

оној која спава
осмехнутој у вечност
песма је друго име
она је непролазна мисао
моје једино сећање
ја бдим док она спава
и чувам од заборава

ТВРЂАВА

Кишна сећања у лагуме свести
прокапљу. Јутро искашљава мемлу.
Мрви нас слутња куд могу одвести –
у *непочин поље*, непребол земљу.

Локоти стражаре криком. Забрављен
прозор – видик. Ћутање боји зид.
Сати у неврат, име у непомен...
На крају света – ни рид, ни пев, ни вид.

С бедема рог. У опкопима Ништи.
Над главом пуца бич, лелечу кости.
Кад дан занеми – мрак провришти
из јазбине, обести, суровости.

Страхом се утваре коте. Зли дуси
походе разум; зломисли царски пир.
И све што негвама звечи, пркоси
сутрашњем дану – асасин, тат и жбир.

Оком пушкарнице – у сунце нишан.
У руци смрт, у срцу дрхтај птице.
Свуд муње; само на образу киша,
усред огња застор од невидице.

Шапат и плач се *Авлијом* распрсли.
Мучи до вечности заспало племе.
Са првим грехом – сви су васкрсли.
И пад је лет, кад је падању време.

Откуд? Камо? Стати? Сјати? Ил' пасти,
вазнети? У звекет, јецај, круг ил' бег?
У заборав сићи, одрећи се части...?
На крсту, под стегом, носити свој тег?!

Лакше пасти но уз вис узаћи.
Застрављеном бежати од звери.
Већ у себи човека пронаћи,
од земности до звезданих двери.

КРУГ

Исток походи запад, лето јесен;
јутро се крадом у ноћ преобрази.
Светлост хита у мрак – сутон занесен
звездама, већ је на сунчаној стази.

Свако се семе у живот прометне;
клица нарасте у хлеб, очњак, крило.
Кроз воде, ватре, приче ветрометне –
све што ће бити, већ је некад било.

На први поглед, са пруженом руком...
све блиста и бледи, трне и тиња.
Срном кротко, па силно, слично вуком –
из пепела се уздиже буктиња.

За кораком првим и други ће ићи;
све што једном крене и стати мора.
Куд мисао пође, тамо ће стићи –
намери, делу, ушћу од извора.

Занос и пораз – од смеха до плача.
Све што се спаја и растанком биће.
Кратак је корак од руке до мача.
Од кише дуга, кад смркне и свиће.

Кушани, грешни, горди, у кајању;
у сјају лепоте или свенућу.
Пали у блуд, чедни, свикли каљању;
победни, бивши, од циља – беспућу.

Од првог даха стиже нас крајњи час;
између – игра живота и смрти.
Оков ил' царски трон; змија, лав ил' пас;
како се кад точак среће заврти.

У почетку би... На крају самом...
Прстен и клупко – радост и бreme.
Невидљив неко, светлом и тамом,
плете и расплиће живот и време.

О ПЕСНИКИЊИ

Жељка Аврић

Рођена је 1964. године у Бањалуци, где је завршила гимназију. Дипломирала је 1988. године на Филозофском факултету у Новом Саду, на Катедри за српски језик и књижевност.

Објавила је пет збирки поезије:

- *Портрет* (2001)
- *Звездарница* (2004)
- *Маргиналије* (2013)
- *Временик* (2014)
- *Јесам* (2016)

Повремено пише књижевне приказе. Објављује прилоге у књижевној периодици. Песме су јој преведене на руски и објављене у шестом тому антологије *Српско-руски круг* у избору и преводу Андреја Базилевског.

Живи и ствара у Сремској Митровици.

О младима је реч

ПИТАЊЕ ПРВЕ КЊИГЕ

Пише: Марко Јуришић

Већ све мање прецртавамо шестицу и полако се навикавамо да, уписујући датуме, уместо 16 пишемо 17, што поуздано значи да нова година и није више тако нова и да лагано постаје стара. Ближи се почетак пролећа, а то је идеална временска прилика да свако коме је до тога стало, искуша срећу са објављивањем прве књиге. Исту ону срећу која му прошле године, и оне претходне, и оне претходне, и тако у недоглед, није била наклоњена.

Но, како, збиља, објавити књигу? Најискренији одговор који би аутор овог текста могао дати на ово питање би био: кад бих знао, сам бих објавио. Али, то није разлог да се неколико реченица не посвети овој теми.

Свако зна да постоји много начина да се дође до књиге, барем нам тако кажу људи из те, издавачке делатности. Најпре се напише књига, па се понуди једном издавачу, па другом, па трећем, па се потражи спонзор, па се узме делимично учешће у финансирању, па је ту интернет објављивање, па електронско издање, и, заправо, толико могућности постоји, да се млад и неискусан писац, по свему судећи збуни, па се не одлучи ни за једну. А када, затим, из

вешто смишљеног и још боље издекламованог одговора разаберемо све синониме и плеоназме којима нас заспу када поставимо питање – како објавити прву књигу – дођемо до закључка да, заправо, постоје само два начина: да нам је објави неко други о свом трошку, или да је сами платимо. Пошто код већине младих писаца ове земље друга опција, нажалост, отпадне и без великог размишљања, ваља се позабавити првом.

(А баш жалосно, јер је друга опција из више разлога најбоља могућа, чак ју је и Достојевски у својим писмима препоручивао наводећи њене предности.)

Нећу ризиковати да много погрешим ако кажем да сви теже бесплатном објављивању књиге. Томе има много разлога. Објављивање једне танушне књижице која има од 60 до 100 страна, у тиражу од 300 примерака, кошта у просеку између 500 и 800 евра, у зависности од издавача, негде мало више, негде мало мање. Но, иако се чини да је цена главни разлог због којег писци углавном теже бесплатном објављивању прве књиге, сматрам да ипак није, иако је веома важна. Главни разлог лежи у односу нашег друштва према култури, према књижевности и књизи као резултату књижевности. А тај однос нашег друштва према књиже-вности и књизи је такав, да данас нико кога друштво сматра нормалним, уопште не рачуна да би са првом књигом могао постићи било какав успех. Заправо му тако нешто не пада ни на крај памети. Да ће у 99 од 100 случајева прва књига проћи без икакве, па и најмање пажње јавности, данас се то подразумева само по себи. Пошто је то чињеница коју људи који објављују прву књигу, свесно или несвесно знају, логично је питање, ко би данас, за такве резултате, дао толики, муком стечени, свој или родитељски новац? И одговор је логичан, сам по себи.

Из свега овога следи питање: у чему је, онда, сврха прве књиге? Зашто уопште улагати труд око њеног објављивања?

Један од циљева овог текста јесте да констатује чињенично стање у земљи, а не да обесхрабри младог писца.

Многима прва књига служи као пука библиографска јединица, која се у погодним приликама поносно наводи. Када је негде, најчешће приликом учешћа на неком конкурс или писању каквог текста за часопис, неопходно навести био-библиографске податке, прва књига добро послужи да попуни уобичајену празнину на овом другом месту. А није ни нека тајна да они који имају објављену књигу, ма каква она била, на многим конкурсима, често незаслужено, много боље пролазе од оних који немају књигу.

Али за оне озбиљне, који живе за књижевност и који живе књижевност, прва књига представља нешто што је неретко занемарљиво, нешто од не претерано великог значаја, нешто што не доноси новац, славу, успех, признања, али нешто без чега се не може. А то је почетак. Свако ко креће на далек пут, рекао је једном неки паметан човек, креће првим кораком. Свако ко намерава да пише и објављује, креће првом књигом.

Колико је аутору овог текста познато, у Србији постоје три издавачке куће које бесплатно објављују књиге, или би барем тако требало да чине. То су Српска књижевна задруга, Лагуна и Матица српска. Неафирмисани аутор може, без гриже савести да отпише прве две. Критеријуми по којима Лагуна објављује књиге су мање-више познати. Писац мора да је проверен, опробан, да има своју читалачку публику, једном речју, да је финансијски исплатив. То у Лагуни, уосталом, и не крију. У СКЗ-и одлуку о томе шта ће бити објављено а шта не, доноси уређивачки одбор, који се састоји од више чланова, и који, разуме се, у први план ставља своје старе и опробане писце. Пошто већина тих старих писаца пише барем једну књигу годишње, а понекад и више, у буџету СКЗ-а намењеном за објављивање нових дела често не остане средстава ни за старе писце (хиперпродукција), тако да о неафирмисаним ауторима не може бити ни говора. Али, ипак треба напоме-

нути да СКЗ у својим редовима има неколико младих писаца који су управо у овој издавачкој кући објавили своју прву књигу. Стога не би било коректно рећи да шансе за објављивање прве књиге у овој издавачкој кући не постоје. Иако су занемарљиво мале, ипак постоје, па ко не жели да отпише СКЗ, нека покуша.

Шансу која је заиста вредна пажње, младима указује Матица српска. Ова културна институција од 1957. године има едицију *Прва књига*, унутар које сваке године објави по неколико дела неафирмисаних аутора млађих од 30 година. Уколико позовете телефоном да се распитате за услове слања рукописа, нељубазни женски глас с друге стране ће вам рећи да све имате на сајту, зато боље погледајте на сајту (позив телефоном следи кад потрага на сајту резултира неуспехом). Крајњи рок за слање рукописа је у јуну месецу (не знам тачно када, не смем више да зовем).

Студентски културни центар Крагујевац, такође нуди лепу шансу неафирмисаним ауторима кроз своју *Едицију Првенац*. За разлику од претходних примера, где о делима за објављивање одлучују уређивачки одбори, у крагујевачком *Првенцу* то чини трочлани жири и то ради по савести, ни по бабу ни по стричевима. *Првенац* објављује три књиге годишње, а њихов конкурс траје од краја јануара до средине априла. По завршетку прошлогодишњег конкурса, главни утисак организатора био је *мршава понуда рукописа*, те се тај утисак, узевши у обзир да објављују три књиге, мора схватити као предност.

Почетком године увек је актуелан Деретин конкурс за пријем рукописа. Теоријски, конкурс је равноправан за све учеснике. У пракси, ствари су знатно друкчије, у корист афирмисаних писаца.

Поред наведених могућности, постоји још неколико конкурса који се расписују у току године. Неки од њих су конкурси за збирку поезије, неки за збирку приповедака, неки само за романе, а понеки су отворени за све жанрове и

међужанровска дела. Тих конкурса нема више од 7-8 у току године, а у најбољем случају их има десет. Главна разлика у односу на претходно наведене могућности је у томе што су резултати свих ових конкурса објављивање само по једне књиге. И то ствари, за неафирмисане писце, чини знатно компликованијим, из неколико разлога.

Најпре, из неког необјашњивог разлога, конкурси на којима се објављује само једна књига, у поређењу са онима где се објављује више књига, буду засути рукописима. На такве конкурсе се неретко јави и по сто и више аутора који конкуришу само за једну књигу. Јасно је колико све то умањује њихове шансе за објављивање.

Друга ствар, и најважнија, је питање жирија. Један неискусан учесник конкурса жири посматра као неку тајанствену, мистериозну групу, која о победнику одлучује по неким својим, јасно одређеним и непроменљивим, егзактним критеријумима. Непотребно је и наглашавати да је такво виђење погрешно. Жири чине људи од крви и меса, са свим својим врлинама и манама, и који одлучују по свом личном укусу. Просто, у руке члана жирија може доћи књига песама која је по карактеристикама и квалитету равна најбољим песама Јована Дучића. Али ако је дотични љубитељ и поштовалац дела Жака Превера или Чарлса Буковског, јасно је да о таквој књизи неће ни секунд размишљати. Штавише, неће је ни прочитати. Отвориће је, видеће да је сваки стих на свом месту, да су строфе сређене под конач, згрозиће се и прећи на следећу, тражећи ону која њему одговара.

Нема сумње да је такав приступ оцењивању дела неправедан. Излишно је говорити да због таквог приступа веома велики број врхунских дела и даље стоји у фиоци. Али, то је дозвољено и против тога се, у оваквом систему, мало шта може. Једноставно, жири је позван да у складу са својим ауторитетом, по свом мишљењу, по свом укусу и по својим осећањима донесе свој суд. А на чему се заснива нечији углед, како се постаје ауторитет у некој области и зашто су

ауторитети управо ти људи који јесу, да ли су они заслужили да се зову ауторитетима, то је друго питање и делимичан одговор на њега би изискивао опсежну историјско-социолошку студију од неколико хиљада страна.

Стога, учесник конурса мора узети у обзир да жири одлуку доности по свом личном укусу и да само гледа оно што је њему лепо или му није лепо. Зато је неопходно, ако је икако могуће, пре но што се рукопис пошаље на неки конкурс, сазнати ко су чланови жирија. Веома је важно сазнати ко су људи који ће одлучивати о судбини ваше књиге, каква су им интересовања, којем књижевном правцу теже, или шта и како пишу, пошто се у жирију у многим случајевима налазе писци. На основу тога се може сазнати да ли уопште има сврхе слати рукопис на одређени конкурс, јер ако пишете китњасто, са доста архаизама у реченицама, а у жирију се налази Марко Видојковић, шансе за ваш успех су релативно мале.

Нарочити опрез је потребан када се рукописи шаљу на непознате конурсе које организују мала места и који се често организују једном и никад више. У таквим конкурсима крије се тамна и криминална страна књижевности, јер се конкурси могу расписати са циљем да се објави једно, унапред одређено дело, попут расписивања тендера са циљем да се на њему изабере једна одређена фирма. Такви конкурси могу бити смишљени унапред и расписују се само форме ради, а остале учеснике коштају времена, живаца и новца.

Дакле, када се саберу све могућности да обични смртници бесплатно објаве своју прву књигу, резултат износи око двадесетак књига годишње на територији Србије. У тај број спадају и конкурси који дозвољавају учешће афирмисаним ауторима, тако да је број аутора који су до прве књиге дошли не машајући се руком за сопствени џеп, збиља јадан.

И када се све те муке преброде, када се после много потрошеног новца на штампање рукописа и плаћање пошта-

рина, после много учешћа на разним обећавајућим конкурсима, коначно дође до прве књиге, новопечени, афирмисани писац схвата да се тек тада нашао у проблему. Јер, као што је у претходном делу текста речено, са том првом књигом нико не рачуна озбиљно и однос јавности према њој је као да књига не постоји. Јер за ту књигу нико никада није чуо и она, сем писцу и неколицини његових најближих људи, не значи баш ништа. А објављена је, постоји, аутор је постао афирмисан и право на учешће на конкурсима за неафирмисане ауторе је неповратно изгубљено. Али, то је тема за неки други број.

Сава Стојков (1925-2014) – Два јаблана

Учитељица клавира | Јелена Цветковић

“Довиђења, госпођице учитељице.”

“Довиђења, драга децо”, узвратила је, “до следећег сусрета.”

Час није дуго трајао, свега тридесетак минута када се један од ученика пожалио на бол у стомаку и замолио за одлагање учења нове лекције. Посумњала је у његов разлог јер се управо у том тренутку приказивала утакмица о којој су дечаци данима говорили. И за време самог часа више пута су се кришом гледали, прстићима неспретно лупкајући по нежним диркама клавира, све од радости, нервозе и нестрпљења. Када се најсмелији дечачић пожалио на изненадни бол у пределу стомака, за тренутак је застала поред њега, са благим осмехом погледала осталу децу и без намере да осујети невешто скројен план само је главом показала у правцу врата. Осмех јој није напустио лице ни када се дружина после добијеног одобрења и напуштања стана весело растрчала улицама, узвикујући њој непознате усклике праћене навијачким повицима.

“Деца”, тихо је кроз осмех прошапутала, склонивши ноте са старог клавира, села на столицу и засвирала своју омиљену композицију од Шопена. Узаном просторијом се проширио звук првог снега, падао на фотографије из младости које су биле поређане по препуним полицама. Затворених очију стварала је предиван звук, ништа није могло да се мери са тим меканим сједињавањем клавирских дирки и прстију. То је била једина врста уживања коју је себи могла да приушти. Раније је маштала о путовањима, нека је чак до детаља испланирала да би се након њиховог осујећења посветила искључиво клавиру и часовима које је држала.

Увек је у њеном стану било доста деце. Подучавала је она и старије, али је највише волела да ради са децом и њиховим неспретним прстићима који су се временом претварали у врсне познаваоце нота и дирки. Многи њени бивши ученици су јој често слали поклоне, остављали цвеће пред вратима, слали

разгледнице, а неретко је и посећивали. Посете су, међутим, трајале кратко. Након њих остајала је сама окружена тим несебичним поклонима од којих јој је срце поскакивало. Нису, ипак, дарови били довољни да њена самоћа нестане, да попуни празнину која је душу пустошила попут рушилачког торнада. Када би после часова остала сама са заостајућим звуком клавира што је ударао у зидове, ређала би крпене лутке које су јој њени ученици слали са свих крајева света. Међу њима су се налазиле и оне из Шпаније, ручно кројене, са дугим плетеницама и ромбоидним хаљинама у свим бојама. Њих је са посебном пажњом узимала у руке и скидала танак вео прашине наталожен преко порцуланско белог лица.

Звоњава телефона која је пробудила једног необично топлог децембарског јутра била је увод у кратку посету једног брачног пара са дететом. Најавили су свој долазак за касно после подне, рекавши да се неће дуго задржати зато што имају заказан пријем код високог државног функционера. Док би сви остали људи покушали да дођу до информације о коме се ради, колико је утицајна та особа, учитељица је након договореног сусрета са новим ђаком и његовим родитељима лагано спустила слушалицу и без много размишљања о том разговору кренула ка кухињи по свеж чај од камилице. Летимице је погледала кроз прозор, изразивши дубоко разочарање призором који је угледала.

Нема снега, уздахнула је.

Са том мисли у глави провела је највећи део дана. Сетила се оних хладних зима када су руке жуделе за топлином старог шпорета а ниједан капут није био довољно топао да загреје озебло тело. Улице су данима биле непроходне али су биле пуне разигране деце која су на санкама јуришала стазама и сударала се са насмејаним, промрзлим пешацима. Увече би се у шпорету пекао кромпир, грејала ракија и уз приче о томе како се неспретни поштар опет заглавио у снегу са хрпом неиспоручених честитки и писама, пролазили су сати тих најслађих друговања. Са том мисли је зашла у своју четрдесет и другу годину живота, никад не успевши да се ослободи мириса тих вечери и звука пуцкетања буковог дрвета у шпорету.

Већ је прошло пет сати а њених гостију није било. Таман када се запитала да ли ће уопште доћи, зачула се дуга звоњава на вратима. Пребацивши шал преко рамена, више из навике него из потребе, љубазно је отворила улазна врата. На прагу је стајао младић од петнаест, шеснаест година, а иза њега су се стајали његови родитељи.

“Новаковићи, драго нам је”, представио се господин.

“Задовољство је моје”, узвратила је, показујући руком у правцу собе.

Прво што је запазила јесте да су јако лепо одевени. Младић је носио браон одело, а по изразу његовог лица могла је јасно да уочи незадовољство том одевном комбинацијом. Његов отац, старији господин од неких шездесетак година, био је у тамном сивом оделу са црном краватом, док је мајка носила црвену хаљину са брошем у облику цвета. Пар је гледао или на сат, или се нервозно окретао око себе.

“Ово је Немања”, рекла је госпођа. “За почетак ћете радити са њим сат времена дневно, а касније зависно од његовог напретка.”

“Поштено”, изустила је учитељица.

Младић је безвољно ушао у собу која је мирисала на чај, све време прелазећи кажипрстом преко огромног телефона.

“Доћи ћемо по њега чим се заврши пријем”, већ у одласку је довикивала лепо одевена госпођа. “Немања, сине, пази на часу.”

“Аха”, промрмљао је младић, и даље не одвајајући поглед са те чудовишне направе.

“Изволи, удобно се смести па да лагано кренемо са нашим првим часом. Јеси ли икада покушавао да свираш на клавиру?”, упитала је.

“Не”, погнуте главе кратко је рекао младић.

“Добро, почећемо од пар основних ствари. Не би требало да ти буде тешко да савладаш уводну лекцију, личиш ми на паметног младића”, кроз неуверљив осмех је покушала да започне разговор. “Видиш, учење нота је као када човек учи да чита. Једино што је важно за свирање клавира јесте прочитати

ноту а затим је пронаћи на клавијатури. Најлакши за свирање су италијански шлагери, али о томе ћемо неки други пут. Сада је битно...” Ту Немања отреснито одмахну руком, остави телефон поред клавира и погледом који је вирио испод мало дуже косе пресече њену реченицу.

“Да се разумемо, учитељице. Ја сам овде само из једног разлога, иначе ми никада не би пало на памет да своје најлепше године проведем свирајући Моцарта или оног другог, како се зваше... Бетовена. Моји родитељи желе да им син буде попут деце амбасадора са којима се они друже, да трчкарам по пријемима разних новопечених богаташа како би се они хвалили сином који без грешке свира композиције силних нападених музичара. Очајнички желе да се уклопе у свет снобова. Тако да, предлажем, седећу овде са вама свакога дана, нећемо ништа учити јер не желим да будем део њихове игре. А уосталом, не волим клавир. Клавир је ствар прошлости.”

Учитељица је све време с пуном пажњом слушала ово неочекивано излагање, ни у једном моменту не помисливши да почне са убеђивањем, са причама како клавир никада не може да изађе из моде и како је лепо да, независно од својих родитеља, макар проба да научи стварање нота. Само је ћутала, а када је Немања поново узео телефон у руке, правивши се да се малопређашњи разговор није ни десио, устала је са столице и изашла из просторије. Није је било свега неколико минута, а онда се вратила са албумом пуних слика њених ученика.

“Видиш, он је сада познати пијаниста”, прстом је показивала на малог осмогодишњег дечака које је седео поред истог тог клавира и правио се да затворених очију свира неку озбиљну композицију. “На тој слици се претвара да изводи Рахмањинова. Сада ми шаље разгледнице и скромне поклоне где год да оде, и ни у једном писму ми се не захваљује на ономе што сам га научила, само спомене како му је било лепо да са мном пије чај и дуго разговара о свему.”

Немања је, сада већ пажљивије, слушао причу уз коју је учитељица повремено уздисала.

“Нисам ја дошао да са вама пијем чај. Понајмање да вам причам о својим проблемима. Моји родитељи су желели да се ја данас овде појавим, али ја њима нисам обећао да ћу бити велики пијаниста. Штавише, обећао сам им само да ћу долазити како би ми купили аутомобил за осамнаести рођендан. Надам се да се разумемо. Ви ћете добијати новац као да сте ми држали часове, а како у кући немамо наштимовани клавир, и ја увек вешто избегнем све њихове глупе пријеме, нећу бити приморан да демонстрирам своје квази клавирско умеће. И тако, сви су на добитку.”

Осмех који се том приликом појавио на Немањином лицу уплашио је учитељицу.

“Немања, ако погледаш ове фотографије сам ћеш схватити да ја никада на то нећу пристати.” Озбиљно, чак помало и грубо одговорила је том, још увек дечаку, смелом да свакоме каже све у лице.

“Ја сам заволела те људе, не зато што су постали познати и што ме нису заборавили, већ зато што су израсли у праве људе. Скромне, одмерене и пре свега, добре. Великој већини њих уопште нисам наплаћивала, јер они часове и нису могли да плате. Тако да, твој предлог, ја не прихватам.”

Немања је опет оставио нараву која је све време испуштала неке чудне звуке.

“Ви сте, значи, од оних поштених људи који се држе својих принципа и заједно са њима и пропадају”, дрско је узвратио. “Мени је то најмањи проблем, рећи ћу родитељима како нисам задовољан вашим подучавањем, а они ће ми, ако и даље инсистирају на часовима, већ лако наћи новог учитеља који ће пристати на моју и више него пристојну понуду. Ипак је данас велика криза, људи лако прелазе преко својих ПРИНЦИПА.” Ту реч је јасно нагласио, са помало уздигнутим, подругљивим тоном.

“Мислила сам да си ти фин младић”, тихо је проговорила учитељица.

“Ха, чујте, фин”, насмејао се гласно. “То данас не спада у комплимент. То је, учитељице, као када некоме кажете да је глуп, или сачувај Боже, неспособан. Ја сам освешћен, добро сам

проучио механизам данашњег друштва, зато не желим да се заносим клавиром и сличним којештаријама. Додуше, кријем од родитеља моје ставове, јер ме ипак они издржавају, али рећи ће се њима само. Не могу довека лагати.”

“А шта, Немања, ако им ја кажем за твој план?”

“Нећете, учитељице, ви сте од оних што се држе својих принципа, сетите се. Такви као ви остају увек фини, не желе да се мешају у животе других људи. Кажем вам, добро сам проучио тај разрађени механизам.”

После кратког ћутања и погледа упрта у под, учитељица се окренула Немањи који се попут неког детета задовољно и поносно вртео на расклиманој клавирској столици.

“Ниси ти глуп, Немања, али ниси ни освешћен. Механизам о којем причаш је зарђао управо због недоследних људи, оних који се прилагођавају лицемерју и тону у ово блато које је свуда око нас. Тону, и постају људи од блата. Ниси ти глуп, али си изабрао да то будеш. Можда ти и волиш клавир, виолину или пак часове плеса, али ниси храбар да одлучиш.”

“Поштована учитељице, наш час је ипак завршен. Видим да нећете попустити, већ ћете ми само држати моралне придике. Тако да, не бих себи траћио време”, са још једним погледом на сат узвратио је младић и упутио се ка излазу.

“Твојих родитеља још нема, чуо си шта су рекли.”

Не обраћајући пажњу на њене речи, пружио је руку и прошапутао:

“Прилагођавање, учитељице, суштина је опстанка. Пријатно.”

Са празном руком у ваздуху као да чека на још једно руковање, учитељица је остала иза затворених врата. Стајала је тако пар тренутака, а онда се окренула да покупи шал који јој је успут испао.

Прилагођавање, промрмљала је у себи.

Са чудним осећајем у глави, као да је управо долетела са неког непријатног места, упутила се клавиру и запазила да је на њему остао Немањин телефон. Очигледно да је разговор ипак мало утицао на тог отресиога младића, чим је тако журно

напустио просторију, а притом заборавио своју вољену нараву. Загледала се у те дирке, које су за разлику од клавирских имале на себи исписана слова и бројеве. У једном тренутку телефон је кратко и бучно зазвонио. Насумице је притисла једно дугме и пред њом се указала порука следеће садржине:

“Поштована учитељице, не желим да се разликујем од осталих ученика, зато прихватите овај телефон као поклон од мене, и у сећање на једно кратко, али занимљиво дружење.”

Тада је одлучила да престане са давањем часова клавира. Звонио је телефон много пута, долазили су родитељи са својом децом, али све их је учтиво одбијала. Свирала је само за себе и то искључиво зими. Када је музика звучала најлепше.

О СПИСАТЕЉИЦИ

Јелена Цветковић

Рођена је 8. октобра 1984. године у Нишу. По занимању је дипломирани правник.

Пише од малих ногу и одувек је уживала у писању. У почетку је писала искључиво поезију, а затим је почела да пише и кратке приче. Њена песма *Крађа живота* објављена је у Зборнику радова са књижевног конкурса о вину издавачке куће *Арте* и винарије *Александровић*. Песме су јој објављене и неколико часописа. Један је од прошлогодишњих победника конкурса за едицију *Првенац* који је расписао Студентски културни центар Крагујевац. Они су објавили њену прву збирку прича под називом *Приче са прашњавих полица*.

Живи у Нишу.

Поезија наших дана

МОЛИТВА

(оцу)

боже, дај ми снаге да убедим очи
пре но ко зна које повечерје мене,
да није слобода када нога крочи
по кривој трави туђе очевине.

боже, дај ми снаге да објасним души
што толико бола мора да преживи,
и када се небо на душмане сруши
да не криви оне који нису криви.

невиног да прође рука осветника,
уморно од клетви грло да заћути,
да престане песма чизама војника,
јецаја ни крика да не могу чути.

боже, дај ми снаге да усправан стојим
испод канонада, крај крвавих река,
да и после свега још увек постојим
наслоњен на бедне остатке човека.

јер ја сам тај који не верује ножу,
мене, само мене јецај деце гуши,
ја сам тај што трга одећу и кожу
да отвори нове путоказе души.

а још црне песме ричу вреле цеви,
челиком су плодна поља преорана,
ја слободу чекам да ме одушеви,
пре но ме пресече звиждук јатагана.

боже, дај ми снаге да крв не прокључа,
и да ова рука ником не пресуди,
док ђаво на небу с анђелима руча
да ми, после свега, останемо људи.

Горан Врачар

ДОГОРЕВАЈУ СВЕЋЕ

Догоревају свеће
у полумраку лажи.
Били смо глумци
и играли смо улоге
пред празним гледалиштем.
Чему те жртве
у времену када ће
нас осудити?
Погнутих глава и у
неверици пред празнином
живота
у поноре добровољно
упадамо.
Неостварене жеље
у којима се уздижемо.
Причешће је завршено.

Персида Лакић Рузмарин

ЏЕЗ

На врховима прстију,
окрећеш се по паркету,
мало припита,
мало сама од себе
у мени будиш смисао.

Сваким окретом постаје луђе.
Злице!
Пожелим да узмем часове играња,
па да се исто тако вртим као вртешка.

Штета – не можеш да пушиш,
знам само да ти стоји
и мени годи
као да летимо за Сан Франциско.
или купујемо клавир.

Све ме некако покреће.
Не умијем дефинисати,
већ само осјећати,
или можда дочарати
као лет на облаку
док су ми чула појачана,
оргазам сваке секунде милује удове
и расипа се.

Мирис чорбе, зрак сунца,
медитација и слика из дјетињства.
Додаћемо грамофон
и плочу која успорава,
као да се чини крај је,
а можда додати –
сат је откуцао три после поноћи.

Лука Манић

НОЋ У КОЈОЈ САМ СХВАТИЛА ДА МИ ТРЕБАШ

Треба ми у овој ноћи
лажова и хуља
Твој глас,
да се ухватим зубима за твоје речи,
да се држим за њих,
да те не пустим.
Треба ми у овој ноћи
бестидника и дроља
Твоје око,
да завири у највеће дубине
Твоје душе,
да се ухватим рукама за Твој поглед,
да се држим за њега,
да те не пустим.
Треба ми у овој ноћи
олоша и лопова
Твоја усна,
да се ухватим невидљивим нитима
за твој пољубац,
да се држим за њега,
да те не пустим.
Треба ми у овој ноћи
ништавила и црних слутњи
све Твоје
да се ухватим за тебе,
да ме не пустиш...

Јелица Црногорчевић

БЕСПУТНА ПЕСМА

Немушти, ево,
до срца Твога
исписујем пут.

Залутима
душе моје
обасут.

И ћутим студ
што после Тебе
населила груд.

А стихова ових труд
остаје
узалуд.

07. фебруар 2017.

Драгана Албијанић

Јан Вермен (1632-1675)
Девојка са бисерном минђушом

ПЛАВА СТВАР

Дај ми те очи па иди
наћи ћу начин да те направим
од старих јакни
џемпера
сломљених чивилука
пробушених чизама
распарених чарапа
и очију, твојих очију

Дај ми те очи па иди
јер тебе је лако направити
од старих јакни
џемпера
сломљених чивилука
распарених чарапа
у оригиналу
можда мало топлијег.

Сломљеном иглом те крпим
да не бих постала
стара јакна
џемпер
сломљени чивилук
пробушена чизма
распарена чарапа
без очију, без твојих очију.

Селвија Феризовић

БОЖАНСКОМ ХОРУ ЦРНОГА МОРА

Ви, заувек бићете вечни
галебови слободе, славно пали,
у плаву гробницу кô семе јуначко
за песму и земљу животе сте дали.

На бескрајном путу светости ваше
никада нећете бити на крају,
најбољи цветови и сви хероји
увек на поклон себе дају.

Ваша душа постаће вечна,
јер велика срца никада не стају,
анђели са вама певаће химне
у башти ружа негде у рају.

Гласом својим дивићете мора,
красити шкољке из плавих дубина,
уз ваше песме руска ће мајка
испраћат у војску јединца сина.

Вама ће вечна васкрсла слава
крчити пут звездано млечни,
док руско срце храбро куца
поносно живеће сабор вечни.

Певаће хорски све морске алге
песму слободе од нашега хора,
божанским појем од светога Ждрала
грактаће јата с таласом мора.

27. децембар 2016. у 20:53h

Горан Витић

ПРВА ЉУБАВ

(Из циклуса песама о ужасу)

Заљубио се ужас
У панику и метеж
Па се није мого одредити
Да ли је бата или сека
Има ли хомо наклоњења
У бунилу је изгубио невиност
Уморан павши поред панике

Сања Дачић

УМ

Бодеж у срцу и грч неизбјежни,
опијен ружноћом истине.
Пао на њег је плашт снијежни.

Невјерник не види сунце, ни прољеће,
вас лажњака, вјештица, чаробњака.
Гавран око ума облијеће.

Само лет без боје и мучнина горка,
а како би било да нас има двоје,
пјесмо моја пуста!

Смрт ми је празнина,
ум је целат кобни.

Небојша Чолаковић

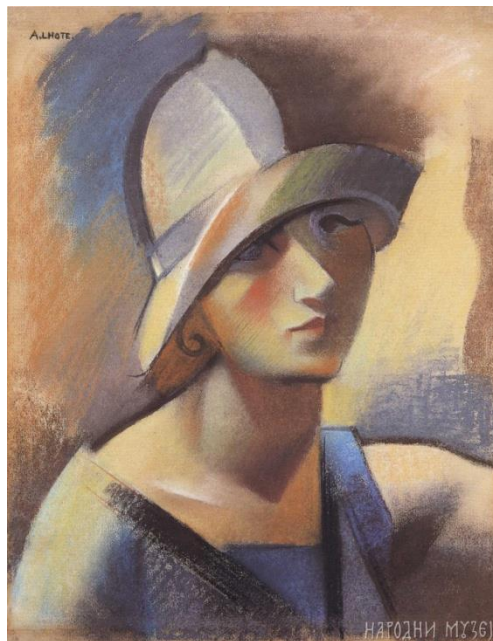
УЗДАРЈЕ

Чујем лелек јечи овом ријеком тајном,
И јуче и сјутра, њен вал, данас носи,
Над њом старац кука над младошћу сјајном,
Она прождре свијет, сав се у њој баци.

Сва сјетила у једном, трену, нека стану,
И тај трен ће дисат оном истом сјетом.
Све страсти нека у један мах плану,
Изгорјеће све, истом том празнином.

Преображај љубим, из ништа живот рађа,
Живот је уздарје иза ког разум влада,
Пролазност је недогледног ока умишљеније,
Ријека се улива, и престаће да тече.

Саша Кнежевић

Андре Лот, *Портрет жене*, 1925

Књижевна студија

Пише: проф. др Слађана Миленковић

СЛИКА О ДРУГОМ У КЊИЖЕВНОСТИ

Посебан проблем у књижевности двадесетог века јесте проблем страног, странца у националној литератури. То је тзв. другост, која чим бива размотрена и близу разоткривања постаје у ствари нерешива. У том парадоксу је суштина проблема, јер он тек тад постаје нерешив са нестанком страног. Други је потребан културном обрасцу као нека врста савести, као одраз у огледалу. То није само једноставно контрастирање јер се модели културе узајамно осветљавају.

Сви поседујемо *слике о другима у нашим главама*, о другачијим културама, нацијама. Дакле, имагологија је слика о другом. Тај други можемо да будемо и ми сами онда када смо сами себи странци. Основни бинаризам, у књижевним делима као и у животу јесте властито и друго. Властито је увек истовремено индивидуално и групно, у том смислу што индивидуа, заузимајући одређени положај тај положај у мањој или већој мери дели са другим индивидуама (Гвозден 2003. 23). Тешко је све судове о другима сажети али их је могуће систематизовати и разлучити њихове међуодносе. Непроменљива истина у савременој књижевној имагологији ипак није главни проблем јер се стварност и уметничка истина не могу лако одвојити јер по имаголозима, уметничко дело није само одраз стварности већ њен саставни део. Тако да није битно да ли је приказана истина, већ да ли је она

прихватљива, да ли је књижевни текст био интерпретабилан. Говори се о алтеритету, а не о идентитету.

Ко је странац?

Странац у књижевности отвара низ питања на која треба одговорити пре него што се упустимо у проучавање неког дела. Ко је странац? Зашто је он странац? Прва разлика коју уочавамо била би језик којим говоримо, дакле сви који не говоре српски језик за нас су странци. Ово је могуће подвести под културолошки образац доживљаја стварности јер све што бива створено утемељује се у односу на нешто друго, свако књижевно дело темељи се на неком другом и надовезује се на историју књижевности. Сагледавајући страно констатујемо да *оно што није моје, оно што ми не припада и што нисам ја – већ је страно мом бићу* (Шукало 2003. 10). Књижевну слику, Данијел-Анри Пажо дефинише као *скуп идеја о страном које се процењује кроз процес литераризације али и социјализације*. Имагологија се, дакле бави не само књижевним аспектима литерарног дела већ и функционисањем друштва и везама друштва и књижевности. Овакав приступ открива књижевне оријентације, традицију и интелектуалне оквире.

Имаголошким методом проучавају се доминантне развојне линије друштва и књижевних система. Национална књижевност се ослања на претходнике и наследство, на стереотипе, док се компаративна слика ствара насупрот постојећим обрасцима. *Слика је интертекстуална/интердискурзивна конструкција: конвенције и општа места наслеђена из постојеће текстуалне традиције потпуније осветљавају искуство другости* (Гвозден 2003. 30). Доминантне линије друштва стварају стереотип, који није прави знак него сигнал, сведен на једнозначно, разумљив само у контексту. Он носи једну поруку у минималној форми, па је моносемичан, али у комуникацији је максималан. Њега Пажо види као резиме. Зато је за имагологију важно *испитивање речника*

лексичке мреже, па у сликама другог треба формирати систем кључних речи. Речи у себи носе идеологију, нарочито оне које се не преводе већ се преузимају и одражавају апсолутну страност. Кључне речи за имагологију би биле: стран, туђ, далек, непознат, преко, на другој страни, непознат сам себи, нецеловит, оно споља, изгубљеност. То је осећај уметника да суштина није у њему, него је споља, отуђена од њега. Уметник осећа располућеност, расцеп, стрепњу, да је размрвљен, да се не појављује ЈА као ЈА него ЈА као ДРУГИ, стран самом себи.

Тако књижевност од уметности речи долази до дефиниције једног од видова културне праксе који у дво-смерној комуникацији *изражава и одређује један мање или више кохерентан културни простор* (Гвозден 2003. 23). Литература не само да преузима него и ствара слике о другом бивајући потпора или негација постојећег система вредности. Ако га подржава писање се претвара у идеологију сматра Карл Манхајм, а ако га подрива оно је утопистичко. Идеолошко писање је позитиван или негативан стереотип, а утопијско је ексцентрично окренуто аутору или групи и њиховој идеји. Природа имаголошког истраживања налази се између ова два пола с тим да идеолошко посматрање другог доноси потврду присутних схватања писца, а утопијско доноси нове видике и ново читање.

Овакво проучавање може да доведе до јаснијих паралела између књижевности и историјских низова јер се управо бави оном сфером непосредног додира литерарног текста са стварношћу и оно заправо треба да нагласи нестваран и транзитиван карактер који стварност поприма током времена.

Свима је познато да људи одрасли у оквирима једне културне традиције другачије виде свет од оних који су одрасли и васпитани у складу са различитим цивилизацијским тековинама. Исто тако, познато је да се прошла времена разликују *иако је то увек људски, то јест језички*

устројен свет, отворен за сваки увид, а тиме и за свако проширење сопствене слике света (Грубач 2005. 651). Различитости могу и да се вештачки наглашавају, али битније је размотрити другачија размишљања, као што је проблем контрастирања култура.

Идентитет и алтеритет

О чему је заправо реч? О контрастирању култура и критичари у претераном изоштравању свести о дијалектици **нашег и страног** (идентитета и алтеритета) виде потирање просветитељских флоскула о **мостовима међу народима**, брину о њиховом зближавању или чак **братимљењу**, забринуту да ће мали народи доживети маргинализацију на цивилизацијском плану (Грубач 2005. 651). Још је Рене Велек указао на опасност да се наука претвори у *some kind of national psychology* (неку врсту националне психологије) да постане једноставно поређење менталитета подсећајући на превазиђену семиотику света да су северни народи рационални, јужни чулни, западни екстровертирани, а источни интровертирани. Особености треба неговати, а не треба их сузбијати.

Питање чему води упознавање страних култура, доводи до закључка да те стране културе аутора доводе до преиспитивања сопствене. *Искусво њихових модела помаже нам да дођемо до нових облика поимања, до преиспитивања наше слике света, у којој уметност није схваћена као пука илустрација или идеолошка недопуна збиље, већ као медијум посебног критичког и стваралачког односа према њој, као размена у којој се задржава и уважава идентитет и једне и друге стране.* (Види исто) Други је потребан културном обрасцу као нека врста савести, као одраз у огледалу. То није само једноставно контрастирање јер се модели културе узајамно осветљавају. Аутор путем страности, трагања за странцем у себи покушава да дође до спознања јер странац

живи у сваком од нас. Странац се рађа из религиозних и моралних конструкција, па се поставља кроз производ ксенофобије. Он не припада ниједном мјесту, никојем времену, никаквој љубави (Шукало 2002. 9).

Странац нема везе са својима, тако да је потпуно слободан. Али слобода је само још један начин да немаш шта да изгубиш, а то значи усамљеност. Живот са странцем у себи значи да постајемо неко други.

Литература

1. Гвозден, Владимир (2003). *Јован Дучић путописац*, Нови Сад: Светови
2. Грубач, Слободан (2005). *О смислу културних модела*, у часопису *Књижевна историја*, XXXVII, бр. 127, стр. 651
3. Шукало, Младен (2002). *Одмрзавање језика*, Бања Лука: Графид и Београд: Просвета

Пол Сезан – *Играчи карата*

Земља и жена | Милоје Томић

ВЈЕЧНИ ШАПАТ

У себи, тихо,
да не чује нико
зовнем те
понекад,
а ти ћутиш.

Да још
научио нисам
како се са
Вјечнима
разговара,
као да слутиш.

И баш због тога
највише жалим
и због тога
ми је јако криво.

Што не знам
ил' никако
да схватим:
да оно
што једном
у нама се роди
заувијек
остаје живо!

ДУША

Кажу да слика
говори више од
хиљаду ријечи,
и да се на слици
понекад могу
видјети обриси душе.

А ја сам ето
потпуно увјерен
да нико никада
успјети неће
да тих 21
или већ 27 грама,
стави на
разапето платно
или у оквир
некакавог рама...

ПРКОСНА

Надвила се нека
невоља и тама,
вјетрови ме јаки
шибају и ломе.
Кидају ми гране,
чупају ми коријен
газе ме и бију,
хоће да ме сломе.

Ја осјећам како
пуцају ми кости
и осјећам како
студен душу леди.
Немоћно је тијело
издаје ме снага.
Да л' и даље живјети
овај живот вриједи?

Но искра живота
још угасла није.
За животом инстинкт
од предака стиже.
Тјера ме да пузим
беспућем живота
и даје ми снаге
да се горе дижем.

Још ми цуре ране
кости нису срасле.
Ожиљке на души
и срцу ја носим.
С теретом живота
још увијек се 'рвем
и у инат свему
живим и пркосим.

ЧОВЈЕЧЕ - БРАТЕ

Бездушне звијери
по земљи ходе,
корак им базди
на смрдљиве стопе.

Из уста њихових
извире отров,
те земљу твоју
са њиме шкропе.

Докле ћеш стајати
човјече брате?
Зар ћеш да пустиш
да газе гробове?
На кости твојих
предака славних
излију своје
гњиле дробове?

Подигни главу,
устану горе.
Немој да чекаш
човјече брате.
Крени да браниш
ту свету земљу,
коју су звијери
почеле да блате.

Има у теби још
нечег људског,
у теби тече
предака крв,
ако сад клекнеш
пред пошасту овом
(п)остаћеш само
смрдљива стрв.

ЗЕМЉА И ЖЕНА

Судбински везане извором живота,
блажена, чедна, плодна, поштена,
добра је само док пород даје
мајчица и мајка, земља и жена.

Сијеку јој косе, кидају жиле,
гласа не пусти, сва унакажена
леме јој кости, утробу ору
све то прећуте, земља и жена.

Ударци боле, ријечи још више
увијек се дигне, када је згажена,
пркоси вјетру, киши и болу
док ћути и трпи, земља и жена.

Сурову истину болно је признати
ал' ако ћутимо гријех је већи,
и није тешко скупити храброст,
погнути главу и тихо изрећи:

Опрости Мајко, опрости Земљо!
Опрости Мајко, опрости Жено!

О ПЕСНИКУ

Милоје Томић – Микица

Рођен је 1977. године у Пљевљима, где је завршио основну и средњу школу. Пут га потом води у Тиват, у ком проводи десет година, да би свој животни брод усидрио у Панонском мору.

Прве песме писао је још у основној школи, а потом је уследила дуга пауза. Писању се вратио пре две године и тренутно ради на припреми материјала за своју прву збирку.

Живи и ради у Сомбору.

(Не)везане мисли | Ненад Живковић

Кад некога убедљиво победите а он вам честита са:
„Која си ти будалетина, појма немаш“, потпуно вас збуни.

Будалетина би победио и паметнијег од себе, али га не види – јер је будалетина.

Подсмевање је особина малих људи који умишљају да знају нешто велико што други не знају. Најчешће, то што они „знају“ не вреди ни зрна грашка, али они ће то зрно бранити до последњег подсмеха.

Увек неко умисли да је Принц(еза) на зрну грашка...

Никад не вређај другог.

Тај други лако може постати први.

А онда нећеш имати коме да кажеш ни „добар дан“.

Кад умре богаташ његову имовину разграбе други богаташи.

Кад умре сиромах, цепамо му душеке и чарапе и псујемо:
Где ли је сакрио, мајку му лоповску?

Највеће акробате су људи који су поткупљени да ураде неку гадарију;

успевају да се обрију пред огледалом а да се не посеку.

Разочарање је животни сапутник који вас никада неће преварити.

Највеће разочарање је за оне што имају пуне џепове пара; џепови им бушни, а они, онако пресавијени, не разликују се од голубова.

Какво разочарање: за људе, голубове, псе, мачке...

Бацио бих ја тебе у Дунав, али какве сам среће допливаћеш до Црног Мора, па ћеш да се хвалиш да си била где ја никад нисам био.

Толико наиван баш нисам...

Птице из ваздуха и пацови из подземља надзиру свет. Једног дана ћемо из њихових брабоњака читати историју човечанства.

Свет плива у говнима. Чекамо да се осуше, па да их растумачимо.

У монархији свако се понаша као да је слуга и кад је господар, у социјализму свако се понаша као да је господар и кад је слуга...

Демократија је оптичка варка и за једне и за друге.

Има нас, паметних будала који знамо како се то ради.

Само нам дајте да владамо светом, па ћете плакати за овим по чему данас пљујете.

И док ви патите, јер мислите да има боље – ми чекамо да се и ви опаметите.

Не смем више ништа да кажем – изгубићу непријатеље и оне који ми завиде...

А онда нећу имати о чему да пишем.

Уз дужно поштовање, никад не верујте песницима – они од смрти праве поезију а од живота комедију.

Морам да почнем нешто поштено да радим.
Овако више не иде – лопуже ми све покрадоше.

Морам све да записујем у свеску.
Техника вуче човека на заборав, папир га тера на памћење...

О ПИСЦУ

Ненад Живковић

Рођен је 19. новембра 1963. године у Великом Градишту.

До сада је објавио три романа: *Холограм*, *Спирала* и *Гроф Безљудов*, збирку песама *Фатаморгана*, збирку прича *Тотално безвезне приче*, као и једну коауторску збирку песама у корист изградње авалског торња *Хало, Авала!*

Радови су му објављивани у *Књижевним новинама*, и часописима *Свитац*, *Књижевна реч*, *Књижевне вертикале*, *Аванград*, а заступљен је у више антологија кратких прича и песама, као што су *Лексикон савремених српских писаца* (2012), *Рудничка врела* (2008), *Зборник Најкраће приче* у више наврата. Песме су му преведене на енглески, пољски и италијански језик.

Живи и ради у Београду.

Ослобођеник | Александар Стевановић

Први мрак је тек пао, тако да је централни трг био још увек пун света. Шетали су богати, шетали су сиромашни, свештеници и свештенице разних богова су замицали у своје храмове, трговци су товарили своју робу на колица и магарце, пролазиле су носиљке иза чијих завеса се могао опазити обрис мушкарца или жене, неки мусави дечак је украо јабуку и бежао као ветром ношен, праћен узвицима и каменицама, из побочних улица почели су вребати људи свирепих лица и проститутке. Кроз прозоре кућа и крчми почела је да се пробија жута и наранџаста светлост.

Услед те вреве, кретао се проћелави, дежмекасти човек у новој белој туници и са новим црвеним појасом око паса. Ишао је тргом цик-цак, полуотворених уста и широм отворених очију које су шарале на све стране. Завиривао је у прозоре крчми, загледао сваког пролазника, стао је, кренуо, поскочио, окренуо се око своје осе раширених руку, насмејао се.

Ову његову чудновату игру помно су посматрала два пара очију из једне полумрачне улице. Један пар је припадао високом и мршавом човеку риђе косе, а други, човеку средње грађе, са рошавим лицем и избаченом, четвртастом вилицом.

— Хеј, ти! Ти, ти, у белој туници! Дођи овамо!

Дежмекасти човек се заустави, а онда се осврну око себе да провери да ли се то њему обраћају.

— Да, да, ти! Дођи овамо!

Још увек држећи руке одвојене од тела и са збланутим изразом на лицу, крену према њима.

— Нисам те виђао раније. Ко си ти? — упита га високи, посматрајући га испитивачки.

— Кота – смушено му одговори.

— Кота... Личиш ми на роба. Истина?

— Да. Не, не, не! Ослобођеник, ослобођеник! Данас сам стекао своју слободу. Племенити Сервилије ме је додирнуо штапом по глави и ослободио. Магистрат је био присутан.

— Тако?... Рођен си као роб?

— Не, доведен сам из Хиспаније. Да, из Хиспаније...још као дечак. Племенити Сервилије ме је купио. Дуго сам радио у пољу. Од јутра до мрака, вредно, напорно... некад су ме тукли. Једном су ме тако избичевали да сам два дана провео у несвести. Али...био сам већ младић, и леп, па су ме узели у кућу. Племенити Сервилије... и његови пријатељи су се... забављали са мном. Иначе сам помагао у кухињи. Више нисам радио у пољу. Када сам нешто остарио, постао сам послужитељ. Мада сам и даље понекад учествовао у забавама. Кажу да имам меке усне...

— Па, зашто су те ослободили када си толико вредан? — иронично упита високи.

— Спасео сам живот младом Марсилију. Коштица му је запела у грлу. Гушио се. Ја сам једини остао прибран. Јак ударац у леђа и проблем је био решен. Ха! Због тога сам ослобођен... А ко сте ви?

— Ми смо... градски стражари.

— Али, ја сам прошао стражаре на улазу у град. Показао сам им пилеус, ево га! — рече Кота и извади капу као доказ.

— Добро, склони то. Ми смо унутрашњи градски стражари. Зар никада ниси чуо за унутрашње стражаре?

— Аха, да, да... чуо сам — збуњено одговори Кота.

— И шта ћеш сада?

— Ха! Добио сам лепу суму сестерција на поклон од жене племенитог Сервилија. Тиме ћу ући у трговину житом. Доста сам научио о томе слушајући свога господара и његове пријатеље. Мада би било боље да кренем са робовима. Мањи је ризик, мања је и зарада, али знам да препознам доброг роба... да, можда је заиста боље да кренем са трговином робовима... Нудили су ми и да останем код њих, да ми плаћају за мој рад. Не! Слободу ја желим, слободу. Пуним плућима да

удахнем ваздух... аааах... А за пар година скупићу довољно да купим једну кућу са вртом. Па ћу да купим пар робова да ме служе. Неколико лепих робинја... сваку жељу да ми испуњавају. Набавићу им перике да личе на жену племенитог Сервилија. Купићу и једног лепог дечака, да ми увек буде при руци. Ха!

У трену, одушевљеност и усхићење на његовом лицу замени болна, укочена гримаса. Јак бол му проструји телом. Неспретним, широким покретима маши се за груди, где напипа нож заривен под ребра. У неверици која му се читавала на лицу, стискајући нож, паде на тло. Топла крв му је натапала нову белу тунику...

— До када би чекао? — упита нижи човек вишег.

— Занимљив човек. План му уопште није лош.

О ПИСЦУ

Александар Стевановић

Рођен је у Ужицу, 21. априла 1978. године. Основну школу и гимназију завршио је у Ивањици. Дипломирао је на *Правном факултету* у Београду. Од 2006. до 2010. године је радио као правни саветник у тимовима одбране Драгољуба Ојданића и Бруна Стојића пред МКСЈ у Хагу. Од 2010. године до 2016. године радио је као правни сарадник у тиму одбране Радована Караџића.

Пише кратке приче, приповетке и понекад песме.
Живи у Холандији.

Минијатуре | Радојка Никић Милиновић

СУЗА МОЛИТВЕНА

благо
клизи
низ лице
безбојна
и тиха
капља

крепко милује
топлина додира

НЕБО(ЗНАНО)

сну
безазлено
лепотом
прожето
зрачно
име
љубави

ИЗ СНА ИЗРАСЛЕ

гомиле
сутона
модре тишине

ТРЕПТАЈ

срца
обученог
у светла
надања
радости дар
благодатан

НЕ(СНУ)

весели
с л а п о в и

лепе
речи
с н о в и ђ е њ а

НЕШТО КАО БЛАГОСЛОВ

умна молитва
и
безазлена
тишина

смислено тражење
безбрижне душе
дохвата врхове

САН НА ДАР

тајанствена
сенка
прати
додир речи

О ПЕСНИКИЊИ

Радојка Никић Милиновић

Рођена је 24. марта 1974. године у Ваљеву. Дипломирала је на *Богословском факултету*. Пише поезију, кратку прозу, путописе. Објављивала је у бројним књижевним новинама и часописима. Учествовала је на поетским фестивалима. Похваљивана је на поетским конкурсима. Добила I награду за поезију студената *Златно перо студентско Видовданско 94*.

Објавила је песничке књиге:

- *Дуго откидање капи светла* (2004)
- *Слика после сна* (2007)
- *Трагови чекања дугих* (2012)
- *Расуте сенке* (2012)
- *Цветови неба* (2013)
- *Машне ходочашћа* (2014)
- *Чудесни вез* (2016)

Прва шанса | Алекса Матић

ПОСТАЈАЊЕ

Бејасмо некад тек нада нечија
Тек комад меса, суза и смех
И сва се срећа у незнању свила
Јер још нам беше непознат грех

Претакасмо некад сваки бол у сузу
У наручју мајке траживши спас
А сад смо руке у песнице стисли
Не плачемо више, но дижемо глас

Храбрији ми смо од оног детета
Не плаше нас више мрак и бабароге
Све нам је даље то лице са слике
Не пузимо више, стали смо на ноге

Кроз вале живота бродимо смело
И дан је сваки непозната река
У сусрет друкч'ем себи идемо
Сваког нас јутра неко нови чека

Ко ли ће зором закуцат на врата
Шта ли тај хоће, куда нас води
Тако је тешко познати себе
Када у нама странац се роди

Нема више оних улога давних
И копни наше прошлости сјај
Толико мртвих у нама чучи
Ал' нови је живот, сваки нови крај!

НЕМА ВИШЕ

Не, нема више безазлених руку
врхови прстију сада су страх
и додир и осмех – сви туку
нежни је шапат – зверињи дах

Не, нема више невиног гледа
из четинара огањ бије
измамит радост прошлост не да
језиву тајну спољашњост крије

Како су могли, Ти ми реци
лане у снегу, без трунке гриже
зар твоме стаду, зар твојој деци
отров у срцу и даље гмиже

Кољачи младости, крадљивци сна
што Твоје Царство желе да сруше
зар за њих милост ван адског дна
зар њима сузе и покој душе

Ти, Творче, воли и кад крв цвили
и не дај ником на брата кам
ја сам већ грешан – не дам по свили
и зато нећу опрост да дам

НАДА

Све је мртво, а дан се рађа
Пошаст похара душе
Баш као што рече Књига
И наступи што је морало

И би страшна и немилосрдна
Љубави страних казна
И окоми се ближњи
На брата својега
И позва га опет у поље
И крв се проли
И земља прогута све
Завлада Мамон
Страшћу
И ено опет
Доброга од двојице
Погубише
И речи не слушаше Његове
Већ слушаху
Што је ухо хтело
И пролише опет крв невину
И земља прогута све
Грех за грехом се ваља
Друмови отераше Самарићанина
И со сасвим обљутави
И куће попадаше
На песку грађене
И неста и биљака
И животиња
И ништа не остаде
Да зри и вене
Земља прогута све

Само на небу пламти лик
Све је мртво, а дан се рађа!

ЈЕСЕЊИНУ

Тридесет и три хиљаде туђих дана
Дана без сведока
Крвљу песму да угуше, безбожници без срама
Устали на леву, па су им сви криви
Другови пуцају на пријатеље
Што неће да им буду другови
Крсти се небо над црвеном земљом
Њему нису могли да забране
А хтели су
Рај са свода да отму
Клиновима за земљу да прикују љубав
Умови ограничени
За браду Творца, па пред суд
А маса кô маса
Марва
Утабај пут, па поведи
Неко ће увек пратити
И ти си се затетурао
Несташни дечаче
Превари те младост
Склона идеалу
Ал' најзад те тргла
Немоћ снажног ждрепца
И драга лица потопљена тамом
Но касно
Не отказује се представа у минут до подне
Само у беди можеш бити једнак
Уздигнуте главе, зреле су за омчу
Пази како дишеш, поручују моћни
А када је вотка почела да прича
Са црним врагом о земљи лопова
Пао си и ти, под руком подлаца
Бајко отета...
Ореол златној глави !

О ПЕСНИКУ

Алекса Матић

Рођен је 8. фебруара 1997. године у Београду. Завршио је друштвени смер *Петe београдске гимназије*. Тренутно је студент *Филолошког факултета* Универзитета у Београду, смер *Српска књижевност и језик са компаратистиком*. Поезију пише од детињства. Ово му је прво јавно објављивање песама.

Живи у Београду.

Истина о поезији | Раде Драинац

Поезија није морал, али њено стваралаштво треба да буде морални акт. Морални акт у смислу нефалсификовања свега што лежи у нама! Треба искључити свако унутрашње насиље. Због тога искреност једног злочинца може за поезију да означи моралнији акт од исконструисаног морала једног лажног препородитеља. Јер све што лежи у нама, добро или зло, треба да буде осветљено, а у крајњим консеквенцијама од тога људски род само може да има користи. Наука у првом реду.

*

За мој рачун никаква наука о поезији не може да надокнади оно стање трансa, у коме се песник налази када се његова рука креће по хартији, вођена диктатом несхватљивогa у њему.

Никад нисам био задовољан резултатима, када сам покушавао поетским језиком да образложим оно што ми је разум избирао за материјал. Међутим, пишући извесне поеме, у које сам унео највише што сам могао пружити од недокучивогa, доживљавао сам такав занос, који је узимао облик готово потпуног помрачења свих чула. Данима нисам имао куражи да препрочитам извесне своје стихове, уображавајући да ћу у њима још наћи живо комађе свога тела. И ако извесне моје песме дају утисак недовршености, то је због тога, што даље нисам смео да следим страховити темпо инспирације.

*

Најапсолутније стање поезије, то је осећај који нема еквивалент у речима. Између речи које уобличују, и осећања који представљају бело усијање, виси један мартир који се зове Песник. То је у исто време и најтрагичнији човек свих времена.

*

Поетско визионарство, то је када човек без гњурачког звона сиђе у сопствене дубине – у дубине ствари и људи, где су сви хоризонти бели као стакло. Сви цветови извучени одатле постају храна за ваздух.

Они који су измислили практичне филозофске системе, ти још нису објаснили филозофију. Тако је и са песништвом: они који су свели поезију на блебетање о пролазним људским радњама, ту су и најдаље од праве поезије. Права поезија се апсолутно не може замислити без изједначења са вечношћу.

*

Беда је велика људска гадост. Али је, ипак, највећа беда када човек не зна ко је и шта је. Песници који спасавају свет преко људске беде, а пуштају да им душе вену у корову сопствене беде, то су најгнуснији морални шпекуланти свих векова.

*

Писати, само писати! Не калкулирајући да ли ће заголицати уши света то што човек каже, или ће само по себи умрети одмах! Писати ради потребе исказивања, и грејати руке на ватри истине! Писати без икакве моралне и материјалне накнаде! Писати као што се живи...

*

Одавно сам написао, а данас могу само још једанпут да подвучем то своје мишљење, да је Аристотелова поетика (уз све остале) доживела потпуни крах и да, у питању поезије, нема места формалној логици. Оно што сам сазнавао о тој највишој људској активности, из исповести песника више него из доктринарних теорија о поезији, а нарочито – зашто и то не истаћи? – из личног искуства, посведочава ми само једно, да *апсолутни* судови о поезији представљају апсурдност последње врсте. Телу и души, а духу посебице, који су у сталном кретању и развоју, не могу се ни са научне стране одредити тачне позиције у односу на ствари и време, а поезији још мање као синтези целокупног човека у односу на

универзум. Човек је једна мала тачка на земљи, али га душа и разум везују за неизмерност. Песник, који није свим својим телом, до своје најневидљивије поре, осетио да треба да се изједначи са бесконачношћу, никада није ни био песник. То није метафизика! Овде само додирујемо проблем, да је поезија прамајка философије и да је, који пут, свођење те божанске активности на нормативне мере најподлије њено деградирање. Овде, такође, треба да почне и рехабилитација песника, тог јединог човека свих времена.

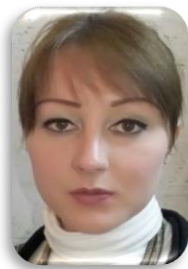
*

1. Сабрана дела Рада Драинца, четврти том, *Силазак с Олимпа* (Манифести, есеји, чланци и критике)
Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999.

Раде Драинац (1899-1943)

Деца пишу

Припремила: Јелена Глишић

ОСМИ МАРТ

Свакој дјевојчици 8. март
треба да честита друг или брат.

Поклони цвијет другарици у школи,
поклони и мами, она те воли.

Мама нас чува и мама се брине,
она за нас звијезде скине.

Мамина љубав за свако дијете
већа је и од сваке планете.

Драган Ђулум, V₁

ПЈЕСМИЦА О РАЗРЕДУ

Катарина мала
код Јована пала.

Вук скочи,
Ана га кочи.

Док Тајра пјева,
Марко зијева.

Лука и Илија иду на карате,
пази се добро да те не намлате.

Марко је велик
и тврд као челик.

Ту је и Дакић,
носи колачић.

Будић је прави
играч на трави.

Анђелина је мала,
жута јој глава.

Ено и Уне
златне круне.

Ана чита,
учитељица је пита.

Здравка гања
Јовану око грања.

Тарик је немиран на часу
зато стално добија казну.

Учитељица Јелена пуна је елана
да нас учи и прошири нам знања.

Никола Будић, V₁

ДОЛАЗИ ПОЛАКО У МОЈЕ СЕЛО

Ако сте некада путовали према Мркоњић Граду, сигурно сте уочили моје село. Његове природне љепоте не остављају никога равнодушним. Мало је, ушушкано и окружено брдима. Пuteви су мало непријатни за оне који долазе први пут.

Волим своје село у јесен. Када стиже јесен у моје село као да стиже краљевска посјета, јер сви се спремају и веселе за тај долазак. Тада се сви мјештани осјећају богато. Јесење боје ми говоре да се морамо спремити за хладноће и све плодове сакупити и спремити. Вјетрови се поигравају са нама и лишће носе у далеке крајеве. Само понеки лист вјетар врати кући у моје село и ту заврши свој задњи плес.

Све је живо, ради се на њиви, ради се у воћњаку, ради се у шуми. Ми на селу не можемо бити снени, успавани и само посматрати кишу.

Јесен на селу је другачија. И људи се воле вратити у своје село, јер тамо је најљепше. Када се вратим из града све више волим своје село.

Јована Скопљак, V₁

КОМАРАЦ, СВИЊА И ВУК

У шуми, крај језера, срели се вук и свиња. Вук поздрави свињу, а она побјеже у страху. Свиња је бјежала кроз мочвару, срела је комарца и он је упита:

„Што и од кога бјежиш?“

А она му рече:

„Од вука“, и побјеже кроз грање.

Комарац је пожурио за њом. Дерао се на њу да се врати, да не буде кукавица, али свиња само јурну у рупу. Комарац одзуји до обале, гдје је вук још увијек пио воду. Комарац се представи и одведе вука до свињине кућице, тј. рупе. Вук исприча своју причу да свако бјежи од њега мислећи да је месождер, а он је вегетаријанац. И кад види да неки вук

поједе неку животињу да му се повраћа. Свиња прошкиљи напоље и изађе. Они се загрлише и постали су најбољи пријатељи. Ко год би их видио заједно чудило би се и причао о њима. Али им то није сметало. Били су најбољи пријатељи, посјећивали су јазбине, правили су журке и нема шта нису радили. Било је то незаборавно другарство.

Вук Шмуља, V₁

КИШНО ЈУТРО

Јутро је освануло тмурно и кишовито. Устао сам и отворио свој прозор. Осјетио сам пуно влаге и хладан ваздух који ми је био познат. То је био мирис јесени.

Лијепи сунчани дани, љетне играрије са другарима, дуге шетње током вечери остаће иза прозора. Вјетар ми је до прозора донио опало жуто лишће. Брзину вјетар мијења, некада се разигра и облаке тјера у други крај. Ослушкујем и вјетар и капи кише на моме прозору. Капи се разлијевају по стаклу, праве умјетничка дјела. Ако киша буде дуго падала и једнолично, успориће и природу и нас саме. Када у јутро видим да пада киша, увијек се питам колико ће падати? Зашто су тмурни, тешки облаци сакрили сунце и не желе га пустити да нас мало орасположи. Небо је изгубило своју ведрину. Растужило се.

Киша постаје све јача и јача. Хладне и ситне капи падале су на мој длан и говориле да ће тако данас бити цијели дан. Затворио сам прозор и припремио кишобран. Требаће ми.

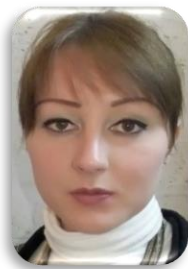
Андреј Кнежевић, V₃

Напомена

1. Сви радови су ученика из ОШ „Змај Јова Јовановић“, Бања Лука
2. Узраст деце у V разреду у Републици Српској одговара узрасту деце из IV разреда у Србији.

Поетски времеплов

Припремила: Јелена Глишић

Станислав Винавер

рођен 1. марта 1891. године

НЕ

Не чујем грозд звукова:
Тек само дубок призив,
Тек само цвилећи цик.

Не видим руб видљивог:
Тек луде очи грознице,
Тек мудри занос плавети.

Не слутим ток истине:
Тек само тупи очај,
Тек пуко надахнуће.

Не схватам људски смер:
Тек потпун пораз,
Тек ликујуће славље.

Не живим тајним смислом –
Тек само бунилом вечитим,
Тек само ведрином вечитијом.

Ана Ахматова

умрла 5. марта 1966. године

ПОСЛЕДЊА ЗДРАВИЦА

За разорен дом подижем ову чашу,
за горко живљење моје,
за судбину нашу
– усамљеност удвоје.

Пијем за тебе и за лаж,
за издају твојих усана,
за мртву хладноћу ока твог,
за то што је груб
и без милости овај свет наш
и што нас није спасао Бог.

27. јуни 1914.

С руског превела Љубица Несторов

Милена Павловић Барили

умрла 6. марта 1945. године

НЕПОМИЧНЕ И СЈАЈНЕ

Непомичне и сјајне
гледаху твоје далеке очи.
На мојим празним длановима
носим спомен
на облик твоје главе,
твојих рамена,
твојих усана.

Чувам и ведри осмех
твоје доброте.
Немам ништа друго.
Нити ће ми ишта друго недостајати.
Била сам богатија од целог света!

Чарлс Буковски
умро 10. марта 1994. године

НЕМА ПОМОЋИ

Постоји место
У срцу које никад
Неће бити испуњено.

Простор

Чак и у најбољим
Тренуцима.
Знаћемо то
Више него
Икад.

Постоји место
У срцу које никад
Неће бити испуњено.

И
Ми чекамо
У том
Простору.

Владислав Петковић Дис
рођен је 10. марта 1880. године

НИРВАНА

Ноћас су ме походили мртви,
Нова гробља и векови стари;
Прилазили к мени као жртви,
Као боји пролазности ствари.

Ноћас су ме походила мора,
Сва усахла, без вала и пене,
Мртав ветар дувао је с гора,
Трудио се свемир да покрене.

Ноћас ме је походила срећа
Мртвих душа, и сан мртве руже,
Ноћас била сва мртва пролећа:
И мириси мртви свуда круже.

Ноћас љубав долазила к мени,
Мртва љубав из свију времена,
Заљубљени, смрћу загрљени
Под пољупцем мртвих успомена.

И све што је постојало икад,
Своју сенку све што имађаше,
Све што више јавити се никад,
Никад неће к мени дохођаше.

Ту су били умрли облаци,
Мртво време с историјом дана,
Ту су били погинули зраци:
Сву селену притисну нирвана.

И нирвана имала је тада
Поглед који нема људско око:
Без облака, без среће, без јада,
Поглед мртав и празан дубоко.

И тај поглед, к'о кам да је неки,
Падао је на мене и снове,
На будућност, на простор далеки,
На идеје, и све мисли нове.

Ноћас су ме походили мртви,
Нова гробља и векови стари;
Прилазили к мени као жртви,
Као боји пролазности ствари.

Иво Андрић
умро 13. марта 1975. године

СТРОФЕ У НОЋИ

Пролазност

У ноћи зли су вјетрови,
у ноћи, кад молитве гасну,
тад страхом зелених језера
испуни душу ми страсну

мисџ. – Тако се јавља она,
злокобна стара у ноћ касну
и кроз њу сваки тужно види:
смрт своју бијелу и безгласну.
Трагедије

У ноћи је граду с бедема
жалобна труба затрубила,
у ноћи су гријеси пјевали,
ноћ је своје гријехе љубила;

душецима крв је планула,
– ноћ је своје гријехе љубила –
тад су звијезде потамњеле:
јунака је жена убила.

Мирослав Мика Антић
рођен 14. марта 1932. године

О ЧЕМУ ПРИЧАМО ДОК ЛУТАМО

О чему причамо док лутамо
у предвечерје градом?
У ствари: ми само ћутимо... ћутимо
и гледамо се крадом.

У ствари: ми се у себи питамо
нешто што ником није јасно.
И сањамо. И скитамо... скитамо
и каткад шмркнемо гласно.

А кад се небо скоро већ смрачи
и од светиљки град пожути,
одједном знамо све што значи
то што се овако ћути.

Уствари: ми то у себи слутимо
речи нарасле у безмерје,
па нам је доста и да ћутимо
и лутамо кроз предвечерје.

Изет Сарајлић

рођен 16. марта 1930. године

СЕМ СМРТИ

Сем смрти
мени се већ све догодило.
Могу обићи још коју земљу,
могу стећи још којег пријатеља,
могу (зашто не?) добити неки орден
(био би то први орден у мом животу)
али
све у свему
сем смрти
мени се већ све догодило.

То да својим одласком
не раним оне које волим и оне који ме воле
једина је ствар
која ме још држи за овај живот.

Стефан Маларме

рођен 18. марта 1842. године

СТРЕПЊА

О звери, ја нећу вечерас у тами
Да ти свладам тело, вечно греха жудно,
Нити пољупцима у бескрајној чами
Да ти мрсим тужно масне косе блудно.

Тешки сан без снова моје срце тражи,
Сан који ће свако кајање да збрише,

Сан драг теби после твојих црних лажи,
Теби, што о смрти знаш од мртвих више.

Јер, Блуд ријућ испод отмености моје,
Јаловошћу својом жигоса нас двоје;
Ал' док ти у груд'ма суровим ко кам

Срце је ког злочин не вређа ниједан,
Ја бежим, блед, видећ лес мртвачки ледан:
Бојим се умрећу ако легнем сам.

Фридрих Хелдерлин
рођен 20. марта 1770. године

ПОЛОВИНА ЖИВОТА

Са жутим се крушкама
И с пуно дивљих ружа
Над језеро надвио брег.
И ви лабуди љупки,
Од пољуба пјани,
Урањате главе у воду
Свету и трезну.

Јао мени, где ли ћу нићи,
Кад надође зима, цвећа?
Где ли сунчева сјаја
И земаљске сене?
Зидови стоје
Неми и хладни, на ветру
Барјаци звекећу.

Бранко Радичевић
рођен 28. марта 1824. године

УКОР

Где си душо, где си храно,
Где си данче мио?
Где си сунце огрејано,
Где си до сад био?
Та синоћ се теби млада
Баш зацело нада'.
Сунце зађе – паде тама –
А ја остах сама.
Ала љубиш моје лане,
Ала грлиш славно.
Грли, љуби док не сване –
Та већ ниси давно!
Већ недеља дана прође
Како ми не дође...
Јао злато тако т' бога
Та како си мога'?

Бранко Ћопић
26. марта 1984. године
извршио самоубиство скочивши са савског моста у
Београду.

ЗВЕЗДАНИ КОВАЧ

Колибе ево на крају села,
чаробњак такве гради,
чађава, мрка, са једним оком.
Шта ли се у њој ради?!

Чује се звекет, лупа и тутањ,
још ће да груне мина!
Да није тамо вештац из приче,
окива Брку, џина?

Не бој се, бато, слободно приђи,
улази, није варка.
Ту ћеш да наћеш ковача старог,
суседа мога, Марка.

Касно је вече, бура се спрема,
облаци небом језде,
а ковач грми чекићем тешким,
искива златне звезде.

Ех, сада знадем звезданог творца,
ту више нема тајне:
то стари ковач вечери сваке
просипа искре сјајне.

Некад је небо тужно и црно,
ноћна пустиња права.
Знадем и зашто, то ћу ти рећи:
уморни ковач спава.

Понекад само просине мјесец
кроз облак лика снена.
То ти је ватра ковача Марка,
тиња – заборављена.

Душан Васиљев

умро 27. марта 1924. године

ПРОЛОГ

Све једно са или без риме,
нема важности опрема и сјај,
ако душа болна
болним осмехом над прошлошћу бди.

Нема празника ни недеља,
и сва је срећа у сунцу
што нас покаткад у стари живот врати,
и разбуди у нама поново дрводеље
са ливанских и балканских гора.
А траг је дубок и страشان
и неће га никад нико затрпати.

Помислимо и сами да смо позери
кад виногради и жита зру,
па поноћ дође и ране се раскрваве,
и свеједно: Исуси или Ахасвери!
Други би нас само облици спасли.

И дођемо до краја пута,
а те облике још нећемо наћи:
о, ми то знамо.
Основна је наша боја сива,
као небо јесење,
као дух убице друга.

Пол Верлен

рођен 30. марта 1844. године

МЕСЕЧИНА

Пејзаж без премца, то је ваша душа
Где иду љупке маске, плешу кринке,
А сви, док звонка лаута се слуша,
К'о да су тужни испод чудне шминке.

Премда у песми сетно им трепере,
Победна љубав, живот дневног сјаја,
У срећу као да немају вере,
А песма им се с месечином спаја,

Са месечином и тужном и лепом
Од које птице сањају у борју
И водоскоци у заносу слепом
Јецају, витки, у своме мраморју.

Извор сајт Поезија суштине

Руска поезија | Владимир Бабошин

ЦРВЕНО БРДО¹

Разговор с дедом

Скандинавија² своје километре
Ставља под многе тачкове.
Тешки камиони кô да лете,
Обилазе све нове редове,
Дуж пута борове уклете
Што дуго кô стража ту стоје,
Непомични кô и увек што су.

Тад угледам мајке своје лице,
На Црвено брдо заједно
Код оца њеног а мог декице –
На далек пут крећемо вредно.

Две хиљаде километара тамо
И толико на повратку од њега.
На толиком путу једна жеља само,
Да видим деду – она оца својега.
Код родбине није необично
Да једни друге радо посете,
Још кад је место, кô дедино, одлично
За живот изван тебе, свете.

Пожелео сам, кажем искрено,
Да деда изађе на двориште
И каже — да сте ми живи и здрави,
Чекам вас од јуче, од јутра, и више.

¹ Место за гроб и споменик

² Ауто-пут Санкт Петербург – Хелсинки

Гле, праунук два метра, мушкарац прави,
За годину кô поручник се пише.
Сад већ сам знаш а не из приче
Шта је војска, како јој се служи,
Добар ратник и човек, мој унуче,
Твој деда је био – земљи да се одужи.

Метак је будала – бајонет за храбре,
Овде, у јулу четрдесет четврте,
Непријатељу пробисмо бокове,
Све ћутећи, мрштећи обрве,
И ето, колико година пролете
Откако ме тог јула убише.
Роде мили, пети јул је био,
Ено, тамо, у селу Вакили
Нико метак није испалио.
Ни Левитан³ се не јави на радио
Кад је капетан с дигнутим бајонетом
У јуриш, у мислима са Стаљином
Кренуо, и ми за њим гласно.

Тад с бока митраљез затрешта,
Све утихну кô ноћу, касно,
Јер, унуче, судбина је клета
Одредила да никад те не сретнем,
Да испратим младост, зрелост твоју.

Убише ме у последњем боју.

³ Јуриј Левитан (1914-1983) – Био је радио-репортер који се са бојишта директно јављао преко радија.

НАШЕ ВИЛЕ

Питати жену за године је срамно!
То прави мушкарац, верујте, увек зна,
Лепа је кô кад трешња цвета помамно,
Или кад је зрела кô и јесен плодна.

Питати жену за године је излишно,
Јер њу увек обавија вео неке тајне.
И обучена у траље или свечано,
Лепа и кад јој нико не види очи сјајне.

Питати жену за године – лудост је то,
Јер те бројке не значе ништа ником.
Супругу, можда, реда ради само,
Осталима – лепота је у непознатом.

И зато, пред њеном лепотом заћути,
Али не скривај своје усхићење.
У свим годинама у њој тек вилу слути,
Јер таква ће увек бити твоје хтење.

• *С руског препевао Анђелко Заблаћански*

О ПЕСНИКУ

Владимир Бабошин

Рођен је 1958. године у селу Руска Бектјашка у Уљановској области. Дипломирао је на *Вишој војној школи* у Уљановску, а *Војну академију* и постдипломске студије завршио је у Лењинграду. Песник је и преводилац, уредник и председник удружења песника *Свежи поглед* у Санкт Петербургу.

Духовна поезија | Десанка Ристић

ОСТРОШКО ОКО

Ноћ младог месеца
над стеном острошком и
гнездом орла
Сунце у каменој постељи
два поклона и целивање кивота
скрушено
устрептало

Острошко око
у моје загледано
Истину огледа
Време не постоји
само трајање
утехом пресвлагим кајање

Чекам знак
кад сам спремна
Христовим телом и крвљу
се удостојити
док је душа шапутала
у коси се гнездио ветар
у души мир

ДУША ЈЕДНА

Нисмо ми кадри
ни молитве своје
од Господа услишене
препознати

Само нам у грудима
залепрша радовање
ненадано
ниоткуда
заблагодаримо тог трена

Од тих Господњих услишаја
сами себе склањамо
тражећи земаљске сласти
ишчупати из себе тај
коров и у саксију га засадити
да се припитоми

Онда срести доброту
којој ћеш се поклонити
са очима које Господ шаље
и знати да сте душа једна

БИСЕР ХИЛАНДАРСКЕ СУЗЕ

Михаилу Ристићу

Прво се родиш
и нарастеш до
свог детета

Гледаш како
узросташ у њему
и он у теби

Радујеш се и тугујеш
како би мир разликовао

Када ти син
с хиландарског бунара
воду донесе
у капима је користиш
за умивање душе

Бисер хиландарске сузе
у душу се увуче
и заувек ту мироточи

ПОГЛЕД

Страх ме је твојих очију
Казују да си се од Бога удаљио
Скривен иза тамног одсјаја

Тугујем с твојим очима
Моле ме да их спашавам
Правим се да не видим

Бога душом дозивам
У сну тонем у молитви
Псалтир на коленима читам

Туп је за сад јаук мој
Не одзвања ехо звонки
Чекам у нади

Не могу да носим бол ока
Измирићемо се и утихнути
Миром заменити бол
Само да спасем поглед твој

МОЛИТВА СВЕТОМ НЕКТАРИЈУ

Егински цветови
Господу мирис изливају
Сунце Истине пред храмом твојим
излази и залази
море се таласима мирним поклања
галебови белином крила метанишу
звона док ћуте
још јаче одјекују
чега се год твојег дотакнемо
Господа се дотичемо
златни точиру срца Христовог
сјајни погледе Господу загледан
миомирису Богородичиног врта
плашту небески што нас огрћеш
кандило неугасиво
осветљаваш пут душама нашим
пород човечији душу твоју умножава
чедима од тебе и Господа измољеним
благослови нас пламену неугасиви
Свети Нектарије Егински

О ПЕСНИКИЊИ

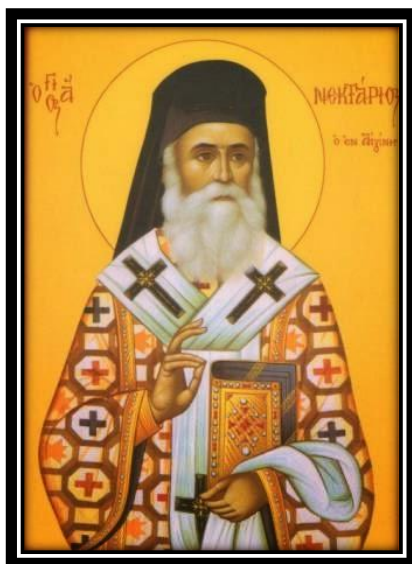

Десанка Ристић

Рођена је 1965. године у Кикинди. Завршила је *Педагошки факултет* у Сомбору и запослена је у ОШ *Вук Караџић* као професор разредне наставе.

До сада је објавила четири збирке поезије *Док ја тако хоћу* (1998), *Озарја* (2009), *Нишча* (2014) и *Журим Ти*.

Објављује своје песме у часописима *Стремељења*, Приштина; *Умно*, Београд; *Сцена Црњански*, Београд и *Кишобран*, Канада.

Светои Нектарије Егински

Критика

Пише: Сања Живковић

АРЗАМАС | ИВАНА ДИМИЋ

Дело Иване Димић *Арзамас* отвара нове књижевне сфере како у погледу структуре, тако и у погледу лексичких поигравања и преплитања тема. Оно је и својеврсни показатељ како једна наизглед једноставна прича може да добије облике свевремености, те лична исповест стално стоји под велом упитаности да ли је она ауторкина ауторефлексија или нешто друго.

Оно од чега ваља поћи приликом осврта на *Арзамас* јесте његова структура. Непосредно подељено је на два дела, при чему се у првом *смрт* провлачи у обрисима, а у другом, она не само да је извесна, већ је постављена као идеални партнер љубави. Међутим, постоји и подела на делове који су дати као драма и на делове који су дати као прозни фрагменти, у којима провејава лиризам. Треба рећи да се смењују један за другим тако да се чини да су и они у дијалогу, те тако на сваки прозни фрагмент се као одговор појави одређена сцена најчешће између мајке и ћерке. Интересантно је да без обзира на то они могу да се издвоје у две засебне књиге и да самостално егзистирају, а да не изгубе суштину. Њиховом детаљном анализом могу се издвојити неколике занимљивости. У драмским сегментима приказан је

специфичан однос болесне мајке у поодмаклим годинама и ћерке, која жели да јој помогне. Приказан са извесном дозом хумора, њихов дијалог постављен је тако да се јасно види колико мајка воли живот и колико жели да се врати у време када је све конце држала у својим рукама. Међутим, у њему је садржана и дубока трагика исказана репликама пуним беса упућеним ћерки. Она се не либи да јој упути негативне критике због посла, кувања, немања мужа. Са друге стране ћерка је концентрисана на њу и иако жели да јој помогне неретко узвраћа истом мером, што показује да су оба лика дата реално, без улепшавања. Такође, кроз ове делове провејава и фигура умрлог оца, који се јавља на два начина, и то: у репликама као неко ко је био узоран муж и отац и у ћеркином сну, када својом појавом наговештава скору смрт мајке. Приметно је и то да ниједан лик који је учесник дијалога није именован, већ су сви сем мајке и ћерке дати искључиво као носиоци занимања, чиме је прича превазишла оквире личног. Што се тиче прозних фрагмената, можемо их поделити на оне у којима се спомињу историјске личности попут Гоје, Хајдегера, Хумболта, Чехова Емили Дикинсон итд. и на оне у којима провејавају ауторкина размишљања о љубави, смрти, срећи. У првима бира и приказује оне моменте живота познатих личности који су се или десили или из којих је извукла поуке којима тежи. Тако ће посредно поистоветити неразумевање мајке са односом који је Гоја имао са својом, затим тугу коју су осетили и она и Чехов, гледајућу у непознате људе. Такође, кренуће и у потрагу за Хумболтовом брезом која прекорачује своје могућности. Ипак, најинтересантнији лик је Емили Дикинсон, којој ауторка посвећује највећи број фрагмената, а чији живот као да је њено прибежиште.

У другој групи прозних делова сазнајемо све оно што је између редова речено у дијалозима. Тако ауторка истиче да је *лакше бити несрећан, јер несрећа може помоћи срећи*; али да увек треба пустити *срце да нас води*. Без обзира на све живот

*траје, дефинисан временом, а човек нема много избора. Животни пут је тај који троши и мучи, а искушење и љубав су крајпуташа. Ауторка све време не пренебрегава чињеницу да је уметник, који нема сталан посао и у том погледу стално је у милости других. У фрагменту *Распоред и часови* она истиче да не припада нигде, јер је проза због краткоће не воли, а драма више воли да се гледа. Упоредијући популарне књиге са картонским ципелама, које пропадају после кише, јасно ставља до знања шта мисли о *инстант* књижевности, али и да истој не жели да припада. Да су *неправда и глупост транспарентни*. Но, она не жели да мења стварност, јер је то немогуће, као што се не може одустати од љубави, јер она *никад не губи и увек плеше танго са смрћу, као њен идеални партнер*.*

Независно од поменутих постоје фрагменти *Амам* и *Осама*. У првом, ауторка се поиграва и најпре говори о опште познатом значењу ове речи, да би је затим поставила као анаграм истичући да тако има моћ да изазове осећаје од сломљености до блаженства, док је друга завршница у којој је самоћа једино што је остало. Такође, уочава се и један контраст. *Осама* се дешава баш у лето, када све врви од радости и дружења, што показује да *арзамаски ужас* не бира време. Поменути делови уједно су и оквир *Арзамаса*.

Из свега наведеног закључује се да је *Арзамас* комплексно дело у којем се кроз смену различитих књижевних елемената посматра не само однос мајке и ћерке, већ и положај писца у друштву. Различитим поигравањима ауторка показује и моћ лексике захваљујући којој се пред читаоцима стално отварају нова поља, која наводе на размишљање да ли је то што читају део личне исповести или је све измаштано. На крају можемо рећи да је Ивана Димић овим изванредним делом покренула многа питања и поставила озбиљан задатак будућим ауторима.

Женско љубавно перо | Аница Гарић

ГАЛЕБ

И откуд сада Ви?
Диван сте морнар,
али помало дрско машете са те лађе
док ја и даље не знам одлазите ли
или долазите...
И како сте уопште допловили довде
по мртвом мору мојих прегажених снова?
Јесам ли Вас ја звала
или сте пратили птицу којој су украли песму
и коју нахраним мрвама себе
када ми без гласа слети на длан?
Да ли се познају галеб Ваших мора
и птица моје равнице,
па сте ме тако пронашли?
Диван сте морнар, драги господине,
али куда пловите?
Машете, а ја и даље не знам
одлазите ли или долазите...
Лепршаво се надам да ћете спустити једра
своје уморне лађе
и застати на доку чежње.
Одавно на коралном гребену
овог мрвог мора ни један талас
није изронио,
овде ветрови не дувају
и птицама су украли песму.
Којим боговима да се молим
и колику жртву да им принесем
да стане ово мало ветра,
да спустите једра

и усидрите своја лутања,
јер...
диван сте морнар на тој лађи,
драги господине,
и Вашем галебу нису украли песму.

ВРИСАК ПРИПАДАЊА

Драги мој господине,
како је лако чекати Вас
и бити захвалан киши
што данас ништа друго нећу моћи
осим да мислим
на мокре улице и
неке кораке далеко одавде.
Ја знам да сан о срећи није срећа,
али немојте ми замерити
што врло често танким прстима мисли
свратим да дотакнем
вашу замишљеност.
Јуче сам Вас чекала дуго.
О, да, ја сам била она сенка
под хладом бреста у Дринчићевој.
Како сте ме препознали?
Било је тешко чекати Вас првог дана чекања.
Данас је све лако!
Чекам без наде да ћете стварно доћи,
чекам без очекивања,
без себичне жеље да чекано дочекам.
Смислила сам безброј разлога
и још толико оправдања зашто Вас нема.
Можда сте отпутовали,
можда спавате,

или пловите Егејским морем...
И немам проблем са сумњом да
можда испијате кафу уз прозор
с погледом на Дунав,
са једном Инес,
Барбаром,
Лауром или
неком другом лирском дамом...
Зашто бих веровала сумњи
која је ту да сумња и
шаљу је ветрови прошлости
која није научила да верује.
Данас је тако лако испунити недосањано
неком замишљеном шетњом
далеко од сваког булевара.
Мислећи о Вама,
често се питам да ли ћу чежњом,
коју сте случајно оставили
оне ноћи када смо се срели
под лирским небом покисле равнице,
успети да Вас дозовем...
Врисне понекад у мени
безобразна потреба за припадањем,
па се питам да ли ће
ови наши универзуми
заиста остати глуви,
да ли се заиста нећемо,
пловећи свако у своју луку,
срести и дотаћи...

УДАХ

Колико пута смо се дотакли тражећи се у истом мраку,
толико пута сам те удахнула,
задржала дах
и ушушканог сместила у онај део себе
до којег само ти знаш.
Покривала те слојевима тескобе,
и данима у којима смо ходали на рукама,
мирисали на вино
и срећу, ваљда...
Слушала бих како дишеш и волела те у истом ритму,
да те не пробудим, да трајеш...
А знала сам да је неко други
остао да бере купине на сунцу
и није ми сметало...
Знала сам да те узалуд пресвлачим у осмех,
и да ћеш престати да сањаш с првим петловима.
Да ћу те испратити као добра жена,
као љубавница навикнута на чекање.
И скупила бих се у своје ништа,
у онај део себе у који залутах
док тумарамо по истом мраку.
Удисала бих трагове снова,
твојих и мојих...
И тражила те поново,
под истим небом,
у оном малом делу универзума
у којем се,
бежећи пред истим гоничима,
ипак дотакнемо...
Неко други остао је да бере купине на сунцу,
а ти и ја смо научили
да сањамо...

ЗАЛУТАЛЕ ДУШЕ

Понизно,
пред питањима истрошеног тела,
пред одговорима
којима су одузели моћ говора,
пред собом једнако немом
и без гласа,
огрћем још једну ноћ
преко рубова
твојих даљина.
Коракком месечара,
пратим те у ритму
сањара који је остао без снова.
Још један покушај
необичне душе
да побегне од усамљеничке
мисли о могућности
да срећа постоји.
На истом путу,
између неба и земље,
са истим ожиљком Каина
и истом замком љубави,
која нам се
обесцењенима кези
и не пристаје да буде упрљана
речима,
мимоишли смо се
унапред знајући
да се исти дарови никада
не нуде два пута.
И онда,
тек тако,
као камен,
спустили су се

низ гола рамена
погледи залуталих душа,
које су се,
без додира,
спотакле
и остале саме
између недодирљивих звезда
у најгушћој окружености!

О ПЕСНИКИЊИ

Аница Гарић

Рођена је 19. јуна 1974. године у Српској Црњи.

Године 2003. њено око постаје сунцолико како би могло да види Сунце – своју Марију.

Ради као управник *Народне библиотеке* у Српској Црњи и ужива у послу којим се бави.

Члан је *Удружења књижевника Војводине*.

Есеј | Миљан Кујача

ВИШЊИЋ И КОЧИЋ - ПАРАЛЕЛА

Има много примјера у нашој историји, оној далекој и нешто ближеј, кад је дрхтала земља, кад се повијало дрвеће од силине потреса као да се свом божанству клања, кад су се путеви начињали од ступања тврде окупаторске чизме, кад је човјек на тлу с боли стењао, а небо као свагда – ћутало, спуштајући се тек покаткад да би нанијело тмурни облак што ће кишу просути по људском лицу гдје је горчина исцртана и сапрати крв што се свуд по њему ухватила.

Како су се преци наши клонили од зла удеса кад би нежељен гост на врата варварском песницом залупао? Која их је то мајка у гори подојила када су с рођене земље поустајали и у збјегове са завежљајима пошли, поставши бескућни сиротани и поред њива и ливада које им је њихов ђед завјештао?

О, трагедијо српска у немирној земљи босанској! Говорили се игдје друго до у балканском завичају да је небо сувише високо, а земља немилосна и тврда, те се у њу на силу не може? Натапају ли се сва кукурузишта и бразде босанске водама ријечним које нису друго до крвотоци давно преминулог џина који је скончао јер ни у далека легендарна доба кретње и подвиге њихових токова нико није схватио и умио одгонетнути?

Шта је разгонило сивило облака лешинара које је олуја одасвуд наносила вјетровима Истока и Запада, тих вјечитих сила на развођу култура што су се над нама заустављале и биле вјечиту битку без смисла и побједиоца? Тамну боју блаже свјетлије нијансе других боја, а мрклину мрака историје блажи луча умјетности, неспутаност и продорност њене мисли и задаће. У минуло доба, намјесто Прометејеве ломаче, тињали су слабашни пламенови који су вијековима

жудили да се у огромну буктињу споје. Бјеху то ватрице које се не гасе – *пјесна* и огњиште уз које прекрштених ногу, као вук слободе гладан, јауче гуслар док га распаљен жар пуцкетањем прати и припомаже струни преко које гудало небројено пута прелази и по средини је пјевач сијече смежураном руком.

Са два супротна краја, један поникао у равном Подрињу, у Семберији, а други напред љуте Крајине, на обронцима Мањаче изнад Бањалуке, уз границу Окцидента и Оријента и двије дуговјечне династије, само у различитим стољећима – Вишњић и Кочић, гуслар и трибун – обојица поетски надахнути народном традицијом и подстакнути да народ подигну из ништавила и покидају им ланце што им и у сну злослутно звече, били су као она осамљена биљка из норвешке легенде што је на морској стијени, далеко од свих, поникла и каменом се храни. Први поје стихове у десетерцу, добро ослушкујући наћуљеним ухом прилике и неприлике котрљајуће повијести јер је очињи вид још у дјетињству изгубио, док други све чује, види, и с истанчаним осјећајима чита стварност, те због тога свакодневно гине и у себи кипти, па му је много при души мучније. У Вишњићевим венама шуме Сава и Дрина, а кроз Кочића хуји планинска мећава и стрмоглављује се Врбас право у напукло крајишко срце које не престаје тући.

Не знам о коме бих прије говорио кад ме обојица прекоријевају чим им лик замислим. Рекао бих да сам недостојан и у лице да их погледам, иако се с постоља брончаном главом са мном сучељавају. Спрам њихових ријечи које дан-данас оличавају врелину ума која их је изродила док ваздух пале летећи попут живих искрица што се из бакреног ракијског казана вију у помрчину у ноћи ране јесени, моје су ништавне, као посивјели листови хартије која је сагорјела. Кад се Вишњићеве пјесме латим, видим уздигнуто чело закриљено над пустим очним дупљама, у којима ипак нешто тугаљиво а живахно свјетлуца као звијезда Зорњача, па бих

најрадије у освит зоре новог дана понављао стихове до слатке изнемоглости што заводи у сан зачет у сам прасак свитања:

*Рани сина пак шаљи на војску
Србија се умирит не може,*

сигурно највише ријечи народне поезије које врани гаврани Кулиновој кади говоре, а које највјеродостојније српску повјесницу описују. Османлијски сумрак – српско свануће...

А осврнем ли се ка Кочићу и његовом не нарочито обимном, али неизоставном дјелу, мосту између паганског Хада са жалосним редовима невеселог цвијећа астодела и рајских љепота пониклих у хришћанскоме надању, чујем гдје је распустио звонки глас, чедо плаховитости змијањске, за којим ехо поскакује да би га сустигао, ломећи се кроз непомичне грбине крајишких била и узвисина.

Но говорити о обојници истовремено је као описивати упаљену бакљу на којој се пламен повија попут вјеште играчице занесене својим плесом, при чему се примјетно назире разноврсни језичци спојени у једно гдје титрају подражавајући један другог на покрет. Луча која не догоријева – то је оно што одржава континуитет славе и блаженства једног народа. Ни језик није друго до распламсан огањ – и свјетлост с којом разазнајемо путе и топлина крај које угријемо тијело, врео као мисао што се њиме обликује, неспутан као крв у живом човјеку.

Филип Вишњић брани идеју српске буне и даје морално оправдање устанка у Србији. Он је још један у низу пјесника који су од револуције начинили епопеју, крварење замијенили славом, туговање и немоћ потиснули пјесмом. Њему су традиција, одушевљење изазвано почетком и током Карађорђевог устанка и поново рођен дух народа дошапнули нешто више, обликујући своје поруке и схватања у поезију која је историји другачије значење дала. Намјесто што би се писало о трагедијама које прошлост намеће и којих је она препуна, боље је и корисније препустити се пламену умјетности који је Вишњић са гуслема ужегао и већ два вијека

нас једнако кроз мркину дуге зимске ноћи спроводи, бескрајном колотечином једноличног круга историје, док звијезда изнад обећане земље не гаси фењер што бојажљиво дрхти као да намигује слабовидом путнику, а према којем одавно путујемо да бисмо откравили промрзле прсте.

Гусле су задуго играле улогу повјереника који ћуташе о нашим добро скриваним тајнама. Оне су уз свијетле моменте и тугу постојале и све око себе обједињавале у цјелину животну као разнолико пруже у несаломиве снопове, свједочећи о истовјетностима толиких слуга Божијих чије стопе су утиснуте у угријани камен земље Херцегове. Само је под нашим небесима суха голет херцеговачког камена благослов и неизмјерно дубока симболика, нипошто патња и казна Божија...

Занесеност, саздана инатом босанским, одскочила је високо изнад тла, уз таласе унутарњег подстрека се под облаке успела. Ономад је један наш пјесник викнуо, са свевременском поруком сваком покољењу: *Уђите кроз гусле у мраморно око*. Зашто? Та да бисмо видовитим оком прогледали и боју морског бескраја у уму угостили. Они који су умјели погледати даље, постали су они које су слиједили сви беспућу препуштени. Бог постаје врховни господар пред којим се сиротиње ниједан не стиди, а сваки појединац у свом сапутнику не види више сународника или комшију него исцрпљеног брата мученика.

* * *

Пруге и црте на благо повијеним длановима боре су и смијавице наше крви која је кроз ходнике других вена текла, крвотоком претка који је много прије нас живио, створио нас оваквима какви јесмо и какви ћемо у свијет кренути не одричући се накривљених камених крстача на пропланку неопојана гробља са простим наводом породичног имена, понизног *овдје лежи раб/раба...* и година живота који није стао у ону црту између два датума, већ који се слио у тврду

ораницу или се загубио у тромим корацима волова упрегнутих у сељачка кола.

Потомак од претка учи, по старом обичајном реду Јове Змаја: *где ја стадох – ти ћеш поћи*, а једна књижевна генерација вазда учи од претходне. Тако се направио један многострук лук – од Вишњића, преко Његоша, Ђуре и Змаја, све до Шантића и Кочића – лук исте побуде која се из романтичарске епохе преселила у занесене духове будућих. Гусле бивају замијењене жустрим пером Кочићевим, а појање у сјенци дрхтаве логорске ватре би потиснуто крицима у осами ледених босанских тамница.

Како XX вијек отпоче, тек начет и саздан од неизвјесности, Отоманско царство је кашљало као туберан којег болест одавно мори, приводећи крају завршну сцену своје дуге представе, попут сунца што је негда посред неба сијало не дајући да се игдје оцрта дебео хлад, а које је око себе расплинуло изможденост залазеће горуће лопте просипајући нешто црвени по бијелом мрамору дервишева турбета. У сумрак Османлија похлепну руку пружио је Хабзбург, а на Змијању је нешто прије смјене окупаторске власти закмечао млади пјесник, препуњен полетом и наглошћу побраном из родног краја, осванувши на позорници српске књижевности као спона између реализма и модерне, као неко ко је себи зацртао доживотни задатак чим се ухватио пера и домогао говорнице у Босанском сабору.

За неке је писање свјесно заваривање себе, тоњење у *дивну лаж* сањарења, прибјежиште од живота крвника, док је Кочићу писање озбиљан изазов, оруђе којим се зидови обарају, сав смисао битисања, напуштена кућа у гори којој треба поправити кров да би се ту избјеглице од невоље сакриле и огријале. Њему је умјетност – живот. Он чак живот *изнад* саме умјетничке љепоте ставља, написавши у једном есеју о Јакшићу: *Да је љепота у умјетности бесмртна, познато је. Али има још нешто у умјетности што је бесмртније: живот.* Таленат је прихватио као дар од Бога којим се

може повести борба само за свете идеале, а ако се ичему Србин икад поклањао и без устезања ничице падао, бјеше то слобода као једина истина његова битка. Једино поробљена земља зна шта значи слобода. Војна крајина је са Грмеча и Козаре грмјела изговарајући њено име, вриштала кад би оплакивала своје синове, као Стојанка мајка, па се не каже без разлога за ове силовите људе подно Мањаче да се и Богу само наглас знају молити.

Крајишки сељак није од оних јунака класичне Грчке, којима по рођењу божанства нуде да одаберу између кратког, а славног живота јунака и дугог живота без трунке славе. Кочић је дијете из куће тежака који и аги и ћесару свакад дугује, јединог сина на војну шаље да се за страну заставу бори и умире постепено док га судбина на тихој ватри пече. А тој врсти људи, горопадном и напраситом Крајишнику, не нуди судбина ништа на избор. Усуд је доласком Турака, касније Аустрије, изрекао своје и ништа у ћитабама мијењао није. Точак историје, крвљу покретан, само је потврдио анатему којом се човјек с обода Империје хранио и с њом с временом стопио, кушајући злопаћење и подјармљеност, страдања на која се стољећима навикавао, па се најпослије уз њих привио као уз једино Божије давање и кушњу вјере, с њима се сродивши и саживјевши.

Наша Исидора Секулић у једном од својих огледа рече како је Кочићев лик Мрачајског проте *намрштени лик паћеника који је срце своје надживео*. Сочинитељ тог јунака, јединственог у домаћој литератури, био је нешто другачији. Нити је њега надживјело срце, нити би га он било чиме могао надвисити. Живио је напореда с ударањем срчаног мишића. Све што је предузимао и отпочињао, чинио је хватајући његов ритам, који му представљаше мјеру за све, или је он – Кочић (за чије име један критичар згодно рече да звони као удар сјекире о стару, чврсту дреновину) – сам по себи био велики, снажно пулсирајући дамар што непрестано лупаше и разбијаше окове и букагије што му корачаје спутаваше.

Градио је своје дјело спуштавши у хартију блистав низ метафора, импресија, трагике, снажне сатире... То му бјеше једини кутак гдје је могао, преплављен јадом, да се извиче и да јауче све док му срце није препукло од једи што га годинама начињаше, кидајући парче по парче. Још је тога имао да нам повјери и са душе пренесе да се није одједном, као што пљусак у љето окупа вруће улице, не разасу ваздухом попут пепела узлетјелог с угашеног огњишта.

Угашено огњиште... Кочић је, нажалост, удахнуо горак укус те немиле коби. Три године прије но што ће отећи у море ка којем сваки смртник клизи, умирући као што и босански сељак умире, *тамо, испод планине*, преминуо му је син Слободан, *анђелак коме се отац обрадовао као жаркоме сунцу, који је бригу у борби разбијао, тегобу у овоме гадном и лажљивом свијету са срца скидао*, како рече Петров брат, Илија, у писму у којем изражава саучешће. У сину Слободану, Петар је видио породичну и личну радост, која му је вољом судбе одречена, а у мајци *Слободи* видио је усхићење цијеле нације српске, које му је, опет, усуд одузео, не допустивши му да дочека да војска ослободилаца очисти поробљену домовину од талоба мрског туђина... *Све је без Тебе ништа, ништа је с Тобом све*, у заносу виче Петрашин док восак са свијеће његове пуцкета и близу је да се она у истопљен патрљак претвори.

Имену Петра Кочића синоним је живот, мученички живот. Поистовјећујем га са сунцем чију до краја неослобођену свјетлост загушује прегуста јесења магла и тек што је пробило своје блиједе зраке између скупљених прстију њених тешких и ледених шака, мора у помрчини да погине јер је предвечерје достојанствено наступило таман кад је оно требало да изгрије и да озари свјетлошћу дан убијен сипљивом маглуштином и димом.

Он, који је слободи пјевао химне сваким исписаним редом, кад му сат откуца нешто више од четрдесет љета

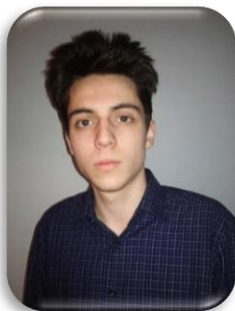
живота, написао је: *У ропству се родих, у ропству живјех, у ропству, вајме, умријех! Вајме* – посљедњи јаук са Змијања.

*...Ил' је свећа, ил' је име светло,
Ил' су дела која се не гасе...*

Роди се у повјесници сваког стољећа неко ко се за живота нигдје не огрије, а ко након смрти бројним покољењима представља силан огањ што сија под веригама.

Нек је хвала обојци!

О ПИСЦУ

Миљан Кујача

Рођен је у Бијељини, октобра месеца 1998. године. Ученик је Гимназије *Филип Вишњић* у Бијељини.

На таленат му је често указивано. За прве кораке и савете дугује, сада пензионисаној, професорки Веселинки Јоксимовић, свом бившем разредном старешини.

Две године заредом је освајао прво место на литерарном конкурс, пишући есеј на задату тему поводом *Вишњићевих дана*, манифестације која се се традиционално, сваке јесени, одржава и коју организују Град Бијељина и Српско просветно и културно друштво *Просвјета* – Градски одбор Бијељина, у сарадњи са градским установама културе.

Почео је стварати пишући стихове, но више је опредељен на писање есеја, лирских импресија...

Досад је у *Семберским новинама* изашао један његов рад са литерарног конкурса.

Посебно надахнуће проналази у српској књижевности, највише код домаћих есејиста и путописаца, махом из међуратне и послератне књижевности, али и међу приповедачима Босне.

Живи у Бијељини.

Одломци које памтим

Приредила: Сања Живковић

АРЗАМАС | ИВАНА ДИМИЋ

У време кад су утрнели сви снови и паучинасти спокој се устоличио вредно кротећи очајање, све је имало довољан разлог, било је разумљиво и водило је крају утабаном стазом. Одједном се догодило нешто необично. Прекорачена су сва предвиђања. Настао је велики поремећај.

Зачула се музика и љубав је ступила на подијум за плес. Изникла је из напрслине у свемиру и заузела сав расположиви озон. Међутим, љубав није била сама. Испоставило се да постоји њена идеална половина. У видљивост је уронило затегнуто заводљиво лице смрти. Обзнанила се тајна скривана еонима и Платон се збуњен скаменио у бесконачности.

Онда је започео плес. Заљубљени и самодовољни не обазирјући се на срушене митове, изгубљну будућност и несталу прошлост, на ивици бескраја, у савршеном складу, љубав и смрт заиграли су танго.

ИГРА СТАКЛЕНИХ ПЕРЛИ | ХЕРМАН ХЕСЕ

Извесно, два народа и два језика неће се моћи један другом тако разумљиво и тако присно поверити као два појединца који припадају истом народу и језику. Али то није разлог за одрицање од разумевања и поверавања. И међу сународницима и људима истог језика стоје преграде које спречавају пуно поверење и пуно узајамно разумевање, преграде образовања, васпитања, обдарености, индивидуалности. Може се тврдити да сваки човек на Земљи може начелно разговарати са сваким другим, и може се тврдити да на свету уопште не постоје два човека међу којима је могућно право, потпуно, присно поверење и разумевање – једно је исто толико тачно колико и друго. То је јин и јанг, дан и ноћ. Обоје имају право, на обоје се повремено мора подсетити...

Иван Вања Милановић – *Талас*

Нова књига

ВЈЕТРИЋ НЕСТАШКО | ЈЕЛЕНА ГЛИШИЋ

Збирка песама за децу

Средином фебруара ове године из штампе је изашла нова, друга по реду, збирка песама за децу бањалучке песникиње Јелене Глишић с веома занимљивим насловом *Вјетрић несташко*.

Штампање књиге је омогућило својим новчаним средствима Министарство просвете и културе Републике Српске, као и неколико искрених заљубљеника у поезију.

Рецензије за збирку су написали Ранко Павловић и Анђелко Заблаћански, а издавач је

Арт сцена из Бањалуке.

У овом броју *Суштине поетике* пренећемо рецензије и две песме из збирке.

КАД ВУЧКО КРЕНЕ НА ФИТНЕС

Када се, у рано прољеће, маслаци распу тек зазелењелим ливадама, сунце се измрви у небројено много златастих честица и свака од њих свјетлуца као мало сунце. Па онда:

*Гледа сунце у маслачке,
у те мале жуте тачке,
па шапуће облацима:*

– *Колкô доље сунца има!*

Разњежено том сликом, тим огледалом у коме види мноштво својих насмијаних лица, сунце нештедице пусти топле зраке и шапне ведрини небеског плаветнила:

*...нек се грију сунца мала
на ливади процвјетала.*

Већ првом пјесмом *Маслачци* у збирци *Вјетрић несташко*, намијењеној најмлађим читаоцима, Јелена Глишић показује да вјешто, у неколико *потеза*, попут најбољих француских импресиониста, само не бојама него ријечима, ствара упечатљиве пјесничке слике које из стихова прелазе у подсвијест и расположење малих читалаца. Њени маслачци трепћу *златним оком* док посматрају лет лептирова и, уз зуј пчела, слушају цврчково музицирање. Уз то што је осликана живописним бојама, њена пјесма је, дакле, и озвучена, чиме је доживљај цјеловитији, нарочито ако се има у виду ритмичност ових стихова којима се дочарава и покрет, плес готово цијелог прољећног пејзажа.

Идиличне слике природе саме по себи не могу прећи у поезију. Осјећа то добро млада пјесникиња, па у пјесме уноси и драматику, али сасвим функционалну, успијевајући природу динамизовати ничим другим него природним појавама. У стиховану причу она уводи несташни вјетрић који ће да промијени правац кретања врапца и кучета, миша ће залијепити за зид, баш у тренутку кад је наишла мачка и тада, као у пјесми *Вјетрић несташко*, настаје драма која ће имати срећан завршетак:

*Јер би на неку другу тачку
однио вјетар госпођу мачку.*

На крају пјесме долази ненаметљива порука (и поука): ситуацију спасава тата вјетар који несташног сина одува кући и још му каже да се извини онима којима је причинио неугодности.

Јелена Глишић је учитељица, свакодневно је са дјецом, и добро осјећа њихову душу, прониче у њихов сензибилитет,

зна какве слике и приче воле и, попут Станка Раките, ниже стихове баш онако као да су намијењени њеним ђачићима.

Кад је већ споменут Ракита, ваља рећи да ова млада пјесникиња баштини оно најбоље из поезије Јована Јовановића Змаја, Момчила Тешића, Душка Радовића, Драгана Лукића, Григора Витеза, Љубивоја Ршумовића и других класика српске поезије за дјецу, али при томе се труди и успијева да остане само своја, да трага за путем који ће означити препознатљивост њеног рукописа.

Добре пјесме за дјецу, по Љ. Ршумовићу, нема без духовитости и приче у њој, макар у назнакама. Као да се тога придржава, Ј. Глишић исписује стихове у којима описује догађаје толико смијешне да се за стомак *држи и домарев пас*, као у пјесми *Заборављене ципеле*, која говори о дјевојчици што је пред школу стигла у кућним папучама, јер је, због шминкања, заборавила да обује ципеле, а читаоцу препушта да нагађа да ли се уређивала зато што жели да се допадне неком дјечачићу у школи.

Духовитости има и у пјесмама које личе на стиховану басну, попут пјесме *Крила*. У њој се говори/ пјева о томе како је један лисац посматрао лептира који лако лети, па и он пожелио да набави крила, макар половна. Као у свакој језгровито испричаној басни, потребно је ефектно наравоученије, и пјесникиња га овдје даје, опет на ненаметљив начин:

*Схватио и он на крају
да се крила не продају,
па с товаром туге тешке
вратио се кући – пјешке!*

И пјесма *Вучко пензионер* има обиљежја басне. Прича је врло једноставна: један вук није могао поднијети да је зец од њега бржи, па је, да би оснажио тијело, ишао у теретану и на фитнес, али узалуд. На крају је, опет у виду наравоученија, савјет добио од меде – нека једноставно постане вегетаријанац (па неће морати да јури за зецом)!

И љубавну тематику Ј. Глишић саопштава на духовит начин. У пјесми *Први састанак* Сњежана се љути на стари сат који споро иде, јер никако да дође час када треба да се састане са дјечаком који јој се свиђа. Љубавна осјећања овдје су, дакле, саопштена на посредан начин и избјегнути су свака могућа сладуњавост и стереотипни обрасци. То показује и пјесма *Кишобран* у којој би заљубљени дјечак био задовољан и кабаницом која га штити од кише када би под њу, заједно с њим и његовом ђачком торбом могла стати и Милица, али пошто не може, потребан му је кишобран.

Не могу и нису све приче веселе и не говоре само о несташлуцима и смијешним догодовштинама, па тако ни пјесме не могу бити и нису једноличне. То Ј. Глишић показује пјесмом *Сама у гужви*. Свако јутро мама и тата, у журби, напуштају стан и одлазе на посао. Вера их моли да остану (*Може ли посао бар један дан / да се некако уради сам?*), они кажу кћеркици да ће у девет доћи тета која је чува, али топлину родитељске присутности нико и ништа не може надокнадити, јер:

*Бескрајно тужна, и с ким год – сама,
јер са њом нису тата и мама.*

Ових неколико изнесених примјера показује колико је разноврсна тематика у поезији за дјецу Јелене Глишић. Она пјева о природи и појавама у њој. Животиње су саставни дио тог амбијента и чести мотиви којима посвећује своје стихове. Али те пејзажне слике, ма колико покаткад биле идиличне, с елементима неког праисконског мира, врло често обиљежава и присуство дјетета, или бар његове мисли. Дјеца су у овим пјесмама разиграна, радознала, запитана пред свим што се око њих збива. Овдје сусрећемо дјецу у школи и у породици, понекад и дјечака или дјевојчицу који су у разговору са самим собом.

Велику пажњу Ј. Глишић посвећује ритмичности својих пјесама, настојећи да их обоји најљепшим бојама и озвучи милозвучном музиком природе. Труди се, углавном и успијева,

да нађе што смисленије и оригиналније риме, које тако звуче чак и кад су, на примјер, именичне, глагоске или придјевске. Труди се да пјесничку радозналост урони у мање коришћену тематику, а и када се нађе у области која је много пута и на различите начине опјевана, тражи властити израз и исказ.

Због свега тога збирци пјесама за најмлађе *Вјетрић несташко* Јелене Глишић треба пожељети срећан пут у читалиште.

Ранко Павловић

РАЗИГРАНОСТ СТИХА

Живимо у времену кад перо губи битку са тастатуром, кад та иста комјутерска тастатура даје шансу сваком да пише, а некако, као по некој команди, већина би да пишу поезију, тешко је наћи посебност стварања. Ако томе додамо да је ХХI век доба комерцијализације свега и свачега, па и књижевности, онда се до истинских књижевних вредности, лишених свих тржишних предумишљаја, још теже долази. Последњх година је синдром поезије као робе нарочито захватио поезију за децу. Праве се фестивали који личе на вашаре, пишу песме које по сваку цену морају имати тренд живљења тако да такозвана поезија никако и ничему не учи децу већ им подилази. Али ако обрнемо народну изреку, па је дефинишемо да у свеопштем кукољу има и жита, доказ је збирка *Вјетрић несташко* Јелене Глишић.

Песме за децу младе песникиње су изван сваке моде ради помодарства, изван певања ради хоровође, изван римовања само ради риме. Њене песме су наслоњене на традицију, али не заустављене у прошлости. Јелена Глишић се не стиди да формом и мелодиком личи на Змаја, ни да радновићевски у стиховима јој животиње проговоре или ћопи-

Ћевски месец намигује, али све то на њен начин, сопственим и до краја изграђеним, могло би се рећи, препознатљивим стилем. У овом осврту нећемо се бавити песмама појединачно, мада, како је Тин Ујевић рекао, свака би песма требало да буде засебна књига, јер је свака понаособ дело за себе, већ збирком као целином. Нећемо, јер обично су рецензије писане тако да се издвоје три-четири песме и сецирају као на часу анатомије. Нећемо и зато што су, мада по мотиву разноликости, Јеленине песме разиграношћу и квалитетом прилично уједначене. Дакако, не све и савршене, али пошто апсолутно савршенство не постоји немамо право то тражити ни од Јелене Глишић и њених песама. Овде треба нагласити њену младост и присетити се сопственог писања у тим годинама.

Књига песама *Вјетрић несташко* је намењена деци, али свакако својом разиграношћу, духовитошћу, а богме и духовношћу, може бити занимљива свим узрастима. Јеленине песме су мелодичне (скоро да се могу певати) што је веома битно кад су деца у питању. Прво да их мелодиком привуку, а онда садржајем и задрже пажњу. Њене песме то имају и штета је што деци није дато да напишу рецензију за ове стихове, јер сигурно би песме из ове збирке добиле само похвале. Посебно треба истаћи да свака песма има неку причу, носи неку поруку, показује деци како би нешто требало или не, а то најчешће дајући животињама људске особине што се деци посебно допада.

На крају, треба рећи – Јелена Глишић је песникиња која својим талентом припада самом врху надолазећих песника на српском поетском небу. Збирка песама *Вјетрић несташко* то показује и сигурно је треба представити читаоцима.

Анђелко Заблаћански

ДВЕ ПЕСМЕ ИЗ ЗБИРКЕ *ВЈЕТРИЋ НЕСТАШКО*

ИЗГУБЉЕНЕ ТАЧКЕ

Траже се двије тачке!

Али не тачке било које,
не оне што у књигама стоје,
ни оне што пјегави носић кресе,
већ посебне тачке – да одмах зна се!

Траже се двије тачке!

Не зна се да л' су у ријеку пале,
те двије тачке – црне и мале,
или су можда, незнаним правцем
одлепршале за неким врапцем!

Траже се двије тачке!

Јер једна бубамара није пазила
ни куд је летјела ни куд је газила,
тек кад је хтјела да мало дријема
видјела је – тачкица нема!

Траже се двије тачке!

Неутјешно она од јутра плаче,
плакаће с мраком још и јаче,
зато завирите у ћошак сваки,
кажите мами, тати и баки...

Траже се двије тачке!

Ко год их нађе – ево адресе,
нек шаље поштом ил' сам донесе:
Ливада трећа, маслачак цвијет,
поштански број тридесет пет!

ПАДАЛИЦА

Једна звијезда неопрезна
мира нема дању, ноћу,
на критике и придике
одговара – е баш хоћу!

Једна звијезда неопрезна
не држи се свога јата,
сама свемир истражује,
каже – хоћу из ината!

Једна звијезда неопрезна
с небеског је пала лица,
златним сјајем заискрила
и постала – падалица.

Критички приказ

КОРИСНА ЗАПАЖАЊА О РОМАНУ *ЕВГЕНИЈЕ ОЊЕГИН*

Коаутори:

Енеа Хотић, проф. српског језика

Драгана Требовац, проф. српског и руског језика

Роман у стиховима

Роман у стиховима је писан у стиху и представља праву ријеткост. Има осам завршених глава, али су уз њих штампане и двије недовршене, јер су доста значајне за разумијевање дјела. Главе су подијељене у мање дијелове које у извјесном смислу имају строфичну форму. Свака таква дионица има, по правилу, четрнаест стихова (тзв. оњегинска строфа).

Роман обухвата вријеме од 1819. до 1825. године и стваран је готово осам година, а објављиван је по главама, како је која написана. Међутим, роман је у току стварања доживљавао своје развојне помаке како су се у пишчевом животу дешавале промјене, али и промјене у руском друштву. Због своје револуционарне активности млади Пушкин је осуђен на прогонство у Сибир, али му је ова казна смањена блажом због тога што су се двојица истакнутих пјесника, Жуковски и Карамзин, zaloжили за њега. Казна је замијењена прогонством у ослобођену Молдавију. Ту се Пушкин среће са тајним политичким удружењима Русије, са грчким устаницима, са избјеглицама из Србије и Карађорђевићима војводама, слуша и биљежи српске народне пјесме – што је све морало имати утицаја на замисао *Евгенија Оњегина*, чије су прве странице настале баш у ово вријеме. Касније прелази у родно Михајловско, пољско добро својих родитеља, гдје његов отац, угледан племић, преузима бригу за пишчеве поступке, али су често у сукобу. Пушкин чита руске летописе,

слуша народне бајке, записује народне пјесме (баш као Вук код нас) по вашарима и пијацама и пише најзначајнија поглавља *Евгенија Оњегина*. Писац се послужио и типовима људи који су га окруживали да оживи своје ликове у овом роману (његова дадиља је послужила као модел Татјанине дадиље).

Књижевна критика није баш повољно примила овај роман. Није им се свидјело што је језик у роману веома близак народном, неоправдани поступци јунака и тако даље. Међутим, роман је наишао на разумијевање и читалачке публике и младе генерације руских пјесника на које је Пушкинов роман *Евгеније Оњегин* извршио снажан утицај.

Мотив сплина

Оњегин је типични представник руских племића 19. вијека. Рану младост је провео у очевом дому у лажној раскоши и презадуженом сјају, јер је лакомислени отац протраћио иметак на забавама и баловима. Пушкин је детаљно описао Оњегов живот и свакодневницу пуну радости, уживања и сласти. На крају је поставио помало нелогично питање с обзиром на овакав лагодан живот. Писац се запитао да ли је Оњегин срећан. Умјесто потврдног одговора, писац констатује да је Евгеније болестан:

*И болест, чије су порекло
Морали већ наћи лекари,
Сплин, како би се негде рекло
Наша чамотиња у ствари.
Овладала је њим помало.*

Сплин или посебно, сјетно стање душе мучило је Оњегина а и многе младе племиће тог времена који су вријеме проводили у увијек истим забавама, доколици, нераду па их је тако бескорисна свакодневница довела до готово болесног стања. Оњегин је, додуше, покушао да се лијечи од *душевне*

празнине и досаде. Узимао је књиге, читао, преселио се на село – узалуд. Није било помоћи, никад није нашао лијек, није успио да превазиђе *сплин*. Остао је човјек сјете, туге, меланхолије, без мотива.

Два централна мушка лика у роману, Оњегин и Ленски, иако су двије посебне индивидуалности у погледу значења су слични или готово исти. Они су честити људи, пуни идеја али непрактични. Они су сувишни људи од којих Русија нема никакве користи, они не могу да спасе државу од летаргије и пропадања. Пушкин за Оњегина (у чији је лик унио и доста аутобиографског) са иронијом каже да овај младић од свих вјештина најбоље зна *ко геније* вјештину *њежне страсти*. У немогућности да прекорачи класну баријеру која га је као племића дијелила од обичног народа, он остаје у зачараном кругу лицемјерја и бескорисности своје класе, тзв. сувишних људи. Татјана је дала једну занимљиву опаску на рачун Оњегинове личности питајући се једном приликом: *Да није он пародија тек једна?*

Млади Ленски се само стицајем околности које је наметнула фабула, нашао насупрот Оњегину. Он, додуше, има другачији темперамент, али суштински и он спада у тип сувишних људи. Он је пјесник млаких, сентименталних стихова које нико не чита. Он је млад образован човјек, школован на њемачком универзитету, младић који посједује низ знања из разних области али то су знања која не примјењује у практичном животу. Ево још једног образованог човјека без практичних знања, још једног сувишног човјека којег Пушкин овако описује:

*Лепотан и дух гетингенски
У цвату својих младих лета
Поклоник Кантов и поета
Из Германије он је тмурне
Донео знања знаке нове
Слободољубив дух и снове*

*Настрани мисли, жеље бурне
И речи вечно у заносу
А до рамена црну косу.*

Мотив љубави

У основи *Евгенија Оњегина* налази се једна необична љубавна прича. Млади петроградски племић Евгеније Оњегин, образовани интелектуалац, проводи живот у лаким забавама, у салонима богатих феудалаца, гдје упознаје и Татјану, једноставну, чедну и природну, која се у њега заљубљује. Татјана отвара своју душу пред Оњегином, али овај одбија ту љубав. Оњегиново прилично деликатно али за Татјану несумњиво болно одбијање њене љубави мотивисано је невјерованем у могућност брачне среће *...навика љубав искорени*, а уз то Татјана је млада дјевојка чија *ће душа још да снева*, за разлику од њега који је своје вријеме снова и жеља већ проживио.

Друга љубавна прича се одвија између Татјанине сестре Олге и Ленског који је у њу заљубљен. На једној игранки долази до љубоморне сцене јер је Оњегин плесао два плеса са Олгом што је изазвало љутњу Ленског и он изазива Оњегина на двобој, који то и прихвата. Двобој се завршава трагично за Ленског и то је крај првог дијела ове љубавне приче.

Други дио романа наставља љубавну тему, али сада главног протогонисту Оњегина ставља у позицију онога коме је љубав неостварена, наиме, Татјана се удаје за руског генерала, а Оњегин увиђа током свог боравка у Москви да Татјана има све оне вриједности које он тражи у животу. Заљубљује се у њу, даје јој то на знање, али она је чврста у одлуци да остане морална и привржена своме мужу.

Све љубави у роману су несрећне, једино Татјана остаје уз свога мужа, па се може констатовати да је тема љубави једна од доминантних тема овог Пушкиновог дјела.

Мотив природе

Пушкин Татјану слика мотивима природе. У часу када заљубљена и истовремено уплашена очекује Оњегина да дође и усмено да јој одговори на писмо, Пушкин истиче:

*Тако у руци тужно трепти
И лупа крилом лептир слаби,
Кад га несташко какав граби;
Тако и зец у пољу цепти,
Кад нагло спази из далека,
Да га у грму ловац чека.*

Татјана *лептир слаби* који ухваћен немоћно *лупа крилом*, Татјана *зечић млади* који се изненада нашао пред смртоносним отвором пушчане цијеви.

Буђење љубави у Татјани пропраћено је сликом природе:

*Пролеће тако буди врело
У топлој земљи зрно зрело.*

Својом чистотом, изворношћу и непосредношћу осјећања Татјана је, од свих ликова у најљепшем смислу ријечи, најближа природи. Пјесник њене реакције скоро увијек карактерише сликама из свијета флоре и фауне.

Најдраматичнија и најдубља осјећања и животне одлуке Татјана доживљава пред отвореним небом, у пољу, крај ријеке или у шуми.

Лик Татјане и остали женски ликови

Можемо рећи да је Татјана главни и најснажнији лик у роману. И сам Достојевски је рекао да је овај роман требао да носи њено име. Није случајно што се ова дјевојка зове Татјана, то је типично руско женско име. Због своје посебности и бројних квалитета Татјанин лик треба детаљно сагледати и анализирати.

Портретишући лик Ленског, Пушкин је рекао да је он Татјанин *полуруски брат*. С обзиром на то да знамо да је Ленски Рус, овдје учавамо да је Пушкин алудирао на васпитање Ленског. Татјана према Ленском, а и другим ликовима, стоји као тип часне руске жене. Татјана је окарактерисана подацима о средини у којој се родила и формирала као личност, подацима о њеној лектири, њеним личним склоностима и односу према природи.

Татјана је дјевојка одрасла у сеоској средини, у спахијској породици у којој је мајка помодарка и помало несрећна због удаје за не баш богатог човјека, доминантна и управља цијелом породицом. Ту је и сестра Олга, површна дјевојка и прави изданак провинцијске средине у којој је одрасла. У таквој породици одраста Татјана. Она јесте производ своје социјалне средине, али је истовремено и лик који се издиже изнад баналности простог провинцијског свијета. Иако је по образовању и интелектуалним видицима блиска примитивној средини (чита Дјела Ричардсона и Бајрона), она настоји да прошири своје видике, мијења се и сазријева, па се тако окреће и читању савремене литературе након погибије Ленског.

Сама природа је обдарила Татјану изузетном снагом осјећања што је њену личност издвојило од других ликова у роману. Урођено богатство њене природе издвојило је од примитивне средине још од најранијег дјетињства, није дозвољавала да се мази, избјегавала је бучне дјечије игре, није се играла луткама нити расправљала о моди. Сва од

осјећања и искренности, Татјана је изразито блиска природи. Можемо рећи да је цијели њен портрет насликан кретањем свјетлости. У почетку то је свјетлост свијећа и фењера, а касније вјештачка свјетлост уступа мјесто свјетлости мјесеца и сјају сунца. Татјанин лик је неодвојив од руског села, народа, фолклора и обичаја. Она је природна, једноставна и искрена дјевојка која своју несрећу прима достојанствено, не губећи ни у једном тренутку равнотежу засновану на здравој подлози руске земље и народа. У свим ситуацијама у роману се показује јачина њене личности. Пушкин је при крају романа изградио веома функционалну сцену поновног сусрета Оњегина, вјечитог луталице и фантасте, и Татјане, сада богате и отмјене даме удате за угледног старијег ганерала. Сусрет у ком Оњегин нуди своју љубав Татјани, а она га одбија иако га још увијек воли је корак који Оњегина води ка поразу, а Татјану ка моралним висинам којима је кренула иако несрећна. Овом сценом у потпуности је завршен портрет лијепе, младе и моралне жене изникле из народа која успијева да одоли искушењима живота, успијева да затоми своја осјећања и жеље и мири се са својом судбином коју су други одредили – то су општи закони њене средине и класе којој по рођењу припада.

Од женских ликова у роману сусрећемо се још и са Татјанином мајком, сестром и дадиљом. Мајка се од помодарке што имитира московску рођаку, пошто је удата за човјека кога су мимо њене воље изабрали родитељи, претворила у спахинуцу што управља и мужем и имањем. Била је некада одушевљена сентименталистичким писцем Ричардсоном, иако га није читала, а сада је послу пришла са вољом, управљала је расходима, сељаке је за казну слала у војску, тукла служавке. Ту је и њена сестра Олга, љепушката, једра и површна дјевојка. Она је прави изданак спахијске провинцијске средине и представља контраст постојаној и карактерно чврстој Татјани.

С обзиром на дубоку повезаност Татјане са народним руским животом и Татјанино национално осјећање се формирало под утицајем народних обичаја и вјеровања. У том националном и фолклорном окружењу јавља се јединствени лик дадиље Филиповне. Татјана је везана за своју дадиљу с којом је одрасла. Када се заљубила у Оњегина прво се повјерила њој, а не мајци и сестри. Татјанина блискост са том једноставном женом у ствари одражава њену блискост са обичним руским човјеком.

Мотив сна (народна вјеровања и митологија)

Мотив сна у овом роману је узет као нешто што је саставни дио вјеровања, народног вјеровања и тумачења снова који предсказују важне догађаје и утичу на људе. Такав је Татјанин сан који предсказује опасност која јој пријети од Оњегина. Сан је грађен на фолклорној основи свадбеног обреда, али са учесницима из животињског свијета који има такође фолклорну симболику.

Контраст село – град, поређење са Вертером, Фаустом

У овом роману сучељени су јунак из племићке градске (Евгеније) и јунакиња из племићке сеоске средине (Татјана). Читав роман се заснива на сукобу људи формираних у различитим друштвеним срединама. Тиме је приказан контраст између села и града, односно размишљања људи у те двије средине. С једне стране имамо човјека одраслог у граду који је презасићен испразним животом, који је егоистично безобзиран према људима, па је изгубио спонтаност у животу, а са друге стране имамо младу дјевојку одраслу на селу која кроз живот иде вођена спонтаним, дубоким и

чистим осјећањима са пуно повјерења у људе, што је чини цјеловитом и енергичном личношћу.

Овдје се одмах мора направити поређење са Вертером и Шарлотом, наиме и сам Вертер се скрашава у малој средини и опчињен је природом и Шарлотом која је природни дио тога свега. Поређење се може вршити како на релацији Вертер – Оњегин, тако и на релацији Шарлота – Татјана, гдје ово друго поређење бива наглашеније јер ове двије јунакиње романа имају заједничке особине по карактеру, обје су високо моралне, жртвују се зарад увријезених моралних вриједности својих средина. Њихове љубави бивају потиснуте на план личног и неостваривог због општег интереса и норми друштва у којем живе.

Поредимо ли роман са Гетеовим *Фаустом* може се рећи да и у *Евгенију Оњегину* провејава непрестано искушавање, сад да ли самог ђавола или демона или оног што је нељудско, сасвим је исто. Дакле, и сам јунак Евгеније олако прихвата двобој, убија Ленског, а ноћ пред двобој се пита да ли је то све смислено или не, међутим излази на двобој. Колико смо сви склони да робујемо форми у животу да бисмо задовољили обичаје који владају у средини у којој живимо, поставља се у питању и Евгенија и Татјане. Неостварена љубав је такође нешто што је заједничко и у Гетеовом дјелу и у Пушкиновом дјелу.

Расплет романа

Крај љубавне приче између Оњегина и Татјане је уједно и расплет романа. Пушкин је започео и девету и десету главу, није их завршио. Девета глав садржи Оњегинова путовања по Кавказу, покушава да се пронађе и обнови своју душу. Додир са живом реалном стварношћу показује да ни Оњегин као човјек није био коначно уобличен и да је у вријеме сусрета са Татјаном тек био *пред обнављањем душе*. Пушкин је свог јунака даље водио тако да током путовања по Русији доживи

прелом и постане декабриста (један од племића који су се неуспјешно побунили против императора Николаја).

Мотив јунаштва – витештва; Тема двобоја

Мотив јунаштва је дат у поступку самог Ленског. По увријеженом обичају у то вријеме, сасвим је било нормално да након поступка Оњегина који је са Олгом отплесао два узастопна плеса, да га Ленски позове на двобој. То је била одбрана части, али би се сад дало разговарати и о томе да ли је то био само још један помодарски трик или спољна манифестација јунаштва, тек одбрана части била је веома важна у томе времену; истовремено су приказане и слика двобоја и бесмисао двобоја кад Оњегин трчи према устријељеном Ленском. Ленски је поступио витешки и хтио да одбрани част своје даме, али са друге стране гледано, поставља питање зар је морао и живот да положи за част жене коју воли? Слика је помало несвакидашња. Да ли је Оњегин који олако прихвата позив на двобој такође часно поступио јер није хтио да поклекне и одустане? Храброст је изаћи и коцкати се животом, али и лудост, јер могуће да ни један ни други, ни Ленски који живи у својим стиховима, и Оњегин који живи учмалим животом, не могу да виде стварну вриједност живота и коцкају се на овај начин са њим.

О јунаштву Татјанином вриједи размишљати. Она јуначки подноси окове живота који је изабрала, размишљајући да ли је требала тако поступити или не. Она носи свој крст стојички и спремна је на страдање, првенствено унутрашње за које њено окружење и не зна. Од момента назнаке да ће се удати, па до задњег часа Татјана је ријешена да остане вјерна мужу.

Ликови Оњегина и Ленског

Два централна лика у овом роману су Оњегин и Ленски, иако су различити, али се донекле и допуњују.

Оњегин је добрим дијелом аутобиографски лик. Пушкин га је ставио у сопствену друштвену средину, окружио га властитим пријатељима, водио га пространствима којима је и сам прошао. Али да би овом лику дао општије, типичније значење Пушкин је у његову природу и карактер уградио многе карактеристике својствене руском племству, а нарочито омладини двадесетих година деветнаестог вијека. Рану младост Оњегин је провео у очевом дому, у лажној раскоши. Од родитеља је добио француско образовање, лијепо је говорио и писао француски, али је ипак више заволио економске науке. Проучио је енглеског економисту Адама Смита и био увјерен да зна *шта земљу спасава од беде и зашто може и без злата, земаљска блага кад су дата богатство да јој обезбеде*. Међутим, Пушкин са дозом ироније дајући карактерне црте Оњегина, истиче да је овај младић од свих вјештина најбоље знао вјештину *нежне страсти*. Знао је да се чини невјешт, да буде љубоморан, да тугује да скрива наду, да буде охол или равнодушан, послушан или пажљив. Умио је шалом да очара, ласкањем да забави, да вреба њежност, да буде примијећен у позоришту, запажен у друштву. Међутим, све то Оњегина не чини срећним, он покушава да се лијечи од досаде и душевног незадовољства, чак ни путовања не могу да разведре Оњегинову душу.

За психички портрет Оњегина свакако је веома значајна слика из седме главе романа у којој је приказана Татјана која покушава да схвати Оњегинов карактер на основу књига које је читао и цитата које је урезивао ноктом. На Оњегиновом столу она налази Бајронове спјевове *Баур* и *Дон Жуан* и још неколико дијела која су приказивала човјека неморалног духа, себичног са *огорченим умом чудним што ври прегнућем узалудним*. Оњегина налазимо поново на почетку осме главе.

О њему се говори као о човјеку и *сатани*, *одвратном* и *хладном*. Опет је без циља у животу, без посла, мучен нерадом и без жене. Крвава сјена мртвог Ленског јавља му се сваког дана. Савладан је неспокојством и потребом да путовањима лијечи своје немире. Сусрео је Тању у друштву у коме се и сам кретао, заљубио се у њу, чак повјеровао да би нешто од замишљене среће могао да оствари у браку са већ удатом женом, али Татјана га са пуно такта удаљава од себе.

Оњегин је у ствари занијет сликом Татјане као горде кнегиње, успјешне у друштву, али касније ће да увиди да она за њега не би представљала изазов да је није упознао на селу у њеном природном окружењу, дакле, он схвата да се вољена особа не може посматрати у сегментима, већ да ситуације у којима је срео Татјану и онда и сад у високом друштву, чине да је он заиста и воли.

Можемо рећи да је Оњегин један несрећан и трагичан лик чији морал бива доведен у питање стицајем животних околности. Прва озбиљна провјера Оњегиновог морала је била када је лако одбио Татјанину љубав не осјетивши у овој моралној дјевојци дубоке људске вриједности. И на другом испиту своје моралне личности Оњегин је пао. Прихватио је изазов на двобој и убио пријатеља, мада је безначајан спор могао да изглади сасвим лако. Као да је мишљу изван себе, Оњегин се пред двобој испавео, сјео у санке и изашао и мирно убио пријатеља. Овај мир пред двобој, миран сан у току ноћи и језива мирноћа са којом је изашао пред пријатеља, то је дио који можда описује суштину Оњегинове личности. Све што је осјетио док је стајао над мртвим Ленским, била је хладна језа и ништа више. Тек кад је један од свједока рекао: *Шта ћеш – убијен* – у Оњегину ће се јавити дрхтање и сломљеност.

Једину праву мјеру, али на уштрб своје среће, нашла је Татјана игноришући Оњегина који је само загледан у себе и оно што он осјећа, мислио да Татјана на наговјештај његове заљубљености треба да остави све и да му се преда. Тиме је потврдио и универзални став да они који су одвећ загледани

у себе најћешће су слијепи за друге. Према томе, у сцени када га Татјана игнорише, у себи спутава можда ватру младих дана, приказан је Оњегин какав и треба да буде – кажњен за своје самољубље, за игнорисање дубоких осјећања људи око њега.

Писац нам за Оњегина говори да је он неко ко је склон нераду, мислима и да му вријеме пролази онако. Помало је у душевној досади. Ни путовања не могу да разведре Оњегонову душу. Спасење као да се назире у неком стицају околности. Оњегин наслеђује стричев посјед и одлази онамо с надом да ће у неком корисном и стваралачком раду наћи душевно оздрављење:

*На поседима земље своје,
Некако време да проведе
Наш Оњегин наумио је
Да најпре нови ред заведе
Пустињски мудрац тај све мења;
Старински јарам кулучења
Лаким је данком смењен био
И роб је срећу поздравио.*

Пушкин је карактер Ленског насликао са њежношћу која се осјећа према сновима своје младости, према успоменама на оно вријеме када је човјек пун наде, чистоте и неискуства.

Ленски је посљедњи крик Оњегонове савјести зато што је он сам Оњегин, што је идеал његове младости. Пушкин је видио да такав човјек у Русији нема шта да тражи, па га је убио руком Оњегина који га је волио и чак није хтио да га рани.

Пишчева личност у роману

Једна од најпривлачнијих личности у роману је свакако Пушкин. Он је с једне стране учесник у радњи романа, пријатељ својих јунака који, као и они преживљава час радост, час тугу, час разочарење, воли их или мрзи, мијења се или стари са њима. С друге стране, он је независан умјетник који стоји изнад својих јунака, доноси суд о њиховим поступцима и унапријед види њихову судбину. Своју личност у роману Пушкин добрим дијелом експонира поређењем са Оњегином. Пушкин не крије да спада у ону групу људи коју представља и сам Оњегин, мада одмах указује и на разлике међу њима:

*Ко он, и ја тада збацих бреме
Закона светских и таштине
И с њим се здружих у то време
Јер заволах му особине;
Маштању склоност нехотичну,
Настраност ретку, ничем сличну,
И ум заједљив, брз и хладан
Ја огорчен, он сетом савладан.*

Међутим, у истој глави Пушкин наглашава и разлике између себе и свога јунака:

*Хоћу да истакнем што боље
Да Оњегину нисам сродан
Да не би читалац понеки
.....
Сравњивао овде црте моје
И тврдио у кругу вишем
Свој портрет да сам овде дао.*

Оњегин је човек сјете, туге, меланхолије. Пушкин је на почетку романа огорчен млад човјек, огорчен јер је осуђен на

прогнанство због својих племенитих идеја. Говорећи у неколико махова о свом пјесничком стварању, Пушкин је у Оњегину да и неке карактеристике свога развоја. Са радошћу се сјећа својих пјесничких дјечачких почетака, говори како је инспирацију за писање проналазио у идиличној сеоској средини и како се временом развијао и мијењао па на крају постао пјесник бунта послје горког изгнаничког живота.

На крају можемо закључити да је Пушкин пишући ово дјело кроз раздобље од осам година, унио у њега један снажан аутобиографски печат, мијењајући се кроз године стварања овог дјела мијењао је и развијао карактер својих личности на један посебан начин. Можемо рећи да је Пушкин живио са овим дјелом, са његовим јунацима, дубоко саосјећајући са њима.

Татјанино писмо Оњегину

Татјанино писмо Оњегину је њена отворена душа. Она у њему излаже своја осјећања, пита се шта је Оњегина навело да дође у њихов крај и подвлачи праве вриједности обичних људи попут ње.

Она мисли да је сусрет између ње и Оњегина судбински.

Татјана своју љубав сматра нестварном, светом и нада јој се, али као да наслућује да ће она остати неостварена.

Опчињена је Оњегином и види га очима којима га нико не види. Њено писмо је искрено, дубоко, неустрашиво у исто вријеме показује њено стање послје написаног писма, она бдије, поставља себи питања на која нема одговоре, зна само да би све жртвовала за ту љубав, коју ће Оњегин одбацити.

Оњегоново писмо Татјани

Његово писмо Татјани долази онда када је она већ удата и када не жели да мијења ишта у свом животу, можда жели, али не може, нити јој то дозвољавају увријежена правила друштва.

Оњегин би да врати сад оне искре које је код ње осјетио ономад на селу. Он се каје, спомиње и Ленског и сјећа се својих осјећања.

Он показује ону исту жудњу за Татјаном какву је она показала за њим, тако да су сада њих двоје изједначени, али само на трен, јер их дијели вријеме, оно је прошло и неки тренуци су ненадокнадиви у животу, Оњегин то и схвата.

Све је закаснило у овом роману. И љубав и туга, али сам роман не! Поставља се питање: није ли живот сувише вриједан да бисмо га бескорисно трошили попут неких јунака овог романа? Чини се да је то био Пушкинов циљ. Отворио је још много питања, навео читаоце да преиспитају своје личне поступке у поређењу са ликовима из романа, па је актуелан и данас као и онда када је угледао свјетлост дана.

Василиј Тропинин (1776-1857) - *Портрет А. С. Пушкина (1827)*

Приче из заумља | Споменка Денда Хамовић

ЧУВАР

Прикрада се ноћ.

— Не иди даље. Не иди даље — јасан глас је опколио Милу.

Извор му није знала. Окретала се али никога није видела. Корачала је кроз шуму са приличном нелагодношћу јер се ноћ полако згушњавала.

— Како сам се нашла у овој ситуацији? — с љутњом је размишљала о својој бурној вези с Владом.

Трајала је три године. Често су путовали и посећивали живописна места у којима нису били. Био је успешан фотограф и уз њега је заволела и научила доста о фотографији. Посебно је волела да слика микро свет. Имали су дивних заједничких дана, али и оних које жели да заборави.

Сада лута сама без фотоапарата, с иглицама од његових речи у души. Жестоко су се посвађали, а често се свађају. Он је импулсиван човек, нема кочнице кад се наљути, уобичајено је викао с пуно псовки и увреда и бесна је изјурила из куће као и пре, више и не зна који пут.

Кад је повреди, осетљива каква је била, бесциљно би и дуго шетала да се охлади. Знала је да је то мана али против себе није могла. Молио је као и обично да не иде, викао за њом и био неуобичајено нежан кад би видео њено одлучно лице, али није вредело. Јаросне речи су је болеле, ровариле по души, одзвањале у ушима.

Како је дошла до ове шуме није знала. Сећа се да је села у први аутобус и замишљена стигла до последње станице на крају града. Изашла је и корачала насумице преко ливада, преко неког моста, па кроз шуму. С њом су корачали њена осетљивост и бес.

— Зато сам и залутала, шта ће мени ово у животу. Никад се он неће променити — разговарала је сама са собом а нешто ледено је притискало у грудима.

Није понела ништа што би јој помогло за повратак. Ходала је и наставила разговор с невидљивим Владом. Рекла му је све што јој је у души јер он у свакој свађи вређа, а она ћути и скупља у себи отров, али му никада није у лице изговорила увреду. Само би изјурила и шетала, шетала...и онда се врати, помире се и опет исто. Он се извини нежно с пуно љубави, обећа да се никада више неће тако понашати, да ће о свему мирно разговарати, али се не мења. Волео је, осећала је то и волела га је. Али, љубав није довољна за стабилан и миран живот.

Зашла је у густиш одавно. Обузимао је све већи страх. Чула је песму птица, хук сове, све ноћне звукове шуме, некад тише, некад јаче а нигде куће, нигде никога. Ова свађа је била жешћа него иједна пре и само је желела што даље отићи, да смири узаврелу крв. У њој је сазревала одлука да прекине везу која је толико узнемирава и поред много лепог које јој је донела.

И тај глас! Није јој се учинило, сигурна је. а на шта је упозорава и одакле долази?! Дрхтала је од nelaгоде а постајало јој је и хладно.

— Стани, стани, не иди даље — чула га је поново али снажније и строго.

Укочила се. Гледала је око себе и видела само гране пуне јесењег лишћа. Полако је закорачила и опет чула глас:

— Сада стани, стани! — заледила се угледавши прилику која је искрсла десетак метара испред и посматрала је.

Био је то човек дуге седе косе, у необичној белој туници, са чудним блеском у очима. Још чудније је било што је страх јењавао од погледа у те сјајне очи, у тај извор светла у тами. Гледао је мирно, без речи.

— Ко сте ви? — испрекиданим гласом је питала прилику која се није мицала и упорно је гледала.

— Твој Чувар. Ти си ме позвала — мелодичним и благо строгим тоном јој је одговорио.

— Нисам никога позвала — прошапутала је збуњена али не више уплашена.

Лице се није померило. Пришао јој је сасвим близу. Јасно је видела дубину прозирних као језеро зелених очију и осетила упозорење у њима.

Проговорио је сасвим тихо, не помичући усне:

— Јеси, позвала си ме. Твој страх ме позвао. Осетљивост је врлина али је ум треба контролисати. У човеку постоје силе добра и зла. Често се сукобљавају у сасвим неочекиваним и безазленим ситуацијама када осећања надвладају разум, када ум каже једно а осећања чине друго. Чуvari осете оне које чувају и помажу у таквим тренуцима. Невидљиви су. Покажу се само када је неопходно, као ја сада теби. Поступак у тренутку може бити кобан, као ово што сада чиниш — гледао је веома благо, а сјај очију је осветљавао све око ње.

Осећала је топлину у целом телу од близине беле прилике и његових речи.

— Ти си мој Анђео Чувар — умирила се потпуно.

— Наш живот има правац али и путељке — глас је постао строжији — неки су успон а неки воде у неповрат. Сада си кренула у неповрат. Зато сам те упозоравао, али ниси слушала. Прати ме и извешћу те из шуме. Не могу те приморати да ме послушаш, немам ту моћ. Могу те само саветовати. Прати светло које видиш. Моје време је истекло — прозирна белина јој је прекрила руку. Није осетила додир. Нестао је.

На месту где је стајао остао је зелени сјај који се полако покренуо. Пратила га је са смешком и чврстом одлуком да раскине везу с Владом.

САН УПОЗОРАВА

Прилазим старом здању. Јесења језа ми се увлачи у кости док ледени ветар фијуче и надјачава звук звона са цркве коју не видим, а гране милују оронули зид. Лишће се лелујаво спушта на тло.

Лагана музика ме води. Мама ми је често свирала ту мелодију.

— Ово је била твоја омиљена успаванка — чујем благи глас иако је одавно прешла на другу страну.

Полако идем за звуком, улазим у полутаму ризнице пуне књига и пролазим поред полица. Све су у кожном повезу црне боје са златним словима на рикнама. Хладно је као у гробу а дуга коса ми је пуна паучине, вијори. Видим жену обучену у неки чудни трико црне боје с изразито бледим лицем и шакама. Седи заробљена у столици и листа књигу по књигу. Чудна је, изгледа као лутка. Шта ли тражи? — помислих.

— Тражим дан у којем се мој обесни девојачки смех зарио у сузу — није ме погледала ни отворила уста а чујем је. — Дан од пре не знам колико година и у ком бивствовању се десио, кад ми се живот згрчио у песницу, скаменио груди, потамнио мисли и отворио пут у неизвесност.

— Причај ми — тихо и јасним гласом сам је замолила.

Опет не гледа у мене, не помера усне а чујем је.

— Надо не иди, остани данас. Рођендан ти је — нежне руке су ме грлиле.

— Досадна си стара, вратићу се док дођу гости које си ти позвала. Обећавам ти. Другарица ме чека, журим — овлаш сам пољубила мајку и отишла. Села сам с Вером у ауто и јуриле смо смејући се, обесно журећи на сплав и журку с друштвом.

— Ала је живот леп. Добро си се извукла — моја плавоока пријатељица се лудо смејала. И ја сам се смејала не слутећи да је тај дан моја судбина, моја коб. Памтим смех,

музику и одједном звукове кршења, лома, неко чудно светло и буђење у болници. Бели плафон ми је дуго био једини видик. Живот ми се скупио у травку пелина. И понавља се у сваком следећем постојању, на другачији начин. Овоземаљско време овог живота ми истиче и тражим тај дан да очистим карму. Тражим га већ дуго.

— Како да очистиш карму листајући књиге?

— Наши животи су записани у овим књигама — скоро нечујно одговора.

Потпуно је мирна и усредсређена на тражење кобног датума. Не зна у ком времену се десио, тражи спорим прстима и мртвим срцем. Зна да га мора наћи да се не понови у следећем животу. Руке испод бледила коже су пуне неке чудне масе. Прелива се као вода покретањем руке док тражи безизразног лица.

Узима књигу 1412 –1658. Срце јој поскочи. Видим да се јасно помери трико на грудима. Лице се покреће. Непомична суза заблиста. Гледа у исписан лист: 17. 03. 1576... аутомобил се сурвао у... Кобни дан кљуца у оку, у грлу, у миру лица, вртложе се мисли. Нижу се године, нижу се сви њени животи, видим јој на лицу. Погледала ме је први пут.

— Чекала сам тебе све ове године, твој рођендан. Без тебе не бих нашла — учинило ми се да се насмешила једва приметно.

— Нашла си дан? — питам је, а знам, видим на њој да јесте.

Чудно и видљиво ми се насмешила. Мирно, полако и темељито кида сваки делић пожутеле странице.

Задувао је јак ветар и звона снажније зазвонише. Вал времена је подиже. Светлуцави прах јој прекри тело које паде на под. Лист је у мирној руци и гори, тамни и претвара се у пепео.

Лежи на поду огромне просторије док јој лице полако добија природну боју. Дише а рука се покреће, на срцу је, осећа и чује. Очи јој светле а сузе радоснице лију. Осећам

сваку њену мисао. У стари магацин са књигама продире снажни звук звона — за рођење, за нови живот.

Устаје, затвара књигу, враћа је на полицу и загрли ме, снажно. Не пушта ме. Утапам се у њен загрљај и топло ми је.

Сат упорно звони. Радни је дан. Будим се у зноју. Глава ми је пуна слика које се мешају, а не знам им значење. Вино и самоћа ме синоћ опила. Тешко устајем и идем у купатило, успут померам дан на календару на 17. 03. Заборавила сам да ми је данас рођендан — проструји мислима и блесну сан јасно као на длану.

Језа ме хвата. Враћам се у кревет. Не излазим из куће!

О СПИСАТЕЉИЦИ

Споменка Денда Хамовић

Рођена је 23. фебруара 1955. у Мостару. Прве песме су јој објављене још у основној школи у мостарском листу *Слобода*, а онда настаје период писања само за своју душу. После дугог времена ћутања песме и приче су јој прво објављене у књижевном часопису *Суштина поетике*, а потом и у другим часописима: *Звездани колодвор*, *Сретања*, *Сизиф*, *Цена Црњански*, новинама *Српски глас* из Аустралије, заједничким збиркама поезије, поетским сајтовима, порталима, зборницима, лексиконима. Члан је неколико књижевних клубова. Има објављену збирку поезије *На крилима лептира* (2015).

Од 1992. живи у Београду

Енеини дамари

Пише: Енеа Хотић

ПЕСМЕ

ТВОЈА ПЈЕСМА

Једно небо стисло се у грудима,
Невидљивом учинило ме свим људима.
Осим Теби.

Свима, сем Теби, могла бих рећи
да ништа ми није, да срце спокојно ће лећи.
Крај Тебе.

Шћућурена уз Тебе остаћу,
румени трен наш чекаћу.
У Теби.

Усањана Тобом постајем.
Очима звијезда пристајем,
на Твоју љубав.

ТВОЈЕ ДОБА

Чудно је ово доба.
Моје мисли узавреле
под најездом
ненаданих ластавица
плавих, учинише да главу
изгубих.
Толико се у његове очи
задубих и добро се
зачудих самој себи.

Чудни су ови дани
од најезде суза слани.
Море једно исплакано
без имена остало.

Чудна сам и ја
од дана прохујалих
и толико Твојих.
Сад сама у себи
стојим и некако се бојим.
Откривена лежим у хладној соби:
не могу више Теби... да се
покријем Твојом душом...
кришом.
Да ушушкана у Теби
останем вјечност
цијелу.
Да дочекам још
неку прохладну
зору бијелу
с Тобом.
Да опет видим себе
од Тебе саткану и
цијелу.
Баш бих вољела!

ТУГА

Боље је не говори ми ништа.
У Твојим ријечима ја ћу чути
шум вјетра топлог како голица
моја гола стопала и пожељећу
да ходам Твојим мислима,
да пловим њима као на таласима.
Боље је не дирај у оно што никад
нећеш својим звати,
у оно што никад нећеш
знати миловати,
у оно што је Твоје одувијек
јалово Твоје.
Носи печат Твоје боје.
Боље не говори ми ништа.
Пусти да чујем и оно чега не би,
оне ласте с југа што обећаше
да ће ме срести Твојим рукама.
Њиховим крилима.
И лепет је звук.
Твој громогласни мук.

ЦРТИЦЕ ИЗ ЖИВОТА

Сликам Те бојом срца на сивилу дана.

Намириће ми Те сан ако то не учини дан.

Тражи, нађи и чувај у грудима сунце што грије и кад сунца
нема!

Откако Те знам, знам за себе! (мајчинска цртица из
живота)

Молим Те, само строго са мном! Држи ме на оку ... за руку ...
на усни, у уху, коси, срцу ...

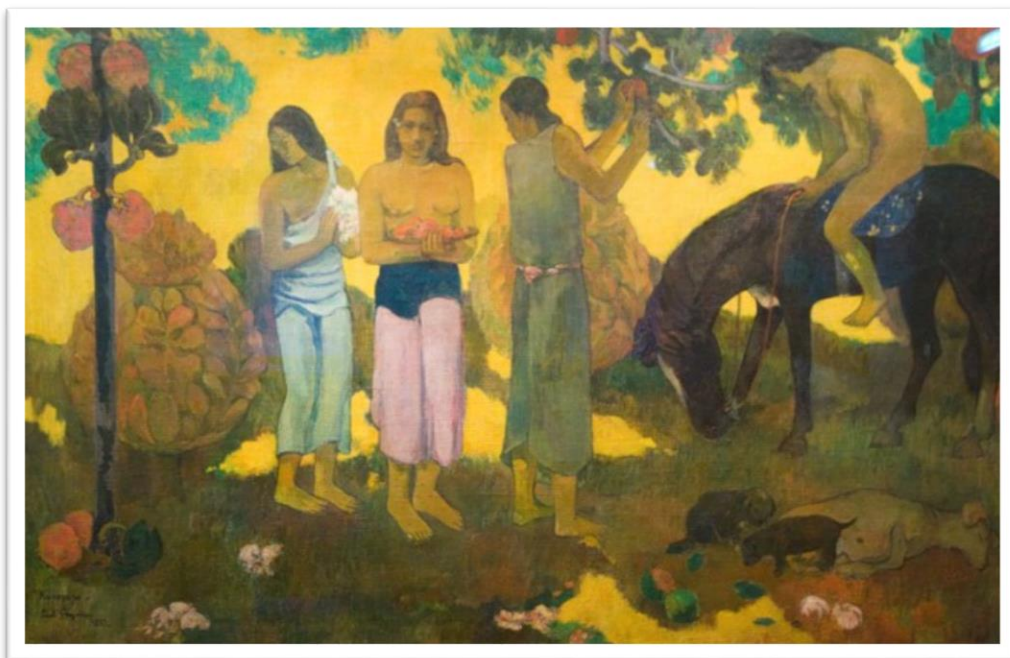
Уткала сам Те у дан што пролази, дахом, ријечју,
чежњом...свим пређама душе.

Ти си Чувар Срца Првог Реда. Мој витез.

Протиче дан, а Ти ми дотичеш у срце! Добро је!

У дјелићу душе Твоје, ја се видим цијела.

Одлучила сам да се не нервирам око ствари на које не могу
утицати, онда се само спотичем, умјесто да Тебе дотичем.

Пол Гоген – *Берба воћа*

Писац из расејања | Жељко Продановић

ПЕСНИК И МУДРАЦИ

Како протраћи живот! – рећи ће неко,
Како улудо раздели дарове...
Трампио је стварност за снове
И пред животом бедно поклекô!

Смешни рапсод без дома и огњишта
Цели живот је стихове писô
Кô дон Кихот на ветрењаче кидисô
А заузврат не доби ништа.

Да ли је баш тако? – упитаћу ове
Ненадмашне тумаче живота...
Док је мене мамила лепота
Ви сте господо – спавали кô сове.

Док сам ја кô Икар летео до звезда
И дивио се страшној васељени
Ви сте себе тражили у мени,
Славни мудраци из осинег гнезда.

И за крај још нешто: Док сте ви верно
Љубили безвредне сребрњаке
Док су вам мозак испијале свраке
Ја сам господо – волео неизмерно!

МУЊЕВИТИ ПУТ

Од свих тешких и опасних путева
којима човек прође лутајући светом
најчуднији је онај
који нас чека на самом крају.
Знали смо да и њега морамо прећи,
али никако нисмо очекивали
да ће то бити баш сада.

Тако је тај кратки и муњевити пут
дошао изненадно
и ваљало нам је поћи сасвим неспремним.

А само смо хтели да им кажемо
да нам је жао што нас нису разумели.
Били смо груби,
а у ствари смо их јако волели.

И чудно нам је
како то нисмо успели да им кажемо раније –
а толико смо времена имали!

КО ТО ТАМО ПЕВА

Млади мујезин Мухарем се управо
беше умио
на чесми испред Сафетбегове џамије,
спреман да вернике зове на молитву,
кад из таме џамијског гробља
зачу некакав глас.

Млади мујезин се окрену
и пође пут песме.

Тамо стајаше, обасјан месечином,
камени турбан.
Беше то нишан рахметли Сафетбега
који даде да се пре два и по века
подигне овај храм.
И камени турбан запева:

*Отче наш, иже јеси на небесјех,
да свјатисја имја твоје,
да приидет царствије твоје,
да будет воља твоја,
јакo на небеси и на земљи.
Хљеб наш засушниј дажд нам днес...*

Млади мујезин Мухарем стајаше
блед и укопан.
Само му се учини
како му се средовечни брадати човек
благо насмеши.

ГОСПОДАРИ СВЕТА

У хладу чемпреса где се склонио
од врелог августовског сунца
срео сам његово величанство – цврчка.

*Свет је неправедан, господине – рекао је.
Реците, зар је неко ко пева
заслужио толики презир?*

*А погледајте оне бедне мраве,
те фарисеје и филистре најгоре врсте.
И замислите – они су господари света!*

СВЕТИ ЂОРЂЕ И ВЕЗИР

Велики везир Мехмед-паша Соколовић је седео на једном брегу изнад Дрине и с радосним осмејком у очима гледао како неимари приводе крају изградњу великог моста који ће, мислио је, напослетку спојити обале ове немирне реке. Тишину је изненада прекинула песма која је долазила однекуд иза брда. Везир се окренуо и тад је јасно могао да чује како неко пева: *Девојка соколу зулум учинила, зулум учинила, гору запалила...*

Неколико тренутака касније сејмени су пред њега довели младића који је, учинило му се, био веома уплашен.

— Пустите га — рекао је везир и сејмени су отишли. — Где си научио ту песму, соколе? — упитао га је везир.

— Чуо сам је од једног монаха из Зворника — одговорио је младић.

— Ти си из Зворника?

— Нисам везире. Само сам провео неко време на зиду једног манастира код Зворника. Био сам фреска.

Везир га је зачуђено погледао.

— И где ћеш сад? — упитао је.

— Кући у Феникију — одговорио је младић.

Везир га је поново зачуђено погледао.

— А где ти је та Феникија?

— Феникија је, везире, била чудесна земља на обалама испод Либана, а онда је на тајанствен начин нестала. Али ја знам да она још увек постоји и да лебди изнад кедрових шума, ни на небу ни на земљи.

Ја лудог ли монаха, помислио је везир.

— Нисам ја, везире, ни монах, а нисам ни луд — рекао је младић.

— Добро, младићу — нервозно је рекао везир — видим да ниси луд. Али ако си из Феникије, откуд онда у Зворнику?

— То је дуга прича, везире — рекао је младић и уздахнуо. — А ако хоћеш, могу да ти је испричам.

— Хајде испричај...

— Имао сам срећу — започео је младић — да сам једног лета био изабран за краља блуда и тако постао Алелуја, тј. онај који доноси сунце. Са мношћом је у Балбеку била и једна девојка чија се лепота не може описати. Сваког јутра смо песмом будили Бала, а он би, тужан што људима није могао да подари вечност, испустио једну сузу и из ње би настало сунце, у најлепшој од свих боја. Ја сам га онда узимао на рамена и износио на врх планине, и тако је започињао нови дан.

Једног дана у пророчиште у Балбеку је дошао конзул из Антиохије и кад је видео моју љубавницу, био је очаран њеном лепотом. И хтео је, као какав нитков, да је отме и поведе са собом у Антиохију. Ту смо се посвађали и кад је један од војника пришао и замахнуо копљем да ме удари, ја сам му отео копље и убио га на лицу места. Онда сам поубијао и остале војнике, а на крају сам убио и конзула. Знајући да ће доћи да ме траже, са својом љубавницом сам се склонио у кедрове шуме на Либану. И тако сам живот провео као хајдук, ратујући против Римљана.

Касније су ми хришћани дали име свети Георгије и направили мит о мени у коме убијам аждају. И тако сам, много векова касније, стигао и у Зворник.

— Богами си имао узбудљив живот, Ђорђе! — рекао је везир.

— Веома узбудљив — рекао је младић и тужно уздахнуо.

Везир се онда окренуо према мосту и са осмејком у очима погледао беле камене лукове како се, са само њему јасном лепотом, извијају изнад реке. И ко зна колико би их тако гледао да младић није нешто рекао.

— Ти, везире, баш решио да направиш ћуприју — рекао је.

— Да, Ђорђе...

— А знаш ли ти, везире, да се ове две обале не могу спојити.

— Шта то болан Ђорђе причаш — повикао је везир. — Зар не видиш да је ћуприја скоро готова?!

— Можеш ти, везире, да направиш ћуприју, то нисам рекао. Али ове обале спојити нећеш.

Ја лудог ли монаха! – поново је помислио везир.

— Већ сам ти, везире, рекао да нисам ни монах, а ни будала — рекао је младић. — Само ти причам оно што знам.

— А шта ти то знаш?! — љутито је упитао везир.

— Овде је, везире, од самог почетка све кренуло наопако — мирно је наставио младић. — Кад је Бал учио реке да нађу пут до мора, ова га река није послушала. Уместо да тече према југу како јој је он рекао и да тако најлакше нађе пут до мора, она је урадила по своме и кренула на север, тј. узбрдо. Зато јој је Бал дао име Дрина, тј. *она која тече узбрдо* или *она која тече наопако*.

А много векова касније на обале ове реке је стигао један чудан народ. Кад је једног дана њихов владар, који је имао два сина, погинуо у боју, браћа су се одмах посвађала. И ускоро је избио тако страшан и свиреп рат да су се планине тресле као стабљике на ветру, а Дрином је текла крв уместо воде.

Старији брат је убио млађег брата и изгинуо је сав народ с обе стране реке. И тек онда, кад је остао сам под сунцем, старији брат је схватио колико је био луд. Лутао је пустом земљом и проклињао младо сунце, а оно би онда од туге испустило једну сузу.

Не знам како се овај несретни човек звао, али су му Феничани дали име Бал-каин, што је значило *онај који је убио брата*, а све ове земље су по њему добиле име Балкан, тј. *земље над којима сунце плаче*. А од тада три пута у сваком веку Дрином тече крв уместо воде.

Младић је ућутао, а везир осети како му чудан немир заигра у срцу. Погледао је према мосту и учини му се као да бели лукови под меким јутарњим сунцем бледе и нестају.

— Ето, везире — додао је младић. — Можеш живот да проведеш као хајдук или као везир, али на крају ти дође исто — добијеш на мосту, а изгубиш на ћуприји!

Онда је устао и тужно се насмешио.

— А сад одох, везире — рекао је — далеко је Феникија.

Окренуо се и отишао, а везир је остао да седи на брегу изнад Дрине и гледа за њим како меким кораком гази преко воде. А онда је иза брдâ са друге стране реке зачуо песму: *Девојка соколу зулум учинила, зулум учинила, гору запалила...*

(Из књиге *Феничански митови*)

О ПИСЦУ

Жељко Продановић

Рођен је 1960. године у Братунцу. На *Филолошком факултету* у Београду завршио је немачки језик и књижевност.

Написао је три књиге: збирку песама *Спасоносно буре*, збирку кратких прича *Феничански митови* и монографију *Братунац - хроника једне младости*.

Ради као у уредник у *Српском гласу* из Мелбурна.

Живи на Новом Зеланду.

Уредничково ћоше

Пише: Анђелко Заблаћански

ИЗА ЛИНИЈЕ

*(Прича је објављена 19. фебруара ове године у
Вечерњим новостима)*

Зна да је ноћас дошао уморан, да се спустио у постељу обучен и прљав и да је спавао једва један сат кад га је пробудио страشان женски врисак. Сећа се, покушао је да устане, да помогне жени која дозива, али није могао. Нешто га је притискало, гурало ка постељи. Зна сигурно, па није он луд. Убеђен је, али откуда сад на ливади поред сеоског канала? Ту ливаду је продао још његов отац. И ливаду и забран. И како он то гази по росној отави кад је сад ту задружни рибњак за производњу шаранске млађи.

— Шта булазним — помисли — какав рибњак на мојој очевини? То сам пре неки дан гледао на телевизији.

Канал је био чист, без шаше и рогозине, а вода толико бистра да се јасно виде рибе како се праћакају у води. Он осети несносну жеђ и приђе ивици канала да се бар умије и овлажи уста. На површини воде затитра лик младог и наочитог, изразито црномањастог мушкарца. Трже се, осврну око себе и кад виде да нема нигде никог, поново се загледа у лик лепог мушкарца.

— То сам ја! — скоро цикну. — Опет сам младић — осети у исти мах и страх и задовољство. И смејао би се и плакао би истовремено.

Успео се низ благу стрмину обале и потрчао ливадам. Одједном пред њим се указа пут, блатњав и с обе стране наткриљен високим јовама и врбама. Обузе га страх. Зна да тим путем никад није закорачио више од двадесет корака. Никад — ни као дечак ни као младић. Страх је увек надвладао знатижељу — шта је на крају тог пута. Шта иза оне велике кривине. И сад се стресао кад је закорачио у тај тунел од врбовог и јошиковог лишћа. Прешао је тих двадесетак корака. Још толико их је до кривине. *Идем па да је иза окуке сами ђаво!* Осећао је како му кичмом слази змија. Тргао се, опипао, али је уместо змије стискао од зноја хладну кошуљу.

Корачао је све спорије. Пред кривином из жбуна прхну јаребица и он се даде у бег. Трчао је као ждребац, али први пут не назад већ напред. Био је толико уплашен да није ни приметио да је изашао из таме блатњавог пута. Пред њим је пуцао недоглед зелене равнице обасјан зрацима који су се преламали у хиљаде боја.

— Зар сам се плашио оно мало мрака да никад не видим ову светлост? — смешкао се срећан. А онда се трже, скочи у страну, окрете се и виде најлепшу девојку у свом животу.

— Ко си ти? — осећао је како га облива руменило стида.

— Шта се правиш блесав? Једва сам се искрала од својих, а ти се сад шегачиш — љутну се она и покуша да га загрли.

Он искорачи удесно да је избегне, али се саплете и паде.

— Стојане! Шта је с тобом?

— Откуд знаш моје име? Шта хоћеш од мене? Ти си вештица.

— Вештица или вила? Звао си ме својом вилом. Ја сам ти жена, Стојане!

— Ја сам још момак. Остави ме на миру.

— Јеси. И ја сам девојка, али бићу ти жена. Твоја Марта.

Он бауља пољаном, сунце га заслепљује, али види, није луд. Види оца, мајку и Марту, нешто причају. *Откуд мој Милосав? Мртав је већ петнаест година.* Примиче се да чује. Озбиљни су и као да га не примећују.

— Чувај га. Он то не уме. Видиш да је подетињио — чује оца, али то сад није Милосав. Зна он ту фацу. Сетиће се.

— Пол Њумен мој отац?! Ово је нека замка. Морам побећи.

Усправља се, трчи и већ им је сасвим одмакао. Паде му камен са срца, али одједном огроман брег пред њим. Откуд брег насред равнице, чудило се, али није смео стати. Мора побећи мртвом оцу, Њумену, Марти. Пењао се трчећи узбрдо, а стрмина је бивала све већа.

— Морам! — продерао се и испред себе угледао лепе градске улице. — Добро је. Побегло сам им.

Шетао је мирно мада није знао у ком је граду. Ништа му није било познато. Застао је крај једног излога и у одразу видео себе.

— Ух! Ружан сан. Виде се боре. Ово сам ја. Баш сам старкеља. Наравно, имам шездесет година — гунђао је себи у браду.

Стао је пред трафику да купи цигарете и новине, али кад је завукао руку у џеп био је бушан. Украшће новине, помислио је и тако и учинио. Читаће о спорту. Волео је фудбал. *Звезда* му опет изгубила. Листао је ходајући, а онда као да се скаменио. У црној хроници слика његовог преврнутог трактора. Сва четири точка према небу.

— Морам кући. Морам кући. Морам кући — шапутао је трчећи.

Трчао је све брже. Трчао сатима, а нигде његове куће. Најзад угледа белу зграду. Ући ће у њу. Само мало да се одмори. Само мало, па ће наставити. *Боже, само да ми је син Милош жив. Он вози трактор као да је ауто. И Марта. Шта ли је с њом?* Најзад постеља. О како је бела и чиста. Само мало да се одмори. Само мало да склопи очи.

У кући Милоша Максића зазвонио је телефон. Наочит плећат тридесетогодишњак са густом црном брадом, у црној кошуљи, подигао је слушалицу. С друге стране жице чуо се глас:

— Овде доктор Андрић са неурохирургије. Милоше, ви сте?

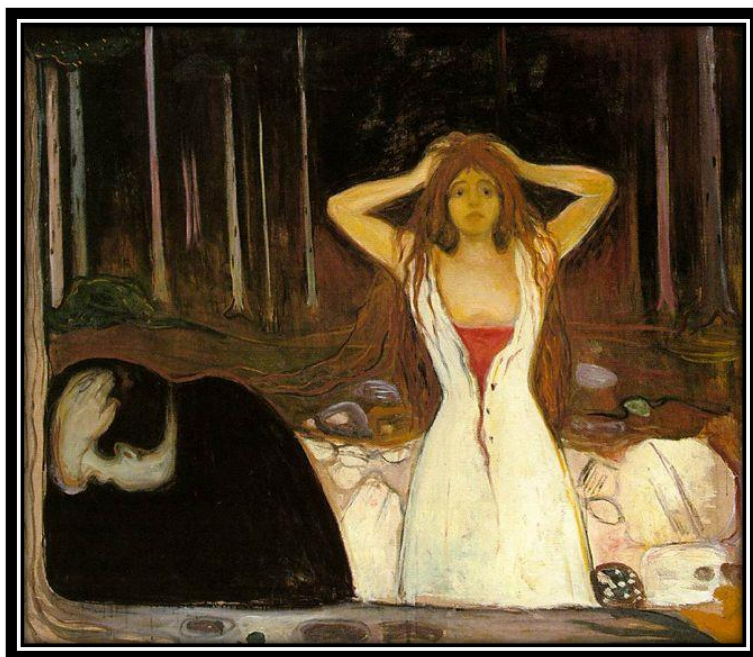
— Да, докторе – промрљао је младић. — Зар и он?

— Нажалост. Јутрос у седам сати и тридесет шест минута преминуо је ваш отац, Стојан Максић, не долазећи свести свих ових дана. Примите моје саучешће.

— Хвала, докторе! — слушао је Милош *ту-ту* из телефона.

Најзад је спустио слушалицу, погледао своје укућане и чудно миран промрљао:

— За десет дана без оба родитеља. Нека је проклет и трактор и дан кад га купих.

Едвард Мунк - Крик

ПИШИТЕ ЗА СУШТИНУ ПОЕТИКЕ

1. Своје радове шаљите у једном ворд документу писане ћирилицом или српском латиницом са словним знацима ђ, ж, ч, ћ, ш. У противном радови неће бити узети у разматрање.
2. Мејл за ваше радове sustinapoetike@hotmail.com
3. У тексту обавезно ставите своје име, годину рођења, своју мејл адресу, а пожељне су краћа биографија написана у трећем лицу и фотографија.
4. Документ означите својим именом и формом текста који шаљете (песме, прича, афоризми, есеј...)
5. Прозне радове слати у формату до 12 000 карактера, величина фонта 12 и проред 1
6. Радове слати од **8. до 28.** у месецу
7. По правилнику Суштине поетике плаћање хонорара није предвиђено

Главни уредник: Анђелко Заблаћански

Суштина поетике
часопис за књижевност са посебним освртом на поезију

Садржај

Уводна реч	5
Сећање на Андрића	7
Препородите песму Милка Стефановић	8
У ЧЕКАЊУ	8
МАГЛИЧ	8
ПОЉУБ	10
НА ХОДОЧАШЋУ	11
ПРЕПОРОДИТЕ ПЕСМУ	12
КАП РУМЕНИ	13
О ПЕСНИКИЊИ	14
Љубавна поезија Вања Чобанов	15
ДЕВОЈКА СА ПЕШКИРОМ НА ГЛАВИ	15
НИЈЕ ПРВИ ПУТ МИЛА	16
ЂУТИМ ТЕ	17
О ПЕСНИКУ	19
Три песме Зорица Крстовић	20
ТИШИНА	20
ОН НЕ ПОСТОЈИ	21
ТИ	22
О ПЕСНИКИЊИ	24
Осврт Божо Милошевић	25
ЛЕПА ОСЕЋАЈНОСТ И ПРОМИШЉЕНО СЕЋАЊЕ	25
О ПИСЦУ ОСВРТА	27
ПЕСМЕ ИЗ ЗБИРКЕ <i>ДРУГИМ РЕЧИМА</i>	28
Последња Монтефјоре Сенада Мешковић	32
О СПИСАТЕЉИЦИ	37
Заборављени песници Душан Костић	38
ПОНЕКАД	40
ЦРНИ КОЊИ	41
ТАМНЕ СУ МОЈЕ РИЈЕЧИ	41
ПЈЕСМА ТИХА	42
МОЋ ВОДОПАДА	43
ВУК СРБИЈИ	44
СЕПТЕМБАР	45
О ОБЛАКУ ЧАРОбЊАКУ	46
О жени је реч Славица Агић	48
ДОМАЋИЦА	48
О ЖЕНИ И ПРАЗНИКУ	51
О СПИСАТЕЉИЦИ	51

Приказ Ђуро Маричић.....	52
БОГАТСТВО ПЈЕСНИЧКЕ БАШТЕ	52
О ПИСЦУ ОСВРТА	54
ЛАКУ НОЋ, ЉИЉАНА	55
ОСТАЈУ МЛАДИ У СТИХОВИМА	56
Четири песме Жељка Аврић	57
ПОМИРЕЊЕ.....	57
УСПАВАНКА.....	58
ТВРЂАВА.....	59
КРУГ.....	60
О ПЕСНИКИЊИ.....	62
О младима је реч Марко Јуришић	63
ПИТАЊЕ ПРВЕ КЊИГЕ	63
Учитељица клавира Јелена Цветковић	70
О СПИСАТЕЉИЦИ	76
Поезија наших дана	77
МОЛИТВА	77
ДОГОРЕВАЈУ СВЕЋЕ.....	78
ЏЕЗ	79
БЕСПУТНА ПЕСМА.....	81
ПЛАВА СТВАР	82
БОЖАНСКОМ ХОРУ ЦРНОГА МОРА.....	83
ПРВА ЉУБАВ	84
УМ.....	84
УЗДАРЈЕ	85
Књижевна студија Слађана Миленковић	86
СЛИКА О ДРУГОМ У КЊИЖЕВНОСТИ	86
Земља и жена Милоје Томић.....	91
ВЈЕЧНИ ШАПАТ	91
ДУША	92
ПРКОСНА.....	92
ЧОВЈЕЧЕ - БРАТЕ.....	93
ЗЕМЉА И ЖЕНА	95
О ПЕСНИКУ	95
(Не)везане мисли Ненад Живковић	96
О ПИСЦУ	98
Ослобођеник Александар Стевановић.....	99
О ПИСЦУ	101
Минијатуре Радојка Никић Милиновић	102
СУЗА МОЛИТВЕНА	102
НЕБО(ЗНАНО).....	102
ИЗ СНА ИЗРАСЛЕ	102

ТРЕПТАЈ	103
НЕ(СНУ)	103
НЕШТО КАО БЛАГОСЛОВ.....	103
САН НА ДАР	104
О ПЕСНИКИЊИ.....	104
Прва шанса Алекса Матић.....	105
ПОСТАЈАЊЕ	105
НЕМА ВИШЕ	106
НАДА.....	106
ЈЕСЕЊИНУ	108
О ПЕСНИКУ	109
Истина о поезији Раде Драинац.....	110
Деца пишу.....	113
ОСМИ МАРТ	113
ПЈЕСМИЦА О РАЗРЕДУ	114
ДОЛАЗИ ПОЛАКО У МОЈЕ СЕЛО	116
КОМАРАЦ, СВИЊА И ВУК	116
КИШНО ЈУТРО	117
Поетски времеплов.....	118
Станислав Винавер	118
Ана Ахматова	119
Милена Павловић Барили	119
Чарлс Буковски	120
Владислав Петковић Дис	121
Иво Андрић	122
Мирослав Мика Антић	123
Изет Сарајлић	124
Стефан Маларме	124
Фридрих Хелдерлин.....	125
Бранко Радичевић	126
Бранко Ћопић	126
Душан Васиљев	128
Пол Верлен.....	129
Руска поезија Владимир Бабошин	130
ЦРВЕНО БРДО	130
НАШЕ ВИЛЕ	132
О ПЕСНИКУ	132
Духовна поезија Десанка Ристић	133
ОСТРОШКО ОКО	133
ДУША ЈЕДНА.....	134
БИСЕР ХИЛАНДАРСКЕ СУЗЕ	134
ПОГЛЕД.....	135
МОЛИТВА СВЕТОМ НЕКТАРИЈУ	136

О ПЕСНИКИЊИ.....	137
Критика Сања Живковић.....	138
АРЗАМАС ИВАНА ДИМИЋ	138
Женско љубавно перо Аница Гарић.....	141
ГАЛЕБ.....	141
ВРИСАК ПРИПАДАЊА.....	142
УДАХ	144
ЗАЛУТАЛЕ ДУШЕ	145
О ПЕСНИКИЊИ.....	146
Есеј Миљан Кујача.....	147
ВИШЊИЋ И КОЧИЋ - ПАРАЛЕЛА	147
О ПИСЦУ	154
Одломци које памтим	155
АРЗАМАС ИВАНА ДИМИЋ	155
ИГРА СТАКЛЕНИХ ПЕРЛИ ХЕРМАН ХЕСЕ.....	156
Нова књига.....	157
ВЈЕТРИЋ НЕСТАШКО ЈЕЛЕНА ГЛИШИЋ	157
КАД ВУЧКО КРЕНЕ НА ФИТНЕС	157
РАЗИГРАНОСТ СТИХА.....	161
ДВЕ ПЕСМЕ ИЗ ЗБИРКЕ ВЈЕТРИЋ НЕСТАШКО	163
Критички приказ	165
КОРИСНА ЗАПАЖАЊА О РОМАНУ ЕВГЕНИЈЕ ОЊЕГИН	165
Приче из заумља Споменка Денда Хамовић	181
ЧУВАР.....	181
САН УПОЗОРАВА	184
О СПИСАТЕЉИЦИ	186
Енеини дамари	187
ПЕСМЕ	187
ЦРТИЦЕ ИЗ ЖИВОТА.....	189
Писац из расејања Жељко Продановић.....	191
ПЕСНИК И МУДРАЦИ.....	191
МУЊЕВИТИ ПУТ.....	192
КО ТО ТАМО ПЕВА	192
ГОСПОДАРИ СВЕТА	193
СВЕТИ ЋОРЂЕ И ВЕЗИР	194
О ПИСЦУ	197
Уредничко ћоше	198
ИЗА ЛИНИЈЕ.....	198

Суштина поетике

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ

www.knjizevnicasopis.com

sustinapoetike@hotmail.com

Народна библиотека Србије

ISSN 2334-9417

COBISS.SR-ID 204386828

Излази месечно

Глушци

Март 2017